

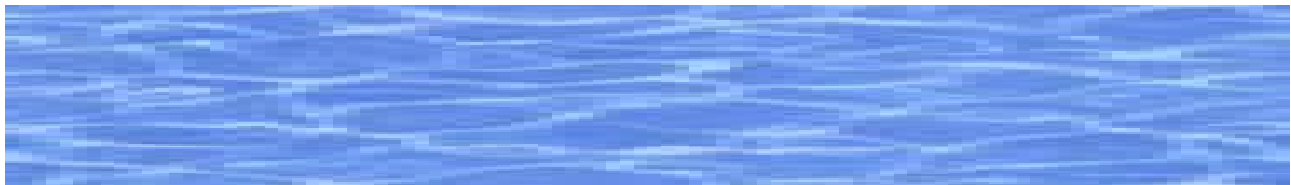
VELFERÐARRÁÐUNEYTIÐ

Félagsvísar

Unnir fyrir velferðarráðuneytið af Hagstofu Íslands

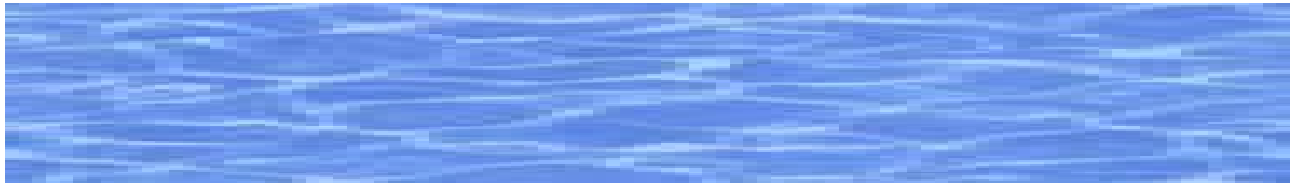
Önnur útgáfa
2013

Velferðarráðuneyti: Félagsvísar
Október 2013
Útgefandi: Velferðarráðuneyti
Hafnarhúsinu við Tryggvagötu
150 Reykjavík
Sími: 545 8100
Bréfasími: 551 9165
Netfang: postur@vel.is
Veffang: velferdarraduneyti.is
Fyrsta útgáfa febr. 2012
© 2013 Velferðarráðuneyti
ISBN 978-9979-799-74-0

Efnisyfirlit

Mynda- og töfluskrá.....	4
Kafli 1. Inngangur.....	7
Kafli 2. Lýðfræði.....	10
2.1 Mannfjöldi.....	11
2.2 Mannfjöldi eftir kyni.....	13
2.3 Mannfjöldi eftir uppruna.....	15
2.4 Fæddir og frjósemi.....	17
2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar.....	19
Kafli 3. Jöfnuður.....	21
3.1 Tekjur heimila.....	22
3.2 Lágtekjuhópar.....	24
3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrisþega.....	26
3.4 Húsnæðisstaða.....	28
3.5 Skuldir heimila.....	30
3.6 Mat á eigin fjárhagsstöðu.....	32
3.7 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra.....	34
Kafli 4. Sjálfbærni.....	36
4.1 Börn í leikskóla.....	37
4.2 Frammistaða grunnskólanema.....	39
4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi.....	41
4.4 Brautskráning á framhaldsskólastigi.....	43
4.5 Skólasókn á háskólastigi.....	45
4.6 Brautskráningar á háskólastigi.....	47
4.7 Starfandi á vinnumarkaði.....	49
4.8 Atvinnuleitendur.....	51
4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði.....	53
4.10 Félagsleg aðstoð.....	55
4.11 Fólk utan vinnumarkaðar.....	57
4.12 Lífeyrisþegar.....	59
4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar.....	61
4.14 Örorkumat.....	63
4.15 Umönnunarmat.....	65
4.16 Ellilífeyrisþegar.....	67
4.17 Útgjöld.....	69
Kafli 5. Heilsa.....	71
5.1 Mat á eigin heilsu.....	72
5.2 Heilsa barna.....	74
5.3 Heilsugæsla.....	76
5.4 Lyfjanotkun.....	78
5.5 Bráðamóttaka.....	80
5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda.....	82
5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými.....	84
5.8 Útgjöld til heilbrigðismála.....	86
Kafli 6. Samheldni.....	88
6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins.....	89
6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmalaflokka.....	91
6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum.....	93
6.4 Áhættuhegðun barna.....	95
6.5 Tilkynningar til barnaverndar.....	97
6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu.....	99
6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld.....	101

Mynda- og töfluskrá

Myndir

Mynd 1. Mannfjöldi 1. janúar ár hvert og breyting á mannfjölda milli ára	12
Mynd 2. Mannfjöldi eftir kyni, 1. janúar ár hvert	14
Mynd 3. Karlar eftir aldri af mannfjölda, 1. Janúar ár hvert	14
Mynd 4. Konur eftir aldri af mannfjölda, 1. Janúar ár hvert	14
Mynd 5. Fæddir erlendis af mannfjölda	16
Mynd 6. Innflytjendur af mannfjölda	16
Mynd 7. Lifandi fædd börn á ævi hverrar konu	18
Mynd 8. Fólksfjölgunarhlutfall, nettó	18
Mynd 9. Lifandi fædd börn	18
Mynd 10. Lifandi fædd börn af hverjum 1.000 konum eftir aldri móður	18
Mynd 11. Aðfluttir eftir uppruna	20
Mynd 12. Brottluttir eftir uppruna	20
Mynd 13. Aðfluttir karlar eftir aldri	20
Mynd 14. Aðfluttar konur eftir aldri	20
Mynd 15. Brottluttir karlar eftir aldri	20
Mynd 16. Brottluttar konur eftir aldri	20
Mynd 17. Meðalheildartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir	23
Mynd 18. Meðalráðstöfunartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir	23
Mynd 19. Einstaklingar eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörkum ráðstöfunartekna	23
Mynd 20. Heimila með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna	25
Mynd 21. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með örorkulífeyri	27
Mynd 22. Ráðstöfunartekjur hjá konum með örorkulífeyri	27
Mynd 23. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með ellilífeyri	27
Mynd 24. Ráðstöfunartekjur hjá konum með ellilífeyri	27
Mynd 25. Skuldir heimila af vergri landsframleiðslu	31
Mynd 26. Skuldir heimila af eignum og ráðstöfunartekjum	31
Mynd 27. Einstaklingar í alvarlegum vanskilum að meðaltali í hverjum mánuði	31
Mynd 28. Einstaklingar sem eru teknir til gjaldprotaskipta á ári	31
Mynd 29. Heimili sem telja sig vera í vanskilum	33
Mynd 30. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar séu oft/nær alltaf illa staddir fjárhagslega	35
Mynd 31. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar eigi oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum	35
Mynd 32. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar hafi oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómtunda-starf þeirra	35
Mynd 33. Börn sem eru vistuð á leikskóla í 9 klst. á dag, % af leikskólabörnum á sama aldri	38
Mynd 34. Lönd með marktækt betri frammistöðu í grunnskólum en Ísland	40
Mynd 35. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri	42
Mynd 36. Karlkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms, hlutfallsleg skipting	42
Mynd 37. Kvenkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms, hlutfallsleg skipting	42
Mynd 38. Stúdentar miðað við tvítuga, % af mannfjölda á sama aldri	44
Mynd 39. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri	46
Mynd 40. Karlkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum	46
Mynd 41. Kvenkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum	46
Mynd 42. Starfandi í fullu starfi, % af vinnuafli eftir kyni og aldri ásamt atvinnuþátttöku	50
Mynd 43. Meðalvinnustundir á viku þeirra sem eru í fullu starfi, eftir kyni og aldri	50
Mynd 44. Karlar á vinnumarkaði eftir menntunarstigi	50
Mynd 45. Konur á vinnumarkaði eftir menntunarstigi	50
Mynd 46. Öryrkjar á vinnumarkaði af öllum starfandi á vinnumarkaði á aldrinum 16-66 ára	50
Mynd 47. Atvinnuleitendur í 6-11 mánuði, % af vinnuafli	52
Mynd 48. Atvinnuleitendur í 12 mánuði eða lengur, % af vinnuafli	52
Mynd 49. Menntun karla sem fá atvinnuleysisbætur	52
Mynd 50. Menntun kvenna sem fá atvinnuleysisbætur	52
Mynd 51. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur, % af mannafla	54
Mynd 52. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysis bætur og taka þátt í vinnumarkaðsúrræði, % af öllum þeim sem eru skráðir atvinnulausir	54
Mynd 53. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð af heimilum í landinu eftir fjölskyldugerð	56

Mynd 54. Börn undir 18 ára aldri sem búa á heimili sem fá fjárhagsaðstoð	56
Mynd 55. Fólki utan vinnumarkaðar af mannfjölda 16-74 ára	58
Mynd 56. Lífeyrisþing (elli- og örorkulífeyrisþega) hjá TR og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri	56
Mynd 57. Nýgengi lífeyrisþega	57
Mynd 58. Örorkulífeyrisþegar eftir kyni	62
Mynd 59. Endurhæfingarlífeyrisþegar eftir kyni	62
Mynd 60. Karlar með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris	62
Mynd 61. Konur með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris	62
Mynd 62. Einstaklingar með 75% örorkumat af mannfjölda 16-66 ára	64
Mynd 63. Karlar með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri	64
Mynd 64. Konur með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri	64
Mynd 65. Karlar með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu	64
Mynd 66. Konur með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu	64
Mynd 67. Börn frá 0- 15 ára með umönnunarmöt af mannfjölda á sama aldri	66
Mynd 68. Drengir 0-15 ára með umönnunarmöt	66
Mynd 69. Stúlur 0-15 ára með umönnunarmöt	66
Mynd 70. Ellilífeyrisþegar með réttindi hjá TR í desember ár hvert af mannfjölda	68
Mynd 71. Karla með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris	68
Mynd 72. Konur með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris	68
Mynd 73. Útgjöld til menntamála eftir skólastigi, % af vergri landsframleiðslu	70
Mynd 74. Útgjöld til fjárhagsaðstoðar, sveitarfélög með fleiri en 250 íbúa	70
Mynd 75. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góða	73
Mynd 76. % fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góð	73
Mynd 77. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf	73
Mynd 78. % fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf	73
Mynd 79. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi	73
Mynd 80. % fólks á aldrinum 65-80 sem telur sig búa við langvarandi veikindi	73
Mynd 81. Burðarmálsaðuði af 1.000 fæddum börnum (lifandi og andvana)	75
Mynd 82. Börn sem fæðast undir 2.500 gr., hlutfall af lifandi fæddum alls	75
Mynd 83. Börn undir 18 ára með umönnunarmat	75
Mynd 84. Börn á aldrinum 5-14 ára sem fá ADHD lyf, DDD/1.000 íbúa/dag	75
Mynd 85. Viðtöl við lækna í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa	77
Mynd 86. Viðtöl við skólahjúkrunarfræðinga í grunnskólum á höfuðborgarsvæðinu á hvern nemenda 6-15 ára á svæðinu	77
Mynd 87. Notkun hjarta- og æðasjúkdómalyfja eftir kyni DDD/1.000 íbúa/dag	79
Mynd 88. Notkun tauga- og geðlyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag	79
Mynd 89. Notkun svefnlyfja og róandi lyfja eftir kyni, DDD/1.000	79
Mynd 90. Notkun þunglyndislyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag	79
Mynd 91. Notkun methylphenidatum (lyf gegn ADHD) eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag	79
Mynd 92. Komur á slysadeild G-2 (bráðavakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni	81
Mynd 93. Komur á slysadeild G-2/G-3 (gönguvakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni	81
Mynd 94. Komur á bráðamóttöku geðlækninga á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni	81
Mynd 95. Einstaklingar 15-79 ára sem reykja daglega	83
Mynd 96. Sala áfengis hjá ÁTVR í alkóhóllítrum á hvern íbúa	83
Mynd 97. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir aldri af mannfjölda á sama aldri	85
Mynd 98. Heilbrigðisútgjöld af vergri landsframleiðslu	87
Mynd 99. Opinber útgjöld: Ferliþjónusta af vergri landsframleiðslu	87
Mynd 100. Opinber útgjöld: Sjúkrahúsþjónusta af vergri landsframleiðslu	87
Mynd 101. Svarendur sem segjast vera mjög ánægð/frekar ánægð með lífið þessa dagana	90
Mynd 102. Væntingar til efnahagslífsins, haust 2012	90
Mynd 103. Væntingar til atvinnulífsins, haust 2012	90
Mynd 104. Væntingar til eigin atvinnustöðu, haust 2012	90
Mynd 105. Væntingar til fjárhagsstöðu heimilisins, haust 2012	90
Mynd 106. Svarendur sem segjast treysta ríkisstjórninni	92
Mynd 107. Svarendur sem segjast ekki treysta ríkisstjórninni	92
Mynd 108. Svarendur sem segjast bera traust til sveitarstjórnar	92
Mynd 108. Svarendur sem segjast ekki bera traust til sveitarstjórnar	92
Mynd 110. Svarendur sem segjast bera traust til stjórnmalaflokka	92
Mynd 111. Svarendur sem segjast ekki bera traust til stjórnmalaflokka	92
Mynd 112. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segja tengsl þeirra við foreldra séu oft/nær alltaf utan skóla, virka daga	94
Mynd 113. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segjast eyða oft/nær alltaf tíma með foreldrum um helgar	94
Mynd 114. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segjast stunda íþróttir fjórum sinnum í viku eða oftar	94
Mynd 115. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast reykja eina sigarettu á dag eða fleiri	96
Mynd 116. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast reykja eina sigarettu á dag eða fleiri	96
Mynd 117. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast hafa hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga	96

Mynd 118. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast orðið ölvuð síðustu 30 daga	96
Mynd 119. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast hafa hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina	96
Mynd 120. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast notað hass einu sinni eða oftar um ævina	96
Mynd 121. Skráð afbrot á hverja 10.000 íbúa	100
Mynd 122. Svarendur sem segjast hafa orðið fyrir afbroti eftir tegund afbrots	102
Mynd 123. Lögreglumenn á hverja 10.000 íbúa	102
Mynd 124. Útgjöld til löggæslu, % af vergri landsframleiðslu	102

Töflur

Tafla 1. Mannfjöldi eftir aldri, 1. janúar ár hvert	12
Tafla 2. Ólífudu meðalævi miðað við fæðingu	14
Tafla 3. Mannfjöldi eftir uppruna	16
Tafla 4. Heimilin í landinu	20
Tafla 5. Heimili með fasteignaskuldir og hærri en eina milljón kr. í ráðstöfunartekjur á mánuði	23
Tafla 6. Gini stuðull og fimmtungastuðull	23
Tafla 7. Einstaklingar með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna eftir heimilisgerð	25
Tafla 8. Heimili eftir heimilisgerð og húsnæðisstöðu	29
Tafla 9. Heimili undir lágtekjuhlutfall eftir húsnæðisstöðu	29
Tafla 10. Heimili með skuldir eftir húsnæðislánum, eignum, ráðstöfunartekjum og matsverði fasteigna	31
Tafla 11. Mat á fjárhagsvanda eftir fjölskyldugerð	33
Tafla 12. Börn á leikskóla, % af mannfjölda á sama aldri	38
Tafla 13. Frammistaða íslenskra grunnskólanema í lestri, stærðfræði og náttúrufræði	40
Tafla 14. Breytileiki í skólum eftir frammistöðu í lesskilningi barna í grunnskóla	40
Tafla 15. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri	42
Tafla 16. Brautskráningar á framhaldsskólastigi eftir próftegund, kyni og aldri	44
Tafla 17. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri	46
Tafla 18. Brautskráningar á háskólastigi eftir aldri, kyni og námssviðum. Fjöldi nemenda	48
Tafla 19. Atvinnuleitendur eftir kyni	52
Tafla 20. Þátttaka í úrræðum fyrir atvinnuleitendur eftir aldurshópum 16-24, ára, 25-34 ára og 55 ára og eldri	54
Tafla 21. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð frá sveitarfélögum	56
Tafla 22. Heimili sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af öllum heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð	56
Tafla 23. Fólk utan vinnumarkaðar 16-74 ára	58
Tafla 24. Lífeyrisþegar eftir kyni og aldri	60
Tafla 25. Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar, % af mannfjölda, 16 til 66 ára	62
Tafla 26. Ellilífeyrisþegar 67 ára og eldri og fjöldi þeirra sem eru með réttindi hjá TR í desember ár hvert	68
Tafla 27. Útgjöld ríkisins til félagsverndar eftir verkefnasviðum, % af vergri landsframleiðslu	70
Tafla 28. Offita og ofþyngd barna á aldrinum 6 ára, 12 ára og 14 ára	75
Tafla 29. Endurgreiðsla vegna tannlækninga barna undir 18 ára	75
Tafla 30. Viðtöl við lækni í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa eftir kyni og aldri	77
Tafla 31. Innlagnir vegna vímuefnavanda	83
Tafla 32. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir kyni og aldri	85
Tafla 33. Börn undir 18 ára aldri sem liggja að baki endurgreiðslu vegna tannlækniþjónustu og meðalupphæð endurgreiðslu á hvert barn	87
Tafla 34. Tilkynningar til barnaverndarnefnda og ástæður tilkynninga	98
Tafla 35. Svarendur sem segjast vera mjög/frekar öruggir í samfélaginu	100
Tafla 36. Svarendur sem segjast hafa tilkynnt afbrot eftir tegund afbrots, % af þeim sem höfðu orðið fyrir afbroti	102

Kafli 1. Inngangur

Inngangur

Í mars 2009 voru tillögur Velferðarvaktarinnar um að fengnir yrðu sérfræðingar til að vinna að gerð félagsvísa samþykktar af ríkisstjórninni. Í framhaldinu voru stofnaðir vinnu- og rýnihópar um félagsvísa, en fulltrúi Efnahags- og viðskiptaráðuneytis í stjórn Velferðarvaktarinnar veitti verkefninu forystu og fulltrúi frá velferðarráðuneytinu starfaði með honum. Á þriðja tug sérfræðinga frá Háskóla Íslands, Rannsóknunum og greiningu, Tryggingastofnun ríkisins, Barnaverndarstofu, Ríkislögreglustjóra, Hagstofu Íslands, velferðarráðuneyti, efnahags- og viðskiptaráðuneyti, mennta- og menningarmálaráðuneyti, Velferðarsviði Reykjavíkurborgar, Félagsvísindastofnun, Ríkisskattstjóra, Alþýðusambandi Íslands, umboðsmanni skuldara, embætti landlæknis, Vinnumálastofnun og Þjóðskrá Íslands hafa tekið þátt í vinnu við gerð félagsvísa.

Í desember 2102 var gerður samstarfssamningur um gerð Félagsvísa milli velferðarráðuneytis, fjármála- og efnahagsráðuneytis og Hagstofu Íslands. Hagstofan mun skv. samningi þessum bera ábyrgð á uppfærslu félagsvísanna, afla gagna til verkefnisins og annast úrvinnslu þeirra og varðveislu grunnupplýsinga. Gagnasöfnunin verður framkvæmd samkvæmt tiltækum lýsingum sem afmarka umfang Félagsvísa í febrúar 2012. Ráðinn hefur verið sérstakur starfsmaður til Hagstofunnar sem annast mun þetta verkefni. Sérfræðihópur með fulltrúum ráðuneyta og háskólasamfélagsins mun vinna að þróun Félagsvísanna, í samvinnu við Hagstofu Íslands..

Megintilgangur félagsvísa er að birta á einum stað safn tölulegra upplýsinga til að auðvelda stjórnvöldum og almenningi að fylgjast með þróun og breytingum í samfélaginu. Með vísunum er lögð áhersla á að birta tölur um tiltekna hópa þegar það á við og því er við komið. Aætlunin er að vísarnir verði uppfærðir reglulega, en birtingartíðni þeirra er ólík, sumir birtast árlega, aðrir oftast eftir uppruna þeirra og eðli. Að baki vísunum liggur gagnasafn sem er vel skilgreint hvað varðar uppruna gagna, aðgengi að gögnum og kerfislegar breytingar sem skýra sveiflur í gögnum þegar það á við.

Við upphaf vinnunnar um félagsvísa var ákveðið að styðjast við skýrsluna „Society at a Glance“ sem gefin er út árlega af Efnahags- og framfarastofnuninni OECD. Þá var ákveðið að ganga út frá því að félagsvísar greini velferð, efnahags- og félagslega þætti og heilsufar íbúa í landinu í ljósi þjóðfélagsaðstæðna og fyrirkomulags þjónustu. Enn fremur með það að leiðarsljósi að geta gert samanburð mögulegan milli ólíkra tímabila og seinna meir milli sveitarfélaga. Vinnan við félagsvísana fór fram í fimm undirhópum sem fjallaði hver um sig um eftirfarandi: Afkomu, félags- og menntamál, fjármál heimilanna, heilbrigði, lýðfræði og vinnumarkað.

Vísarnir eiga að einfalda aðgengi almennings, stjórnvalda, hagsmunaaðila og rannsakenda að skilgreindum upplýsingum sem varpa ljósi á þjóðfélagstand. Vísarnir eiga jafnframt að styðja við stefnumótun stjórnvalda. Þegar best lætur eiga félagsvísar að geta dregið upp heildarmynd af ástandi þar sem velferð, heilbrigði, vellíðan og þarfir íbúanna eru í brennidepli, en fyrst og fremst eru félagsvísar tæki sem eiga að greina hópa í vanda og þar sem samfélagslegar aðgerðir og þjónusta skila ekki tilætluðum árangri.

Félagsvísarnir skiptast upp í fimm kafla:

Kafla 2. Lýðfræði: Í kaflanum eru vísar um samsetningu þjóðarinnar. Þessar vísar eru bakgrunnur fyrir sértækari vísa sem koma í köflunum á eftir um jöfnuð, sjálfbærni, heilsu og samheldni.

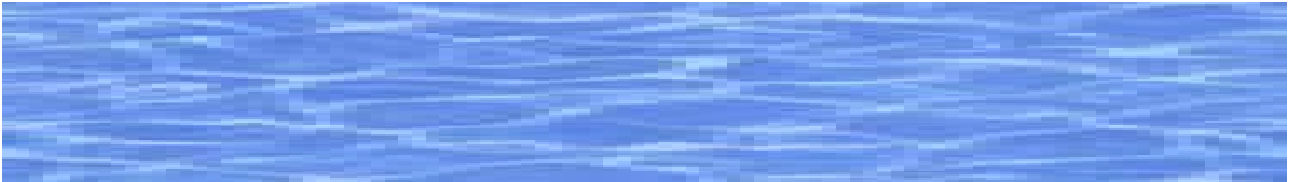
Kafla 3. Jöfnuður: Í þessum kafla er að finna vísa um tekjur, eignir, skuldir og húsnæðisstöðu heimila eftir fjölskyldugerð, kyni og aldri þegar það á við. Vísar um jöfnuð eiga að greina hvernig efnahagslegum gæðum er dreift í samfélaginu og bregða ljósi á stöðu þeirra hópa sem verst eru settir efnahagslega í samfélaginu.

Kafla 4. Sjálfbærni: Í þessum kafla eru vísar um þátttöku barna á leikskólum, frammistöðu í grunnskólum, skólasókn og brautskráningar á framhalds- og háskólastigi, vinnumarkaðinn, félagsaðstoð, örorku- og ellilífeyrisþega og útgjöld. Vísar um sjálfbærni mæla þátttöku og virkni fólks í samfélaginu

Kafla 5. Heilsa: Í kaflanum eru vísar um heilsu barna, heilsugæslu, lyfjanotkun, áhættuþætti, göngudeildir- og innlagnir, aldraða í hjúkrunarrými og útgjöld. Heilsuvísar gefa mynd af heilsufari þjóðar í ljósi félagslegra og efnahagslegra aðstæðna og lífsstíls fólks.

Kafla 6. Samheldni: Í kaflanum eru að finna vísa um viðhorf fólks í samfélaginu, þátttöku barna í íþróttum- og tómstundum, samveru þeirra með foreldrum, áhættuhegðun, afbrot og útgjöld. Vísar um samheldni eiga að mæla viðhorf og traust í samfélaginu og félagslega þátttöku og áhættuhegðun barna og unglinga. Einnig eru þeir mikilvægir vegvísar um hvar er þörf á forvarnaaðgerðum.

Kafli 2. Lýðfræði

2.1 Mannfjöldi

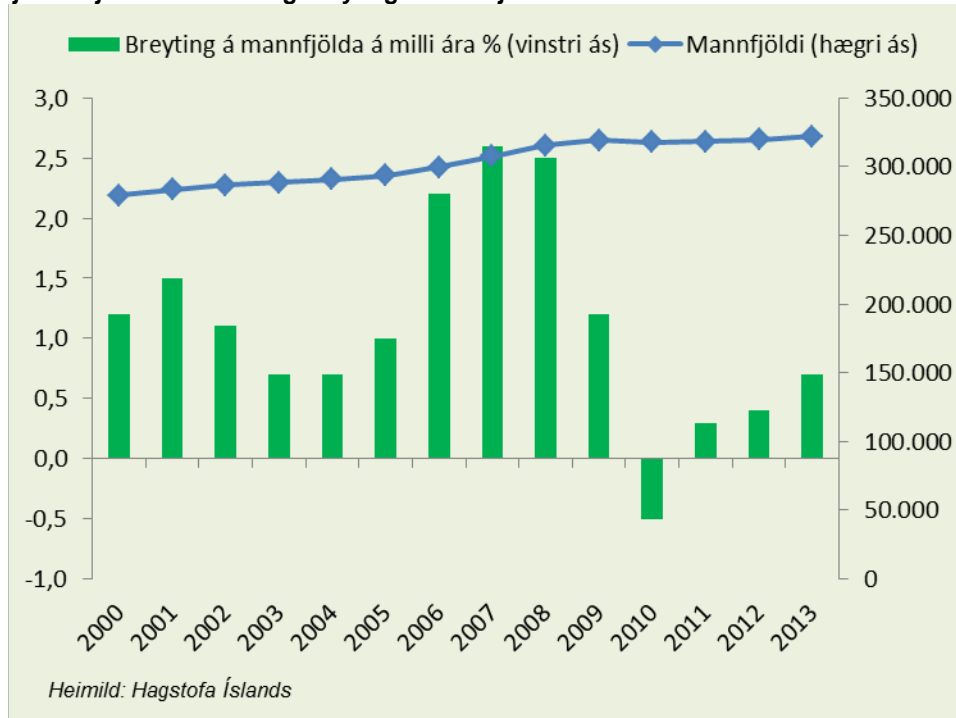
Upplýsingar um mannfjölda á Íslandi eru sóttar til Hagstofu Íslands og eru hér greindar niður á aldurshópa. Hagstofa Íslands birtir tölur um mannfjöldann miðað við 1. janúar (á miðnætti í upphafi árs) og 1. júlí (miðársmannfjöldi). Hún birtir einnig ársfjórðungslega tölur um mannfjöldann í lok hvers ársfjórðungs og fæðingar, andlát og búferlaflutninga í ársfjórðungi en þær eru minna sundurliðaðar og ekki eins nákvæmar og árstölurnar.

Á mynd 1 kemur annars vegar fram mannfjöldi á Íslandi (hægri ás) 1. janúar ár hvert og hins vegar hlutfallsleg breyting á mannfjölda (vinstri ás) árin 2000-2013.

Tafla 1 sýnir mannfjölda á Íslandi eftir aldri, 1. janúar ár hvert, 2005-2013.

2.1 Mannfjöldi

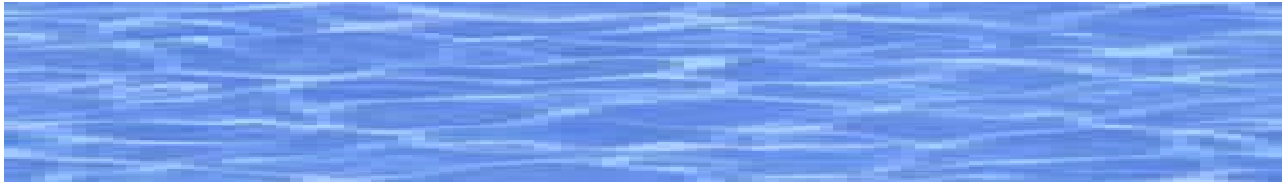
Mynd 1. Mannfjöldi 1. janúar ár hvert og breyting á mannfjölda milli ára

Tafla 1. Mannfjöldi eftir aldri, 1. janúar ár hvert

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mannfjöldi alls	293.577	299.891	307.672	315.459	319.368	317.630	318.452	319.575	321.857
0-5 ára	25.185	25.403	25.575	26.229	27.174	27.639	27.939	27.911	27.994
6-10 ára	21.753	21.528	21.585	21.503	21.463	21.240	21.271	21.115	21.375
11-15 ára	23.119	23.265	22.864	22.957	22.735	22.229	20.805	21.757	21.442
16-17 ára	8.878	9.254	9.445	9.499	9.409	9.574	9.402	9.068	8.947
18-20 ára	12.084	12.294	13.088	13.942	14.637	14.321	14.430	14.340	14.361
21-24 ára	17.567	17.492	17.559	18.138	18.389	18.284	18.576	19.278	19.517
25-30 ára	25.061	26.202	27.533	29.110	29.917	28.941	28.092	27.152	26.965
31-40 ára	41.805	42.486	43.682	44.620	44.585	43.437	43.428	43.825	44.090
41-50 ára	41.909	43.276	44.852	45.482	44.950	43.920	43.133	42.290	42.101
51-60 ára	32.655	34.019	35.509	36.804	37.636	38.132	38.968	39.698	40.223
61-66 ára	12.702	13.446	14.315	15.151	16.065	16.803	17.525	18.327	18.840
67-69 ára	5.550	5.491	5.466	5.497	5.693	6.116	6.622	7.110	7.525
70-79 ára	16.302	16.488	16.560	16.568	16.446	16.411	16.282	16.367	16.831
80 ára og eldri	9.007	9.247	9.639	9.959	10.269	10.583	10.979	11.335	11.646

Heimild: Hagstofa Ísland

2.2 Mannfjöldi eftir kyni

Upplýsingar um mannfjölda á Íslandi eru sóttar til Hagstofu Íslands og eru hér greindar niður á kyn. Hagstofa Íslands birtir tölur um mannfjöldann miðað við 1. janúar (á miðnætti í upphafi árs) og 1. júlí (miðársmannfjöldi). Hún birtir einnig ársfjórðungslega tölur um mannfjöldann í lok hvers ársfjórðungs og fæðingar, andlát og búferlaflutninga í ársfjórðungi en þær eru minna sundurliðaðar og ekki eins nákvæmar og árstölurnar.

Ólifud meðalævi

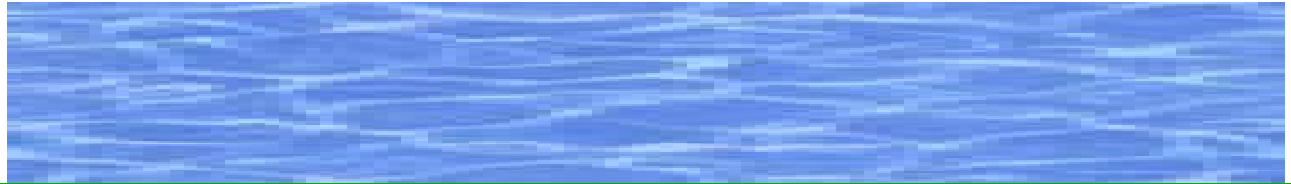
Sýnir hve mörg æviár einstaklingur, karl eða kona, á að meðaltali ólifud miðað við að hann/hún er á lífi við upphaf tiltekins aldurskeiðs. Algengt er að reikna ólifaða meðalævi við: fæðingu, 1 árs, 15 ára, 50 ára, 65 ára og 80 ára.

Mynd 2 sýnir mannfjölda 1. janúar ár hvert eftir kyni og hlutfallslega skiptingu milli kynja árin 2000-2013.

Mynd 3 sýnir hlutfall karla eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert, árin 2003 og 2013.

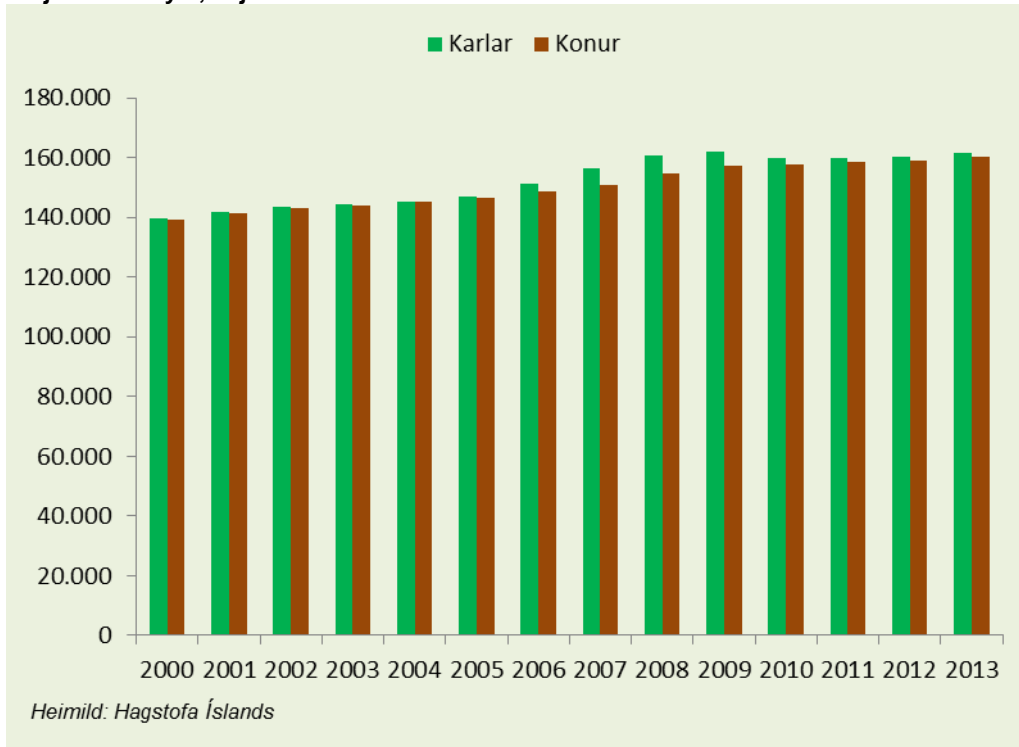
Mynd 4 sýnir hlutfall kvenna eftir aldri af mannfjölda ár hvert, árin 2003 og 2013.

Tafla 2 sýnir ólifaða meðalævi karla og kvenna miðað við fæðingu árin 1996-2000, 2001-2005 og árlega frá 2006 til 2012.

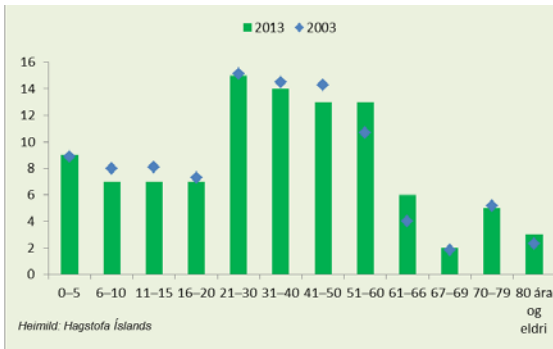

2.2 Mannfjöldi eftir kyni

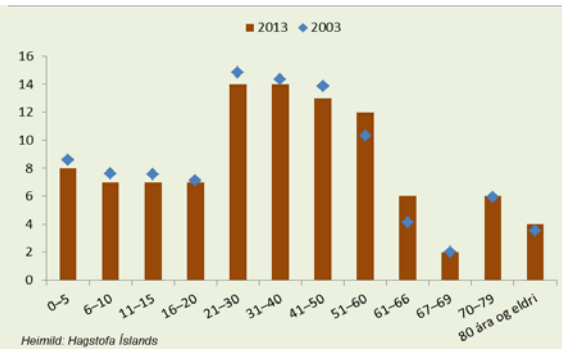
Mynd 2. Mannfjöldi eftir kyni, 1. janúar ár hvert

Mynd 3. Karlar eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert

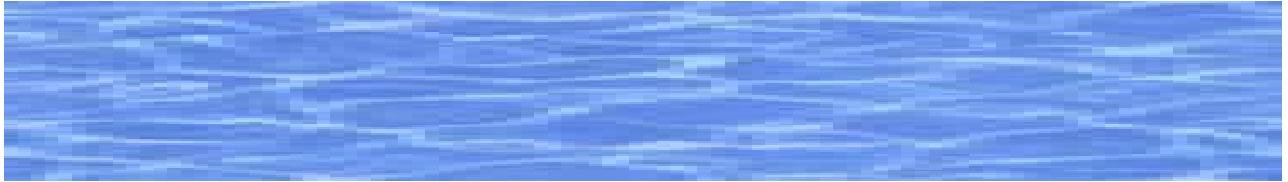
Mynd 4. Konur eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert

Tafla 2. Ólífud meðalævi miðað við fæðingu

	1996-2000	2001-2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Karlar	77,1	78,9	79,4	79,4	79,6	79,7	79,7	80,1	80,8
Konur	81,4	82,8	83,0	82,9	83,0	83,3	83,7	83,8	83,9

Heimild: Hagstofa Íslands

2.3 Mannfjöldi eftir uppruna

Upplýsingar um mannfjölda eftir uppruna eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Enginn erlendur bakgrunnur

Einstaklingar sem eiga sér ekki rætur í útlöndum. Stærstur hluti þessa hóps eru einstaklingar sem fæddir eru hérlendis og eiga foreldra sem báðir eru fæddir hér á landi og hafa engan erlendan bakgrunn. Afar og ömmur einstaklinganna eru þannig einnig fædd á Íslandi. Með þessum einstaklingum eru þó einnig flokkaðir einstaklingar sem eiga afa eða ömmur sem fædd eru í útlöndum svo fremi sem foreldrarnir séu fæddir hérlendis. Annar hópur sem lendir í þessum flokki eru einstaklingar sem eiga eitt eða tvö foreldri sem fædd eru erlendis en þar sem báðir foreldrar eiga sjálfir foreldra sem fæddir eru hérlendis.

Fæddir erlendis (íslenskur bakgrunnur)

Einstaklingar sem fæddir eru erlendis en eiga foreldra sem báðir eru fæddir á Íslandi og hafa ekki erlendan bakgrunn. Með þessum einstaklingum eru þó einnig flokkaðir einstaklingar sem eiga afa eða ömmur sem fædd eru í útlöndum svo fremi sem foreldrarnir séu fæddir hérlendis. Annar hópur sem lendir í þessum flokki eru einstaklingar sem eiga eitt foreldri sem fætt er erlendis en hefur ekki sjálft erlendan bakgrunn. Með þessum einstaklingum flokkast einnig þeir sem eru frumættleiddir frá útlöndum af íslenskum foreldrum.

Innflytjendur

Með innflytjendum er átt við einstaklinga sem fæddir eru erlendis og foreldrar þeirra eru báðir fæddir erlendis og hafa erlendan bakgrunn. Báðir afar og báðar ömmur eru líka fædd erlendis.

Önnur kynslóð innflytjenda

Önnur kynslóð innflytjenda eru einstaklingar sem fæddir eru hér á landi en eiga foreldra sem báðir eru fæddir erlendis auk þess sem afar og ömmur einstaklinganna eru fæddir erlendis.

Fædd/ur á Íslandi: annað foreldri erlent

Einstaklingar sem eru fæddir erlendis og eitt foreldri sem fætt er erlendis. Að minnsta kosti einn afi eða ein amma er líka fædd erlendis. Hér flokkast þó einnig einstaklingar þar sem báðir foreldrar eru fæddir erlendis svo fremi sem að minnsta kosti einn afi eða amma eru fædd á Íslandi.

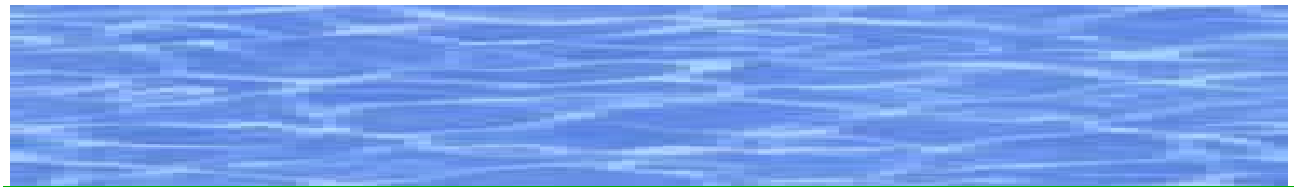
Fædd/ur erlendis: annað foreldri erlent

Einstaklingar og annað foreldrið eru fædd á Íslandi. Að minnsta kosti einn afi eða ein amma eru fædd erlendis. Hér flokkast þó einnig einstaklingar þar sem báðir foreldrar eru fæddir erlendis svo fremi sem að minnsta kosti einn afi eða amma eru fædd á Íslandi.

Í töflu 3 kemur fram fjöldi einstaklinga eftir uppruna árin 2003-2013.

Mynd 5 sýnir hlutfall einstaklinga af mannfjölda árin 2000-2013 sem fæddust erlendis með íslenskan bakgrunn og einstaklinga sem fæddust erlendis þar sem annað foreldri er erlent.

Mynd 6 sýnir hlutfall innflytjenda og hlutfall annarrar kynslóðar innflytjenda af mannfjölda árin 2000-2013.

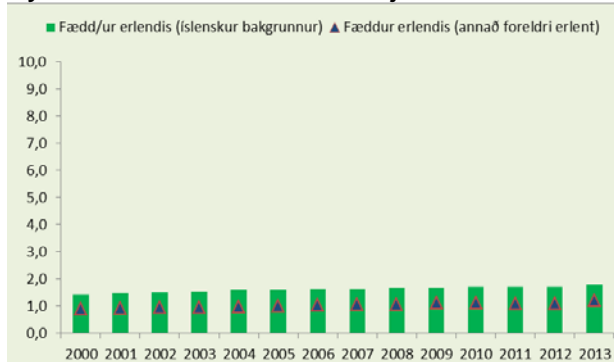
2.3 Mannfjöldi eftir uppruna

Tafla 3. Mannfjöldi eftir uppruna

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Enginn erlendur bakgrunnur	261.326	262.538	263.989	265.711	267.213	268.733	270.213	270.213	270.771	271.332	272.146
Fædd/ur erlendis (íslenskur bakgrunnur)	4.468	4.598	4.702	4.880	5.027	5.260	5.364	5.394	5.449	5.552	5.688
Innflytjandi	11.822	12.061	13.033	16.689	22.109	27.240	28.644	26.171	25.693	25.442	25.926
Önnur kynslóð innflytjenda	722	845	960	1.117	1.293	1.560	1.898	2.254	2.590	2.884	3.204
Fædd/ur á Íslandi: annað foreldri erlent	7.351	7.657	7.959	8.384	8.778	9.271	9.699	10.045	10.389	10.693	11.073
Fædd/ur erlendis (annað foreldri erlent)	2.782	2.871	2.934	3.110	3.252	3.395	3.550	3.553	3.560	3.672	3.820

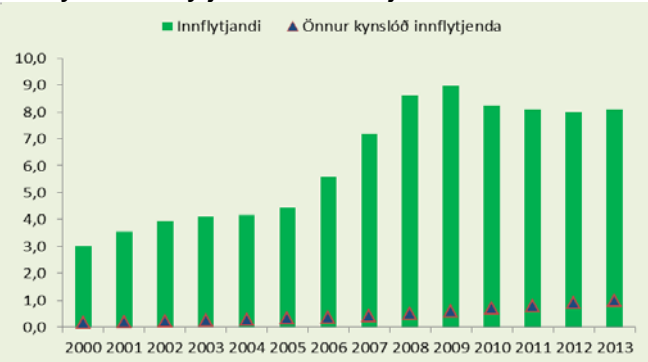
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 5. Fæddir erlendis af mannfjölda

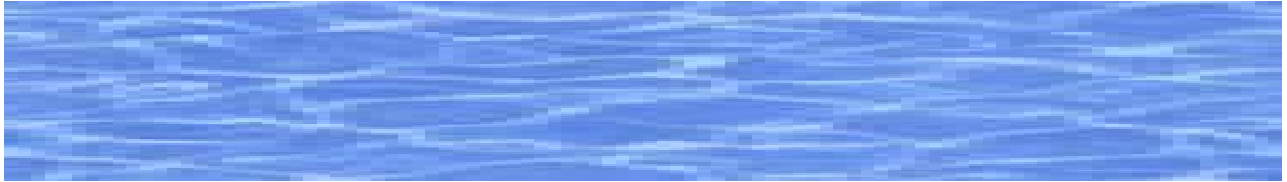

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 6. Innflytjendur af mannfjölda

Heimild: Hagstofa Íslands

2.4 Fæddir og frjósemi

Upplýsingar um fæðingar eru sóttar til Hagstofu Íslands og byggjast þær á upplýsingum úr fæðingarskýrslum frá sjúkrahúsum og fæðingarvottorðum frá Þjóðskrá Íslands.

Lifandi fædd börn

Börn sem koma í heiminn með greinilegt lífsmark.

Fæddir

Börn sem að fæðast á Íslandi eru talin, ef a.m.k. annað foreldri þeirra á lögheimili á Íslandi. Barn er talið lifandi fætt sýni það lífsmark við fæðingu.

Lifandi fædd börn á ævi hverrar konu

Heildartala lifandi fæddra barna sem kona eignast á ævinni miðað við að hún lifi til loka barnsburðaraldurs og að á hverju aldursári gildi fyrir hana fæðingartíðni hvers aldursárgangs á viðkomandi ári eða tímabili.

Fólksfjölgunarhlutfall, nettó

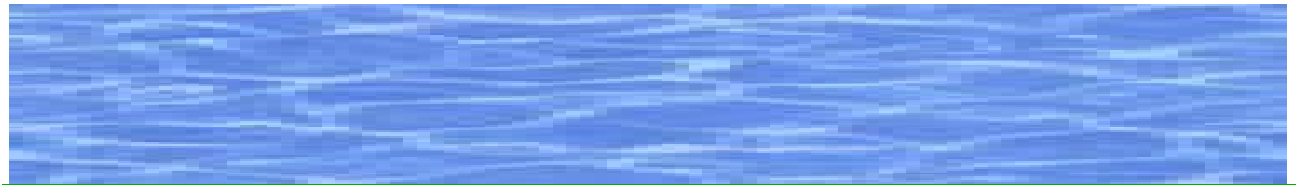
Brúttó fólksfjölgunarhlutfall að því viðbættu að einnig er gert ráð fyrir að dánarlíkur í hverjum aldursárgangi kvenna á barnsburðaraldri haldist óbreyttar.

Mynd 7 sýnir fjölda lifandi fæddra barna á ævi hverrar konu árin 2000-2012.

Mynd 8 sýnir fólksfjölgunarhlutfall árin 2000-2012.

Mynd 9 sýnir lifandi fædd börn árin 2000-2012.

Mynd 10 sýnir lifandi fæddra barna af hverjum 1.000 konum eftir aldri árin 2002 og 2012.

2.4 Fæddir og frjósemi

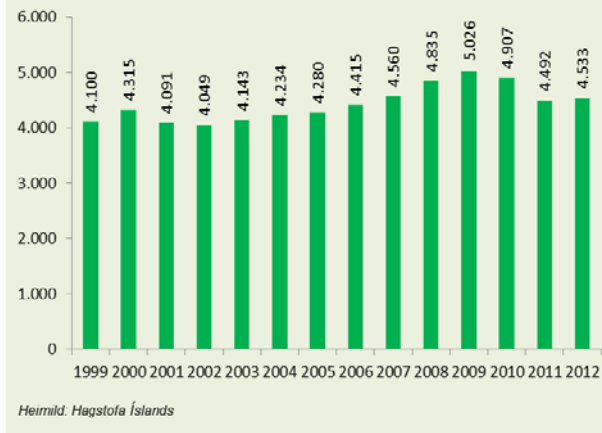
Mynd 7. Lifandi fædd börn á ævi hverrar konu

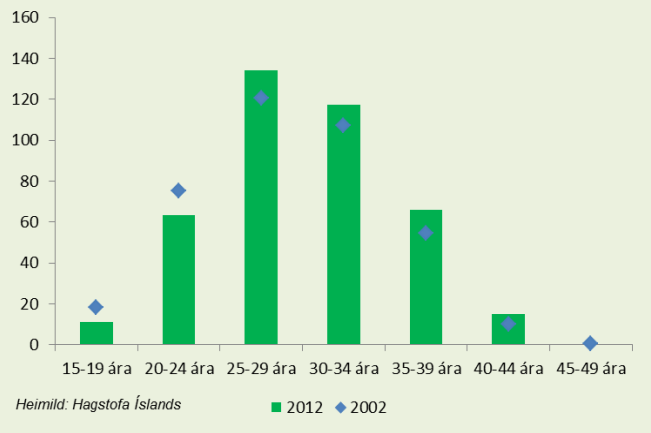
Mynd 8. Fólksfjölgunarhlutfall, nettó

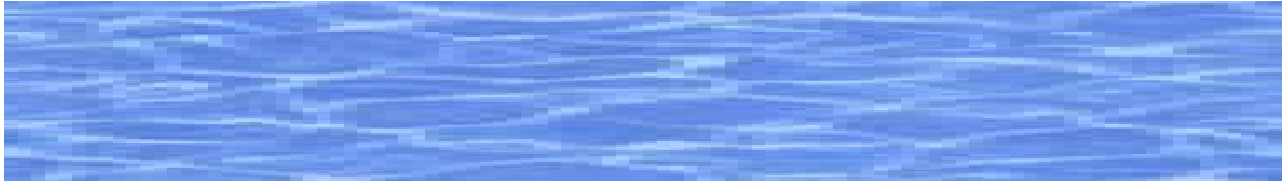

Mynd 9. Lifandi fædd börn

Mynd 10. Lifandi fædd börn af hverjum 1.000 konum eftir aldri móður

2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar

Upplýsingar um fjölda heimila í landinu eru fengnar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Upplýsingar um fjölda og stærð heimila eru byggðar að hluta á könnunum og því fylgir þeim nokkur óvissa. Sú óvissa endurspeglast í vikmörkum. Tillgangur lífskjararannsóknarinnar er að afla upplýsinga um lífskjör á Íslandi. Rannsóknin er gerð í samvinnu við Hagstofu Evrópusambandsins. Í öðrum löndum evrópska efnahags-svæðisins er verið að gera sambærilegar rannsóknir þannig að auðvelt verður að bera saman aðstæður og kjör milli landa.

Upplýsingar um búferlaflutninga eru sóttar til Hagstofu Íslands sem aflar gagna hjá Þjóðskrá Íslands.

Búferlaflutningar

Búferlaflutningar eru gerðir upp fyrir hvern mánuð og er því um endanlega tölu að ræða fyrir hvern mánuð fyrir sig og tölum þess mánaðar sem búið er að vinna er ekki breytt síðar í vinnsluferlinu. Berist flutningstilkynning mánuði of seint eða meira er henni bætt við þann mánuð sem hún barst í. Aðeins um 55% flutningstilkynninga berast innan við mánuð frá flutningsdegi ef miðað er við alla flutninga síðastliðin 5 ár (frá 1996-2000). Innan tveggja mánaða hafa 96% allra flutningstilkynninga skilað sér til Hagstofu Íslands og innan hálfis árs hafa 98% þeirra borist henni.

Tafla 4 sýnir fjölda heimila í landinu árin 2004-2012.

Mynd 11 sýnir fjölda aðfluttra árin 2000-2012 eftir íslenskum ríkisborgurum og erlendum ríkisborgurum.

Mynd 12 sýnir fjölda brottfluttra árin 2000-2012, skipt eftir íslenskum ríkisborgurum og erlendum ríkisborgurum.

Mynd 13 sýnir fjölda aðfluttra karla eftir aldri árin 2000-2012.

Mynd 14 sýnir fjölda aðfluttra kvenna eftir aldri árin 2000-2012.

Mynd 15 sýnir fjölda brottfluttra karla eftir aldri árin 2000-2012.

Mynd 16 sýnir fjölda brottfluttra kvenna eftir aldri árin 2000-2012.

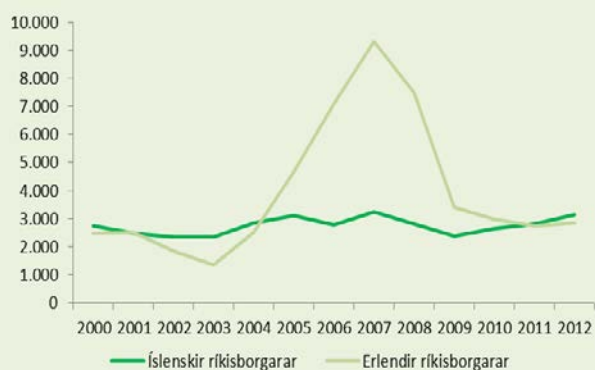
2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar

Tafla 4. Heimilin í landinu

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi heimila í landinu	111.200	112.900	114.300	117.900	121.900	126.100	124.600	122.900	123.900
Vikmörk +/-	4400	4400	4500	4600	4800	5000	4800	4700	4700

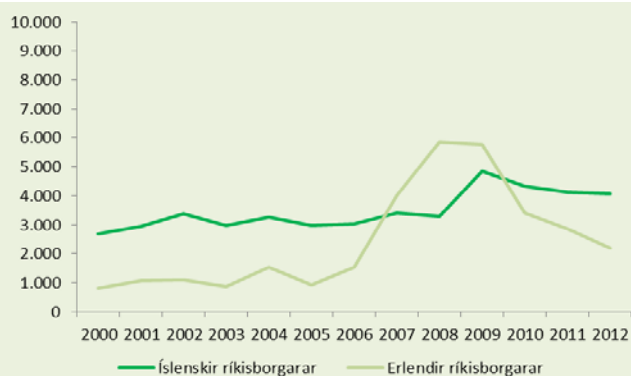
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 11. Aðfluttir eftir uppruna

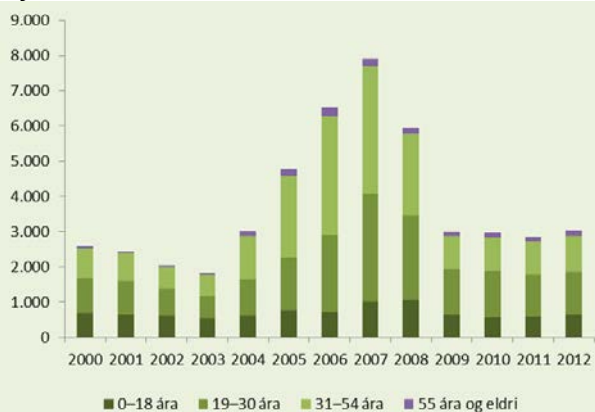
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 12. Brottfluttir eftir uppruna

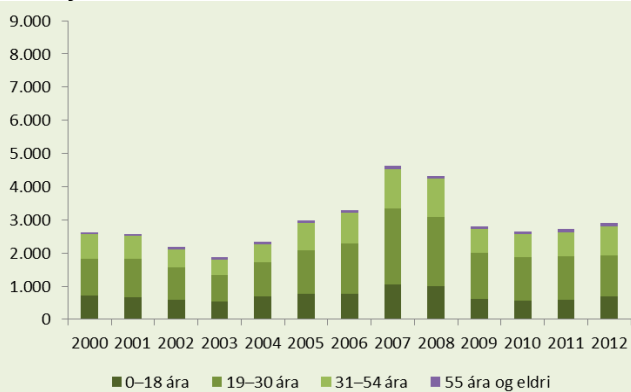
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 13. Aðfluttir karlar eftir aldri

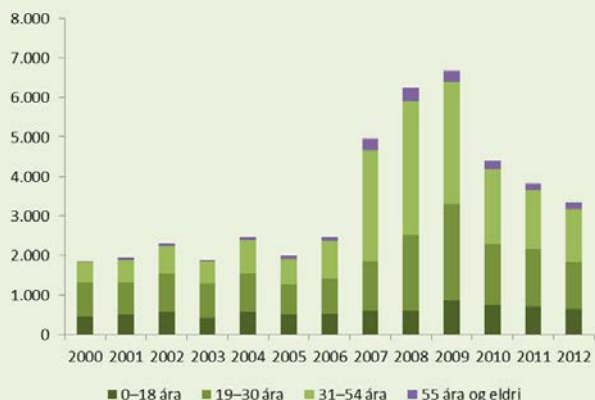
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 14. Aðfluttar konur eftir aldri

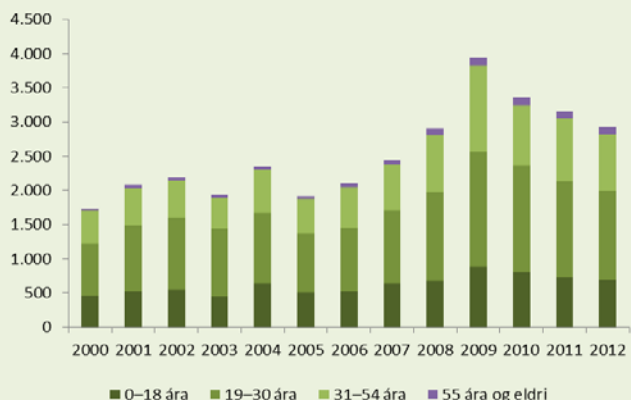
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 15. Brottfluttir karlar eftir aldri

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 16. Brottfluttar konur eftir aldri

Heimild: Hagstofa Íslands

Kafli 3. Jöfnuður

3.1 Tekjur heimila

Heildartekjur og ráðstöfunartekjur eru sóttar úr framtölum til Ríkisskattstjóra og ná yfir skattgreiðendur sem eru með fasteignaskuldir. Tekjur eru sýndar eftir kyni og hjúskaparstöðu á verðlagi hvers árs. Lágtekjuhlutfall, gini stuðull og fimmtungastuðull eru fengnir úr lífskjararannsókn Hagstofu Íslands.

Heildartekjur

Eru öll laun og bætur áður en búið er að draga frá skatta og gjöld frá hinu opinbera.

Ráðstöfunartekjur

Eru allar tekjur sem heimili hafa til ráðstöfunar eftir að skattar og opinber gjöld hafa verið greidd.

Lágtekjuhlutfall (e. *at-risk-of-poverty rate*)

Það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildarráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærri ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (Tekjur ársins á undan).

Gini stuðull

Mælir í einni tölu milli 0 og 100 hvernig samanlagðar tekjur allra einstaklinga í landinu dreifast. Gini stuðullinn væri 100 ef sami einstaklingurinn hefði allar tekjurnar en 0 ef allir hefðu jafnar tekjur.

Fimmtungastuðull

Gefur til kynna hvað þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum höfðu miklu hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum, T.d. höfðu þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum 2010 3,6 sinnum hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum. Fimmtungarstuðull mælir bilið milli heildarsummu þeirra ráðstöfunartekna á neyslueiningu sem 20% tekjuhæstu einstaklingarnir fá saman borið við þá 20% tekjulægstu (Tekjur ársins á undan).

Mynd 17 sýnir meðalheildartekjur heimila með fasteignaskuldir eftir hjúskaparstöðu árin 2006-2012.

Mynd 18 sýnir meðalráðstöfunartekjur heimila með fasteignaskuldir eftir hjúskaparstöðu árin 2006-2012.

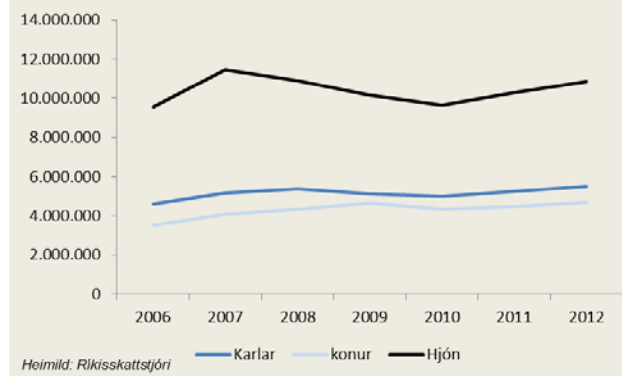
Mynd 19 sýnir fjölda einstaklinga eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörk eftir lágtekjumörkum sem 60% af miðgildi ráðstöfunartekna árin 2006-2011.

Tafla 5 sýnir hversu mörg heimili með fasteignaskuldir, annars vegar einhleypingar eftir kyni og hins vegar hjón/sambúðarfólk, höfðu meira en milljón krónur í ráðstöfunartekjur á mánuði árin 2006-2012 skv. skattframtali árin 2006-2012.

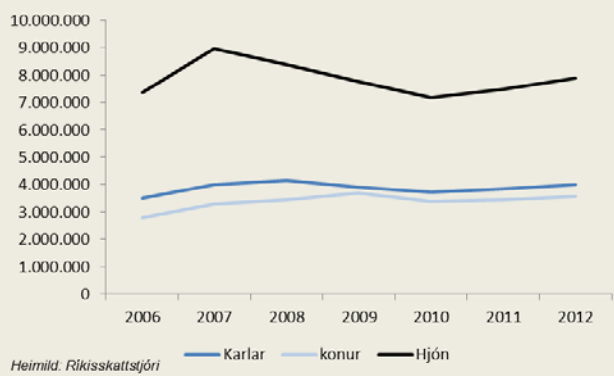
Tafla 6 sýnir þróun Gini stuðuls og fimmtungastuðuls árin 2006-2011.

3.1 Tekjur heimila

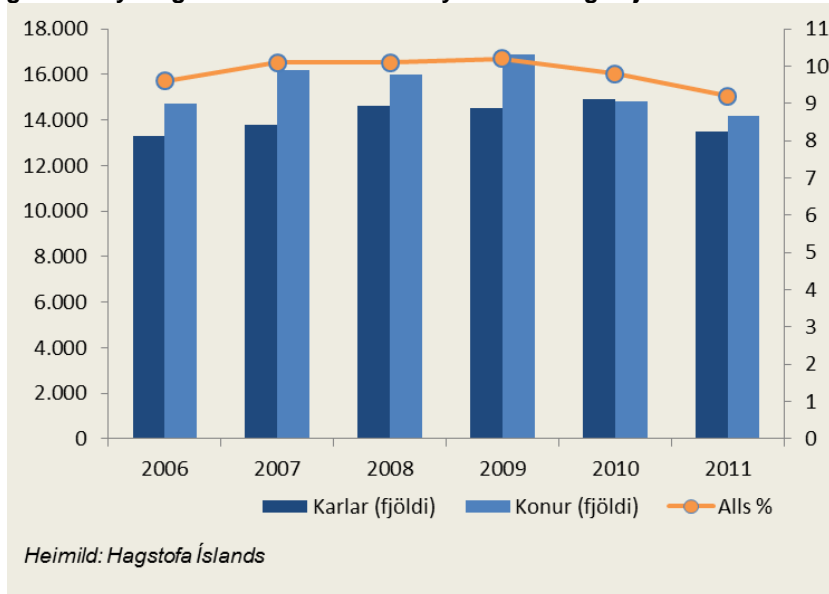
Mynd 17. Meðalheildartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir

Mynd 18. Meðalráðstöfunartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir

Mynd 19. Einstaklingar eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörkum ráðstöfunartekna

Tafla 5. Heimili með fasteignaskuldir og hærri en eina milljón kr. í ráðstöfunartekjur á mánuði

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Einhleypir karlar	177	239	210	163	88	118	128
Einhleypar konur	77	128	108	57	37	42	73
Hjón/sambúðarfólk	3333	4814	5314	3111	2125	3076	3687

Heimild: Ríkisskattstjóri

Tafla 6. Gini stuðull og fimmtungastuðull

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Gini	24,1	25,1	26,3	28	27,3	29,6	25,8	23,6
Fimmtungastuðull	3,4	3,5	3,7	3,9	3,8	4,2	3,6	3,6

Heimild: Hagstofa Íslands

3.2 Lágtekjuhópar

Upplýsingar um lágtekjuhópa eru fengnar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Lífskjarakönnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins (EU-SILC). Í rannsókninni er bæði aflað upplýsinga um einstaklinga og heimili og gengið er út frá ráðstöfunartekjum heimila þegar efnahagsleg staða fólks er metin. Á Íslandi eru 4.000 einstaklingar 16 ára og eldri, valdir af handahófi úr þjóðskrá til þess að taka þátt í lífskjarakönnun Hagstofunnar. Í könnuninni er einnig spurt um aðstæður allra heimilismanna. Könnunin er gerð í upphafi árs, en upplýsingar um tekjur eru fengnar úr skattskrá sem gefa áreiðanlegri upplýsingar um tekjur en úrtakskannanir. Í samræmi við vinnubrögð Eurostat (Hagstofu Evrópusambandsins) miða ártölin í töflum Hagstofu Íslands við könnunarár, það ár sem lífskjararannsóknin er gerð, en upplýsingar um tekjur koma úr skattskrám ársins á undan. Lífskjararannsókn hófst árið 2004.

Lágtekjuhlutfall (e. *at-risk-of-poverty rate*)

Það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildarráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærri ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (Tekjur ársins á undan).

Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu (e. *equivalised disposable income*)

Eru skilgreindar sem ráðstöfunartekjur eftir að tillit hefur verið tekið til heimilisstærðar og þeirrar hagkvæmni í rekstri heimilisins sem fæst við það að fleiri en einn búa undir sama þaki. Einnig er gert ráð fyrir því að útgjöld vegna barna séu lægri en útgjöld vegna fullorðinna. Til að taka mið af þessu er notaður kvarði frá Evrópusambandinu sem gefur fyrsta fullorðna einstaklingnum á heimilinu vogina 1,0. Aðrir einstaklingar 14 ára og eldri fá vogina 0,5 og einstaklingar yngri en 14 ára fá vogina 0,3. Þannig má segja að hjón með tvö börn, yngri en 14 ára, sem hafa 500 þúsund krónur í ráðstöfunartekjur alls á mánuði hafi $(500 / (1 + 0,5 + 0,3 + 0,3)) = 500 / 2,1 = 238$ þúsund krónur í ráðstöfunartekjur á neyslueiningu.

Börn á heimili (e. *dependent children*)

Til barna á heimili heyra allir sem eru undir 18 ára aldri og þeir sem eru undir 24 ára, eru án vinnu og búa hjá a.m.k. öðru foreldri.

Fullorðnir

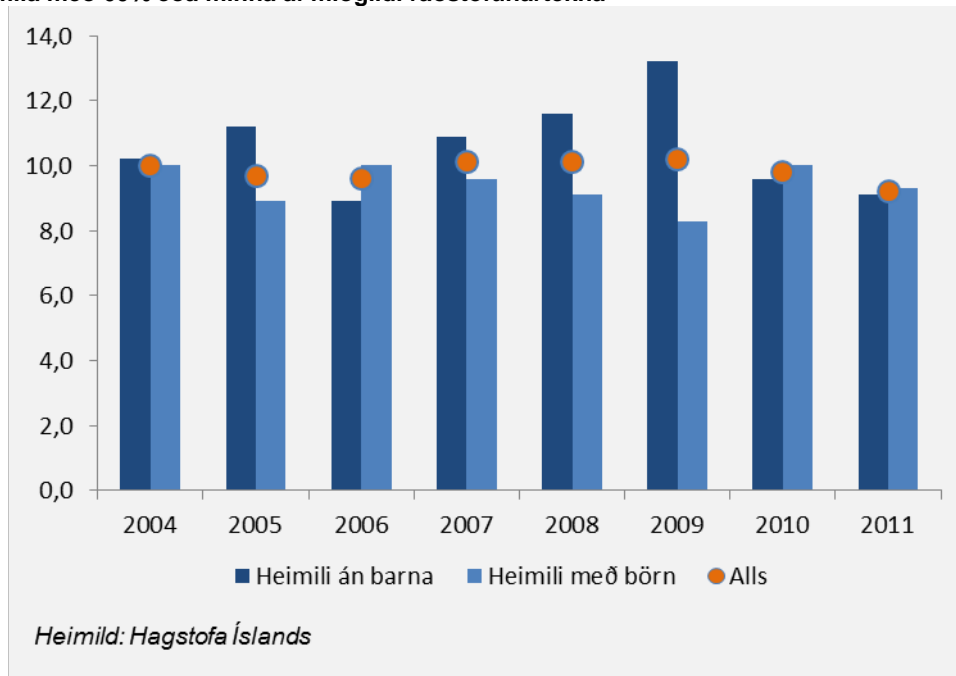
Til fullorðinna teljast þeir sem falla ekki undir skilgreininguna um börn.

Mynd 20 sýnir hlutfall heimila með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna, annars vegar hlutfall heimila með börn og hins vegar heimila án barna árin 2004-2011.

Í töflu 7 er nánari sundurliðun á heimilum með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna árin 2004-2011, annars vegar hlutfall heimila með börn og hins vegar heimila án barna. Í töflunni kemur einnig fram hlutfall barna undir 18 ára aldri sem búa á heimilum undir lágtekjuviðmiði.

3.2 Lágtekjuhópar

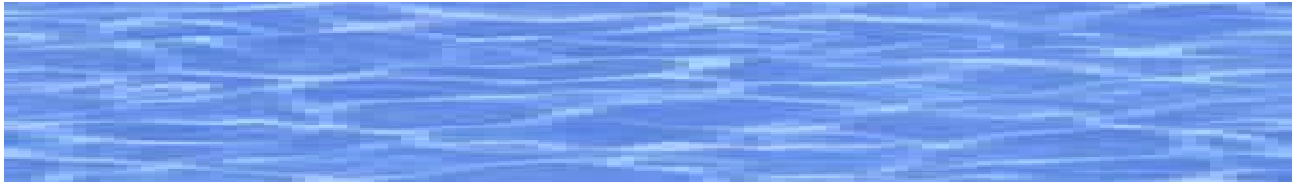
Mynd 20. Heimila með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna

Tafla 7. Einstaklingar með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna eftir heimilisgerð

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Heimili án barna	10,2	11,2	8,9	10,9	11,6	13,2	9,6	9,1
Einhleypur karl	20,4	24,1	15,6	21,5	22,4	22,4	23,2	22,5
Einhleyp kona	23,5	22,5	19,5	31,3	28,6	33,2	16,1	16
Heimili með börn	10	8,9	10	9,6	9,1	8,3	10	9,3
Einstætt foreldri	21,9	14,7	27	23,3	28	22,8	30,1	28,4
Tveir fullorðnir með 1 barn	7,5	7,6	9,7	6,3	6	5,8	5,8	6,8
Tveir fullorðnir með 2 börn	7,2	8,3	6,1	7,3	3,8	4,2	5,8	6,9
Tveir fullorðnir með 3 börn eða fleiri	12,1	10,9	10,2	12,1	12,9	10,3	12	8
Börn yngri en 18 ára á heimili undir lágtekjuviðmiðum	11,5	10,1	11,6	11,9	11,2	9,9	12,6	11,2

Heimild: Hagstofa Íslands

3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrisþega

Upplýsingar um fjölda lífeyrisþega eru sóttar til Hagstofu Íslands en upplýsingar um tekjur þeirra byggjast á gögnum frá Tryggingastofnun ríkisins.

Tekjur frá TR og annars staðar

Fjármagnstekjur og aðrar tekjur eru meðtaldar en ekki húsaleigubætur, vaxtabætur og barnabætur.

Mynd 21 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna örorkulífeyrisþega hjá körlum í nóvember á verðlagi árs 2012 árin 2004-2012.

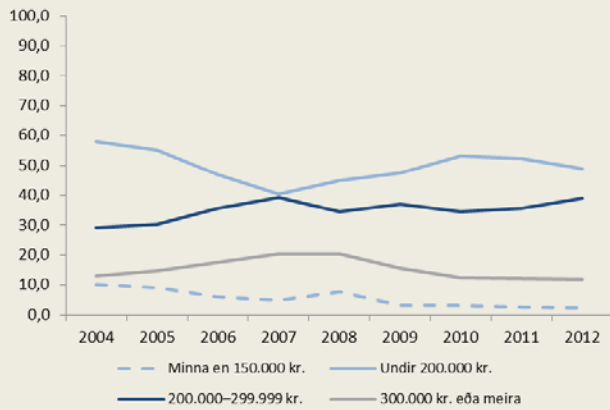
Mynd 22 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna örorkulífeyrisþega hjá konum í nóvember á verðlagi árs 2012 árin 2004-2012.

Mynd 23 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna ellilífeyrisþega hjá körlum í nóvember á verðlagi árs 2012 árin 2004-2012.

Mynd 24 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna ellilífeyrisþega hjá konum í nóvember á verðlagi árs 2012 árin 2004-2012.

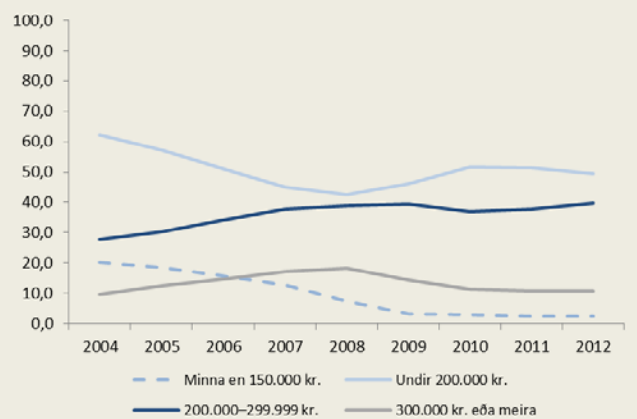
3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrispega

Mynd 21. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með örorkulífeyri

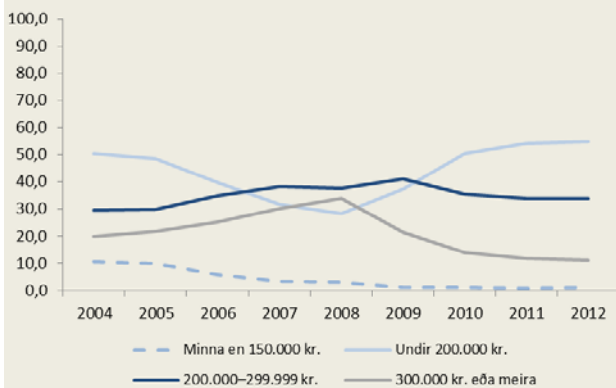
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 22. Ráðstöfunartekjur hjá konum með örorkulífeyri

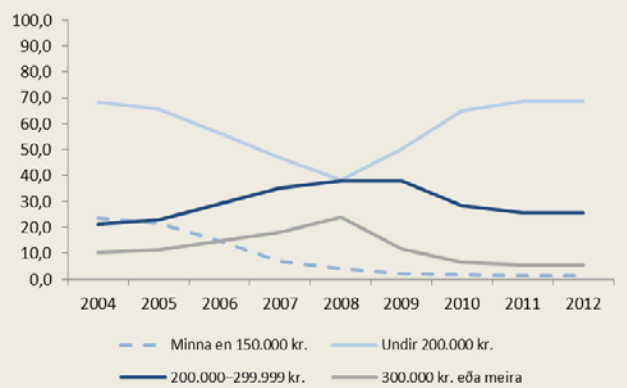
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 23. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með ellilífeyri

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 24. Ráðstöfunartekjur hjá konum með ellilífeyri

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

3.4 Húsnæðisstaða

Lífskjarakönnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins (EU-SILC). Í rannsókninni er bæði aflað upplýsinga um einstaklinga og heimili og gengið er út frá ráðstöfunartekjum heimila þegar efnahagsleg staða fólks er metin.

Húsnæðisstaða

Þeir sem taka þátt í lífskjarakönnun Hagstofunnar eru spurðir hvort þeir búa í eigin húsnæði/leigir frítt eða í leiguhúsnæði, óháð því hvort um er að ræða leiguhúsnæði á almennum markaði, leiguhúsnæði félagsamtaka eða sveitarfélaga. Mjög lágt hlutfall svarenda leigir frítt.

Lágtekjuhlutfall

Það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildarráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærri ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (Tekjur ársins á undan).

Húsaleigubætur

Í lögum um húsaleigubætur nr. 138/1997 kemur fram að markmið með slíkum bótum er að lækka húsnæðiskostnað tekjulágra leigjenda og draga úr aðstöðumun á húsnæðismarkaðnum.

Húsaleigubætur undir lágtekjuviðmiði

Heimili sem eru undir lágtekjuhlutfalli og fá húsaleigubætur (þar með taldar sérstakar húsaleigubætur) eftir heimilisgerð.

Tafla 8 sýnir hlutfallslega skiptingu eftir eignarhaldi húsnæðis árin 2004-2012. Enn fremur kemur fram í töflunni hlutfall heimila í leiguhúsnæði sem fá greiddar húsaleigubætur eftir heimilisgerð.

Tafla 9 sýnir hlutfall heimila undir lágtekjuhlutfalli sem býr í eigin húsnæði/leigir frítt og hlutfall þeirra sem er í leiguhúsnæði árin 2004-2011.

3.4 Húsnæðisstaða

Tafla 8. Heimili eftir heimilisgerð og húsnæðisstöðu

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Heimili alls									
Eigandi/leigir frítt %	82,3	83,8	83,4	84,6	82,8	81,1	77,2	75,3	74,7
Leigjandi %	17,6	16,2	16,6	15,4	17,2	18,9	22,8	24,7	25,3
Heimili með börn									
Eigandi/leigir frítt %	88,0	89,5	87,5	88,3	87,9	87,3	82,9	78,7	78,2
Leigjandi %	12,0	10,5	12,5	11,7	12,1	12,7	17,1	21,3	21,8
Einn fullorðinn									
Eigandi/leigir frítt %	71,9	76,9	67,6	69,2	62,8	58,2	53,0	45,3	52,0
Leigjandi %	28,1	23,1	32,4	30,8	37,2	41,8	47,0	54,7	48,0
Tveir fullorðnir									
Eigandi/leigir frítt %	90,8	91,7	91,1	91,4	92,1	93,5	90,0	85,9	84,2
Leigjandi %	9,2	8,3	8,9	8,6	7,9	6,5	10,0	14,1	15,8
Heimili án barna									
Eigandi/leigir frítt %	78,3	79,8	80,4	81,9	79,4	76,9	73,2	73,0	72,4
Leigjandi %	21,7	20,2	19,6	18,1	20,6	23,1	26,8	27,0	27,6
Einhleypur karl									
Eigandi/leigir frítt %	66,0	66,8	70,3	72,1	64,9	68,5	59,3	58,1	59,1
Leigjandi %	34,0	33,2	29,7	27,9	35,1	31,5	40,7	41,9	40,9
Einhleyp kona									
Eigandi/leigir frítt %	76,0	74,3	76,5	77,2	72,6	69,9	67,0	69,5	67,6
Leigjandi %	24,0	25,7	23,5	22,8	27,4	30,1	33,0	30,5	32,4
Tveir fullorðnir									
Eigandi/leigir frítt %	92,8	92,0	91,7	94,6	94,2	94,5	92,3	92,6	89,7
Leigjandi %	7,2	8,0	8,3	5,4	5,8	5,5	7,7	7,4	10,3
Leigjendur -fá húsaleigubætur	36,4	40,8	40,9	35,0	36,8	34,0	43,6	45,6	46,1
Heimili án barna %	33,8	38,6	37,3	32,7	33,5	28,0	37,3	39,9	39,4
Einn fullorðinn %	36,3	40,2	37,3	33,4	35,0	28,9	38,3	44,2	42,8
Tveir fullorðnir %	37,9	45,7	58,2	43,0	42,8	35,4	29,4	30,9	38,4
Heimili með börn %	43,2	47,0	48,3	39,7	44,7	49,7	57,7	56,6	58,9
Einhleyp(ur) %	62,9	64,5	61,0	55,2	61,1	64,3	73,6	69,8	72,6
Tveir fullorðnir %	31,6	37,5	37,2	30,6	27,7	32,5	38,5	41,2	46,9

Heimild: Hagstofa Íslands

Tafla 9. Heimili undir lágtekjuhlutfall eftir húsnæðisstöðu

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Heimili undir lágtekjuviðmiði (60% af miðgildi ráðstöfunartekna)								
	10,0	9,7	9,6	10,1	10,1	10,2	9,8	9,2
Eigandi/leigir frítt %	8,6	7,8	8,3	9,1	7,8	7,5	7,2	6,0
Leigjandi %	19,3	23,1	18,7	17,3	25,5	26,3	22,1	22,0

Heimild: Hagstofa Íslands

3.5 Skuldir heimila

Upplýsingar um heildarskuldir, heildareignir og heildarráðstöfunartekjur heimila eru sóttar til Seðlabanka Íslands. Upplýsingar um sundurliðun á skuldum eftir kyni, hjúskaparstöðu og aldri eru sóttar úr framtalsgögnum Ríkisskattstjóra. Upplýsingar frá Ríkisskattstjóra taka eingöngu mið af skiptingu skattgreiðenda með fasteignaskuldir og hvort um hjón/sambúðarfólk er að ræða eða hvort um einstaklinga 18 ára og eldri er að ræða.

Skuldir eru allar skuldir heimila við lánastofnanir.

Eignir eru allar eignir heimila þar á meðal innstæður og hlutabréf.

Ráðstöfunartekjur eru allar tekjur sem heimili hefur til ráðstöfunar eftir að skattar og opinber gjöld hafa verið greidd.

Matsverð fasteigna: Verð fasteigna skv. skattframtali á liðnu ári.

Alvarlegt vanskil

Þegar skuldari hefur verið á vanskilaskrá í 40 daga eða lengur er hann skilgreindur í alvarlegum vanskilum skv. skilgreiningu hjá Creditinfo. Í vanskilaskránni eru m.a. upplýsingar um innheimtuaðgerðir sem eiga sér stað eða eru yfirvofandi og komið hafa til kasta sýslumannsembætta eða héraðsdómstóla. Öll lán; fasteignalán og neyslulán hjá bönkum, íbúðalánasjóði og fjármögnunarfyrirtækjum falla hér undir. Ekki var hægt að fá gögnin sundurliðuð eftir kyni.

Gjaldprot

Skuldari getur krafist að bú sitt verði tekið til gjaldprotaskipta ef hann getur ekki staðið í fullum skilum við lánveitenda þegar kröfur þeirra falla í gjalddaga og ekki verður talið sennilegt að greiðsluörðugleikar hans muni líða hjá innan skamms tíma. Að sama skapi getur lánveitandi að uppfylltum skilyrðum krafist að bú skuldara verði tekið til gjaldprotaskipta. Ekki var hægt að fá gögnin sundurliðuð eftir kyni.

Mynd 25 sýnir hlutfall heildarskulda heimila af vergri landsframleiðslu árin 2000-2010.

Mynd 26 sýnir hlutfall heildarskulda heimila af heildareignum, hlutfall heildarskulda af ráðstöfunartekjum og hlutfall heildareignar af ráðstöfunartekjum árin 2000-2010.

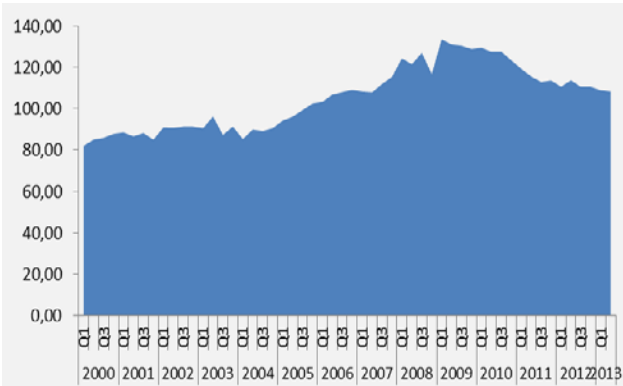
Tafla 10 sýnir annars vegar hlutfall húsnæðislána af heildarskuldum eftir fjölskyldugerð og kyni árin 2005-2010. Hins vegar heildarskuldir af heildareignum, ráðstöfunartekjum og matsverði fasteigna eftir fjölskyldugerð og kyni árin 2005-2010.

Mynd 27 sýnir hversu margir einstaklingar voru að meðaltali í alvarlegum vanskilum í hverjum mánuði árin 2006-2010. Meðalfjöldi í hverjum mánuði er notaður sem mælieining þar sem sami einstaklingur getur verið á vanskilaskrá í marga mánuði. Ekki voru fáanlegar tölur sem sýndu skiptingu milli kynja.

Mynd 28 sýnir hversu margir einstaklingar voru teknir til gjaldprotaskipta hjá héraðsdómum landsins árin 2006-2010.

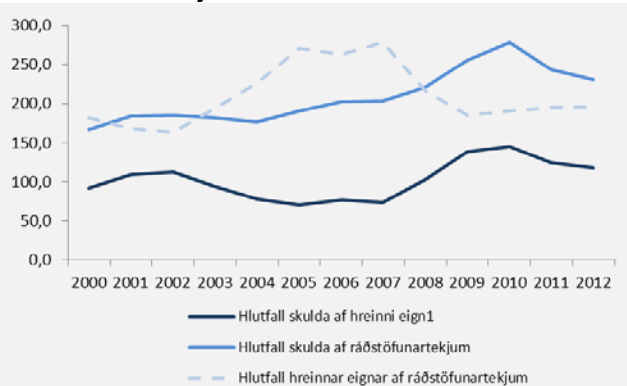
3.5 Skuldir heimila

Mynd 25. Skuldir heimila af vergri landsframleiðslu

Heimild: Seðlabanki Íslands

Mynd 26. Skuldir heimila af eignum og ráðstöfunartekjum

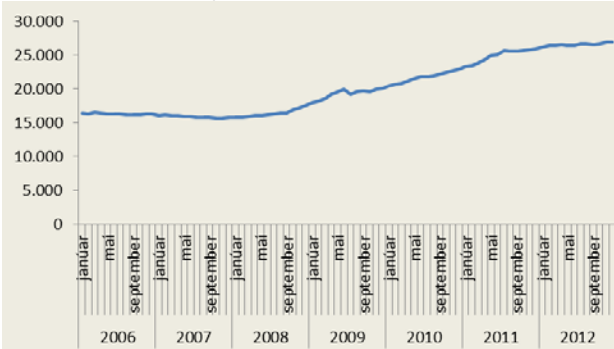
Heimild: Seðlabanki Íslands

Tafla 10. Heimili með skuldir eftir húsnæðislánnum, eignum, ráðstöfunartekjum og matsverði fasteigna

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fasteignalán af heildarskuldam								
Einhleypir karlar	76,7	74,4	78,7	76,5	75,2	76,4	77,8	79,2
Einhleypar konur	80,7	78,8	75,4	78,5	77,9	79,3	81,0	81,8
Hjón/sambúð	69,2	67,3	66,4	67	66,1	68,6	71,2	72,6
Heildarskuldir af heildareignum								
Einhleypir karlar	59,7	64,4	64,7	64,7	83,8	90,1	82,6	77,5
Einhleypar konur	54,1	56,9	57,2	77,1	73,3	79,6	73,5	69,9
Hjón/sambúð	23,2	24,7	25,0	32,1	35,4	36,8	33,9	32,1
Heildarskuldir af ráðstöfunartekjum								
Einhleypir karlar	327,1	350,7	351,8	417,4	489,6	512,7	480,4	463,8
Einhleypar konur	369,5	385,1	373,0	439,1	453,5	494,7	476,6	467,9
Hjón/sambúð	215,4	234,2	227,7	314,1	356,1	257,9	340,1	326,9

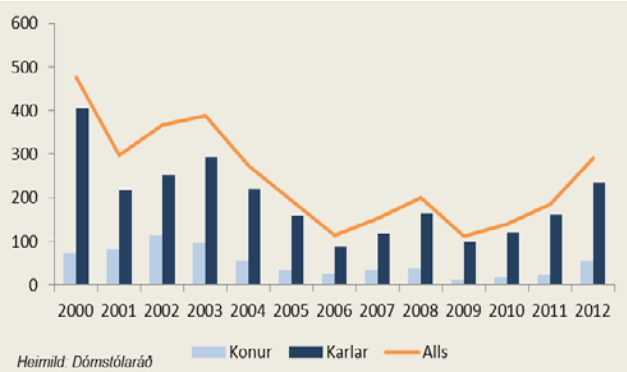
Heimild: Ríkisskattstjóri

Mynd 27. Einstaklingar í alvarlegum vanskilum að meðaltali í hverjum mánuði

Heimild: Creditinfo

Mynd 28. Einstaklingar sem eru teknir til gjaldprotaskipta á ári

Heimild: Dámstólaráð

3.6 Mat á eigin fjárhagsstöðu

Upplýsingar um mat á eigin fjárhagsstöðu eru sóttar úr lífshagráttun Hagstofu Íslands. Hér er beint sjónum að þeim hluta lífshagráttunnar sem fjallar um fjárhagsstöðu heimilanna. Í könnuninni er spurt um getu heimilisins til að ná endum saman fjárhagslega, að standa í skilum með afborganir lána og getu til að mæta óvæntum útgjöldum. **Viðmiðunarupphæð óvæntra útgjalda var 160 þúsund kr. árið 2011 og tekur mið af lágtekjumörkum einstaklings sem reiknuð eru úr lífshagráttun tveimur árum fyrr.**

Börn á heimili

Til barna á heimili heyra allir þeir sem eru undir 18 ára aldri og þeir sem eru 18–24 ára, eru án vinnu og búa hjá að minnsta kosti öðru foreldri.

Húsnæðiskostnaður þung byrði

Fjárhagsleg byrði heildar húsnæðiskostnaðar: 1. Þung byrði/2. Nokkur byrði/3. Engin byrði

Árið 2010 var skilgreiningu á húsnæðiskostnaði breytt og svarendum gert skýrt að húsnæðiskostnaður vísaði í öll húsnæðistengd útgjöld. Árin 2010 og 2011 safnaði Hagstofa Íslands þessum upplýsingum bæði samkvæmt gömlu og nýju skilgreiningunum. Af því má sjá að breytt skilgreiningin skilar hærra hlutfalli þeirra sem telja húsnæðiskostnað þunga byrði.

Vanskil húsnæðislána eða leigu

Heimili sem svara því játandi að hafa verið í vanskilum vegna fjárskorts að minnsta kosti einu sinni á undanförunum 12 mánuðum á greiðslum húsnæðislána eða húsaleigu.

Vanskil annarra lána:

Spurt er hvort vanskil hafi verið vegna fjárskorts a.m.k. einu sinni á undanförunum 12 mánuðum á afborgunum annarra lána en húsnæðislána: 1. Já/2. Nei

Önnur lán þung byrði

Spurt er um fjárhagslega byrði afborgana annarra lána en húsnæðislána.

Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum

Viðmiðunarupphæð óvæntra útgjalda tekur mið af lágtekjumörkum einstaklings sem reiknuð eru úr lífshagráttun. Spurt er hvort heimilið hafi fjárráð til að mæta óvæntum útgjöldum að upphæð 140 þúsund krónum (upphæðin er breytileg milli ára en var 140 þúsund kr. í könnun 2010): 1. Já/2. Nei

Hvernig gengur heimilinu að ná endum saman

Spurt er um valkosti. Þeir sem svara valkostum 1-3 falla undir svarið „erfitt að ná endum saman“:

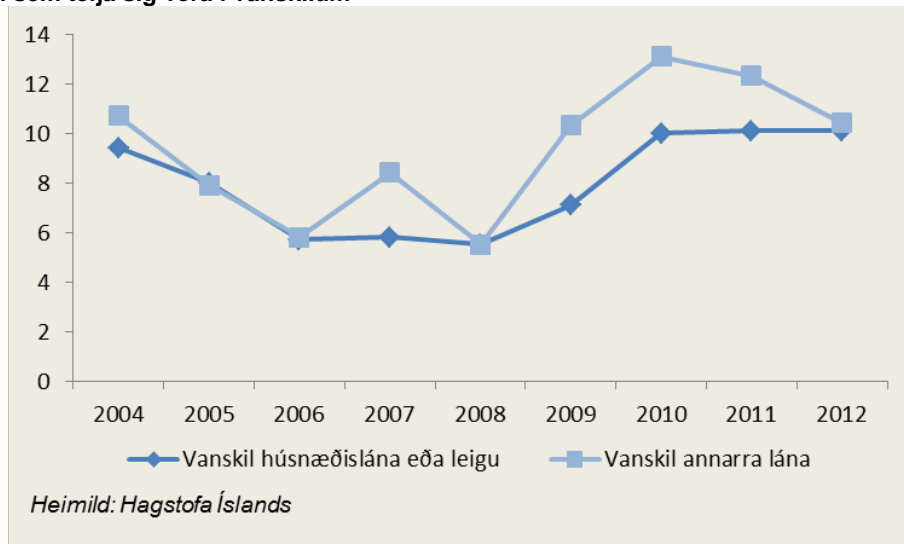
1. Mjög erfitt
2. Erfitt
3. Nokkuð erfitt
4. Nokkuð auðvelt
5. Auðvelt
6. Mjög auðvelt

Mynd 29 sýnir hlutfall heimila sem eru með vanskil á húsnæðislánum eða leigu og hlutfall heimila sem eru í vanskilum vegna annarra lána árin 2004-2012.

Tafla 11 sýnir mat á fjárhagsvanda heimila eftir fjölskyldugerð árin 2004-2012.

3.6 Mat á eigin fjárhagsstöðu

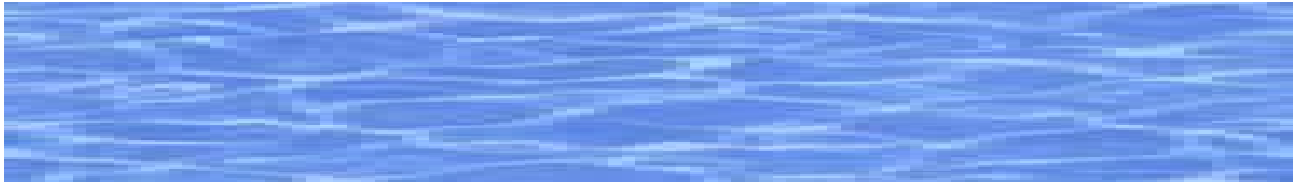
Mynd 29. Heimili sem telja sig vera í vanskilum

Tafla 11. Mat á fjárhagsvanda eftir fjölskyldugerð

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Húsnæðiskostnaður þung byrði (gamla skilgreiningin)	12,4	11,6	9,9	9,6	11,8	15,0	16,4	19,2	
Heimili án barna	10,9	11,2	9,8	8,5	11,2	13,0	12,8	17,0	
Heimili með börn	14,5	12,1	10,0	11,0	12,8	17,8	21,4	22,6	
Þar af einstæðir foreldrar	26,7	25,5	19,5	19,2	27,2	30,5	33,8	31,4	
Húsnæðiskostnaður þung byrði							29,1	31,7	27,3
Heimili án barna							23,0	27,0	23,1
Heimili með börn							37,7	38,6	33,5
Þar af einstæðir foreldrar							47,3	45,4	39,9
Vanskil húsnæðislána eða leigu	9,4	8,0	5,7	5,8	5,5	7,1	10,0	10,1	10,1
heimili án barna	6,7	5,6	3,8	4,9	5,0	5,5	7,1	8,3	7,7
heimili með börn	13,1	11,4	8,2	7,0	6,2	9,5	14,0	12,9	13,5
þar af einstæðir foreldrar	18,9	12,0	15,6	12,1	10,1	18,1	22,0	17,6	21,5
Vanskil annarra lána	10,7	7,9	5,8	8,4	5,5	10,3	13,1	12,3	10,4
Heimili án barna	7,9	5,9	3,5	5,7	4,5	9,0	9,2	8,6	7,6
Heimili með börn	14,7	10,6	9,0	12,2	7,1	12,4	18,6	18,0	14,5
Þar af einstæðir foreldrar	19,5	9,7	12,4	14,9	10,4	17,7	26,4	28,2	22,3
Önnur lán þung byrði	9,7	9,7	7,6	11,5	10,3	15,5	19,1	15,1	13,9
Heimili án barna	10,1	8,0	5,3	9,4	8,4	12,5	14,8	11,3	11,2
Heimili með börn	9,1	12,3	10,7	14,3	13,0	19,9	25,3	21,0	18,1
Þar af einstæðir foreldrar	8,7	23,0	18,6	26,4	22,0	26,9	34,0	30,0	22,8
Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum	36,1	38,0	31,9	29,8	26,9	29,8	35,6	39,8	35,9
Heimili án barna	36,9	37,4	30,7	30,6	26,7	29,6	34,3	39,0	33,2
Heimili með börn	35,1	38,8	33,5	28,6	27,3	29,9	37,4	41,1	40,0
Þar af einstæðir foreldrar	62,6	71,3	65,6	48,3	58,6	59,3	63,7	68,1	68,1
Erfitt að ná endum saman	46,2	36,8	34,8	28,4	30,1	39,0	48,7	51,5	48,2
Heimili án barna	41,4	35,1	32,8	27,9	27,5	35,3	42,5	45,9	41,6
Heimili með börn	53,3	39,4	37,4	29,2	34,1	44,6	57,5	60,0	58,0
Þar af einstæðir foreldrar	77,9	62,6	60,7	57,6	58,0	56,2	76,2	78,3	73,4

Heimild: Hagstofa Íslands

3.7 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra

Upplýsingar um skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra eru sóttar til Rannsókna & greiningar sem framkvæmir regulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir menntamálaráðuneytið.

Rannsóknir um Ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningar eru lagðar fyrir nemendur á ólíkum tímabilum. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjarárganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum grunnskólanema á aldrinum 14 ára og 15 ára. Könnunin var lögð fyrir nemendurna í febrúar.

Spurt er:

Hve vel á við: Foreldrar þínir eru illa staddir fjárhagslega?

Foreldrar þínir hafa varla næga peninga til að borga brýnustu nauðsynjar (t.d. mat, húsnæði, síma)?

Foreldrar þínir hafa ekki ráð á þeirri tómtundastarfsemi sem þú vilt helst stunda?

Mynd 30 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14-15 ára sem svaraði að foreldrar væru oft/nær alltaf illa stödd fjárhagslega árin 2006 og 2010.

Mynd 31 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14-15 ára sem svaraði að foreldrar eiga oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum árin 2006 og 2010.

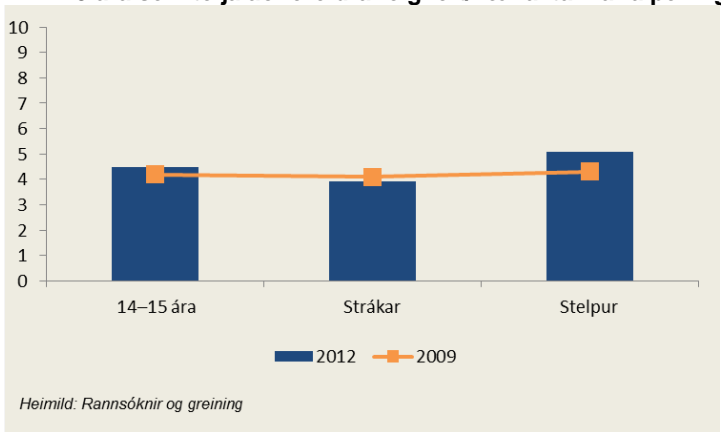
Mynd 32 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14-15 ára sem svaraði að foreldrar hefðu oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómtundastarf þeirra árin 2006 og 2010.

3.7 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra

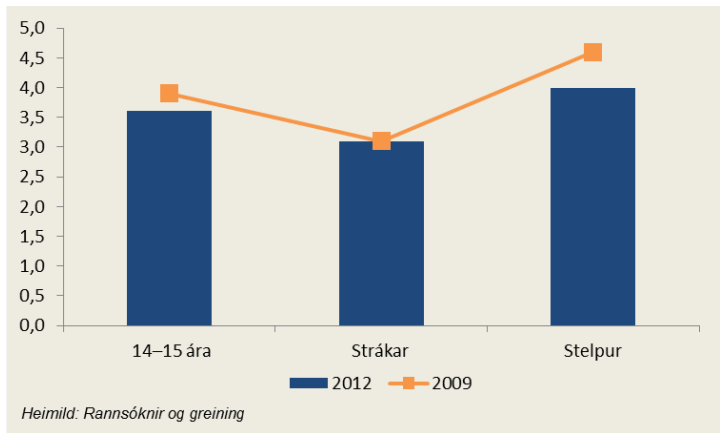
Mynd 30. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar séu oft/nær alltaf illa staddir fjárhagslega

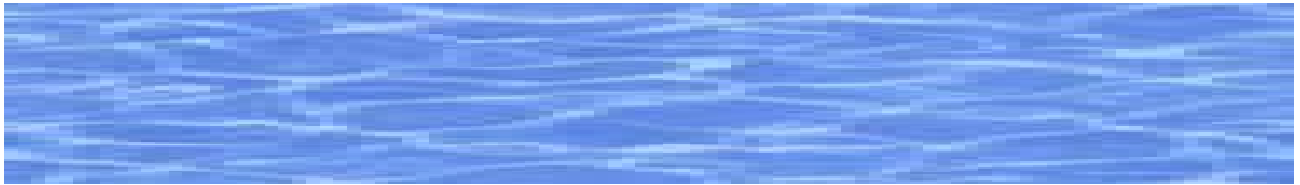
Mynd 31. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar eigi oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum

Mynd 32. Börn á aldrinum 14-15 ára sem telja að foreldrar hafi oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómstundastarf þeirra

Kafli 4. Sjálfbærni

4.1. Börn í leikskóla

Upplýsingar um börn í leikskóla eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Leikskóli

Litið er á leikskóla sem sjálfstæða einingu sem hefur einn leikskólastjóra. Leikskóli getur verið í fleiri en einu húsi og á fleiri en einum stað, yfirleitt þó í einu sveitarfélagi. Eitt sveitarfélag eða fleiri geta séð um rekstur á einum og sama leikskólanum. Í nokkrum sveitarfélögum á sér stað samrekstur leikskóla og grunnskóla og í öðrum leikskóla, grunnskóla og tónlistarskóla.

Leikskólabörn

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá leikskólum í janúar ár hvert og miðast upplýsingagjöf við fjölda barna þann 1. desember ár hvert.

Tafla 12 sýnir hlutfall leikskólabarna af heildarfjölda barna á sama aldri eftir kyni árin 2000-2012.

Mynd 33 sýnir hlutfall barna eftir kyni í 9 klst. vistun á leikskóla, sem % af öllum leikskólabörnum á sama aldri á landinu árin 2000-2012.

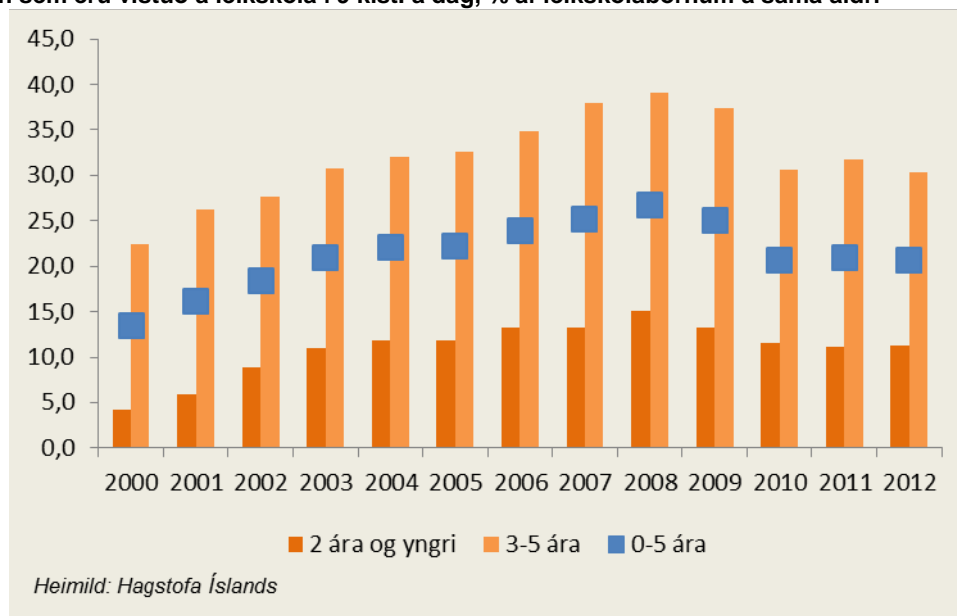
4.1 Börn í leikskóla

Tafla 12. Börn á leikskóla, % af mannfjölda á sama aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Alls (0-5 ára)	56,5	60,3	63,5	66,1	66,5	67	67,8	68,6	69,7	68,9	68,6	68,6	70,3
2 ára og yngri	22,0	28,6	35,6	37,5	39,3	40,3	42,2	41,7	44,2	43,6	43,3	41,5	42,7
Strákar	22,3	27,9	36,0	37,4	39,8	40,4	42	41,6	44,5	43,9	43,3	41,6	42,6
Stelpur	21,6	29,2	35,1	37,6	38,8	40,2	42,4	41,8	43,8	43,3	43,4	41,4	42,8
3-5 ára	89,8	91,8	90,9	94,6	93	93,5	93,9	97,1	96,7	96	96	98,1	98,9
Strákar	89,9	91,7	90	95	93,5	94,5	94,5	97,4	97,1	96,9	97,1	98,5	99,0
Stelpur	89,7	91,8	92	94,1	92,5	92,5	93,3	96,8	96,2	95,1	94,8	97,7	98,9

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 33. Börn sem eru vistuð á leikskóla í 9 klst. á dag, % af leikskólabörnum á sama aldri

4.2 Frammistaða grunnskólanema

Upplýsingar um frammistöðu barna á grunnskólaldri eru sóttar til Námsmatsstofnunar.

Mat á frammistöðu

Tölur um mat á frammistöðu eru fengnar úr PISA rannsókn sem er alþjóðleg rannsókn á hæfni nemenda í lestri, náttúrufræði, stærðfræði og þrautalausnum. Námsmatsstofnun sér um framkvæmd rannsóknarinnar hér á landi fyrir hönd menntamálaráðuneytisins. PISA rannsóknin fer fram á þriggja ára fresti. Þátttakendur í PISA rannsókninni eru nemendur á aldrinum 15 ára og 3 mánaða til 16 ára og 2 mánaða og hafa lokið sex árum af skyldunámi hið minnsta. Ekki skiptir máli hvers konar skólastofnun þeir stunda nám við, hvort nemandinn er í fullu námi eða ekki, hvort um er að ræða verknám eða starfsnám eða hvort hann er í einkaskóla eða ekki. Stærð úrtaks í þáttökulöndunum er frá innan við fjögur þúsund nemendur á Íslandi til tæplega fjörutíu þúsund nemendur í Mexíkó. Þáttökuríki þurfa að leggja könnunina fyrir á nákvæmlega sama hátt. Nemendur fá sömu leiðbeiningar og sömu prófaðstæður til að tryggja að hægt sé að bera saman niðurstöður milli landa.

Þáttökuríkin árið 2009 voru í heild 65 og mynda saman um 90% af efnahagskerfi heimsins. Í Austur- og suðaustur Asíu: Sjanghai, Hong Kong, héraði Himachal Pradesh og Tamil Nadu á Indlandi, Indónesía, Makaó, Malasía, Singapore, Tæpei, Taíland og Víetnam. Í Evrópu og Mið-Asíu: Albaníu, Aserbaídsjan, Búlgaríu, Króatíu, Georgíu, Kasakstan, Kyrgistan, Lettlands, Liechtenstein, Litháen, Makedóníu, Möltu, Moldavíu, Svartfjallalands, Rúmeníu, Rússlands og Serbíu. Í Mið-Austurlöndum: Jórdaníu, Katar og Sameinuðu arabísku furstadæmanna. Í Mið- og Suður Ameríku: Argentínu, Brasilíu, Kólumbíu, Kosta Ríka, Hollensku Antíllur, Panama, Perú, Trínidad og Tóbagó, Úrúgvæ og Míranda hérað Venesúela. Í Afríku: Márítíus og Túnis.

Ríki sem hafa tekið þátt í PISA öll árin (2000, 2003 og 2006) eru samtals 31 talsins, þar af 24 í OECD og 7 utan þess. Þau eru: Austurríki, Ástralía, Belgía, Brasilía, Danmörk, Finnland, Frakkland, Grikkland, Hong Kong, Indónesía, Írland, Ísland, Ítalía, Japan, Kanada, Kórea, Lettland, Liechtenstein, Mexíkó, Noregur, Nýja Sjáland, Portúgal, Pólland, Rússland, Spánn, Sviss, Svíþjóð, Taíland, Tékkland, Ungverjaland og Þýskaland.

Þegar frammistaða skólakerfis er metin er ekki nægjanlegt að skoða hvernig land eins og Ísland kemur út samanborið við önnur lönd, heldur er einnig mikilvægt að vita hvort heildarframmistaða landsins breytist yfir tíma. Þær mælingar á námi sem gerðar eru hér á landi svo sem samræmd könnunarpróf gefa litlar upplýsingar um þetta atriði þar sem prófin eru endurgerð í hvert sinn og engin verkefni því endurtekin. Til þess að hægt sé að mæla breytingar yfir tíma má ekki breyta mælitækinu sem notuð er í PISA en öll lönd sem taka þátt í PISA nota sömu aðferðafræðina.

Meðaltal

Samkvæmt skilgreiningu OECD er meðaltal= 500 stig. Íslenskir nemendur eru yfir meðaltali ef þau fá hærri en 500 stig en undir meðaltali ef þau eru með færri stig en 500.

Breytileiki

Skýrir hvernig breytileiki í árangri nemenda innan skóla er skýrður eða tengist mismunandi skólum. Ef hlutfallið er lágt þá er breytileikinn lítill sem þýðir að miðað við nemendur í öðrum löndum skiptir minna máli fyrir árangur nemenda í hvaða skóla þeir eru eða hvernig samsetningin er á nemendum innan skólans.

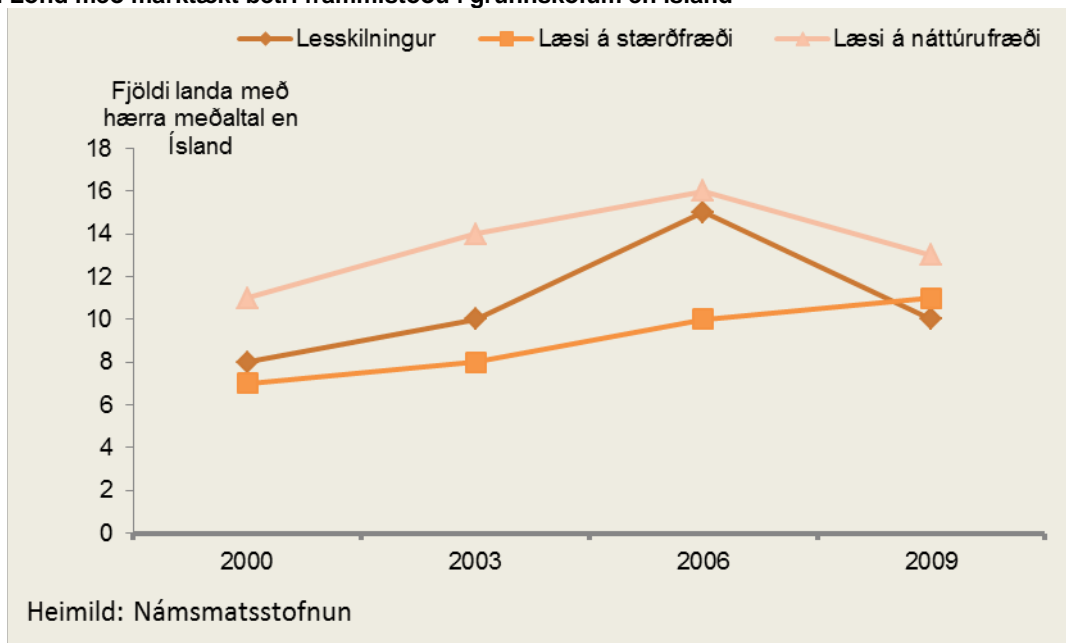
Mynd 34 sýnir hversu mörg lönd stóðu sig betur en Ísland í lesskilningi, náttúrufræði og stærðfræði árin 2000, 2003, 2006 og 2009. Taka ber fram að einungis er mögulegur áreiðanlegur samanburður í stærðfræði frá 2003 og í náttúrufræði frá 2010.

Tafla 13 sýnir frammistöðu nemenda eftir kyni í lesskilningi, náttúrufræði og stærðfræði árin 2000, 2003, 2006 og 2009.

Í töflu 14 má sjá hlutfall breytileika í lesskilningi nemenda sem hægt er að rekja til þess í hvaða skóla þeir eru annars vegar og til þess hve ólíkur hann er milli nemenda innan hvers skóla hins vegar.

4.2 Frammistaða grunnskólanema

Mynd 34. Lönd með marktækt betri frammistöðu í grunnskólum en Ísland

Tafla 13. Frammistaða íslenskra grunnskólanema í lestri, stærðfræði og náttúrufræði

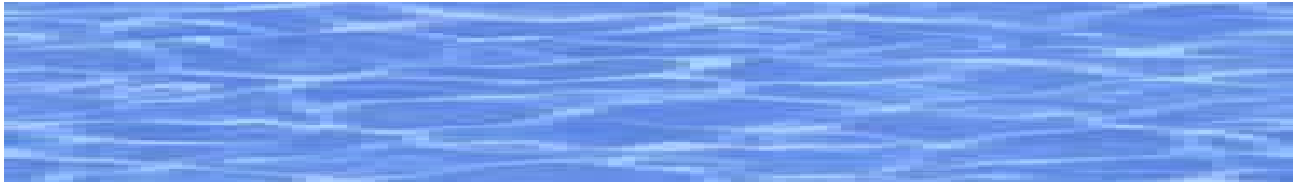
	2000	2003	2006	2009
Lesskilningur, meðaltal = 500 stig:	507	492	486	500
Strákar	488	464	460	478
Stelpur	528	522	509	522
Stærðfræði, meðaltal = 500 stig	514	515	507	507
Strákar	513	508	503	508
Stelpur	518	523	508	505
Náttúrufræði, meðaltal = 500 stig	496	495	491	498
Strákar	495	490	488	496
Stelpur	499	500	494	495

Heimild: Námsmatsstofnun

Tafla 14. Breytileiki í skólum eftir frammistöðu í lesskilningi barna í grunnskóla

	2000	2003	2006	2009
Innan skóla %	87,0	102,0	85,0	84,0
Milli skóla %	7,0	4,0	12,0	18,0

Heimild: Námsmatsstofnun

4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi

Upplýsingar um nemendur á framhaldsskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Skóli á framhaldsskólastigi

Litið er á skóla sem sjálfstæða einingu þar sem nám fer fram. Skóli þarf ekki að vera bundinn húsnæði eða stað. Skóli getur t.d. verið land eða stofnun og/eða embætti sem tekur að sér menntun. Skóli getur einnig verið form af námi s.s. iðnnemar á samningi utan skóla. Oftast er skóli þó hefðbundin stofnun á einum stað með skólastjóra sem stjórnanda.

Tölurnar sem hér eru notaðar taka mið af öllum nemendum á framhaldsskólastigi og eru iðnnemar á samningi taldir með.

Nemendur

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá viðurkenndum skólum og stofnunum um nemendur en einnig er fengin skrá um nemendur framhaldsskóla sem tekin er beint úr miðlægu nemendakerfi. Gögnum er safnað á kennitölu um nemendur á hausti ár hvert með 15. október sem viðmiðunardag.

Skólasókn

Skilgreining á skólasókn er fólk sem er skráð í námi innanlands frá og með fyrsta ári framhaldsskólastigs með lögheimili á Íslandi. Í tölunum er hver nemandi aðeins skráður einu sinni, þannig að sé nemandi skráður í fleiri en einum skóla, í fleiri en einu námi eða með fleiri en eitt kennsluform þá er hann aðeins talinn einu sinni, þ.e. þar sem hann stundar aðallega nám.

Mynd 35 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri sem sóttu nám á framhaldsskólastigi árin 2000-2011 með lögheimili á Íslandi af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert.

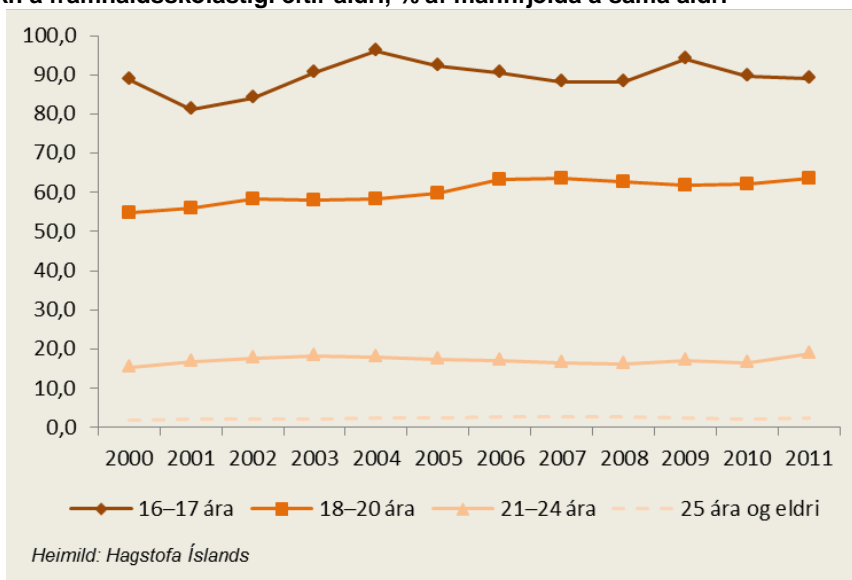
Tafla 15 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert sem sóttu nám á framhaldsskólastigi árin 2000-2011, skipt niður á kyn og aldri.

Mynd 36 sýnir hversu margir karlkyns nemendur stunduðu bóklegt nám og verklegt nám árin 2000-2010, hlutfallsleg skipting.

Mynd 37 sýnir hversu margir kvenkyns nemendur stunduðu bóklegt nám og verklegt nám árin 2000-2010, hlutfallsleg skipting.

4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi

Mynd 35. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri

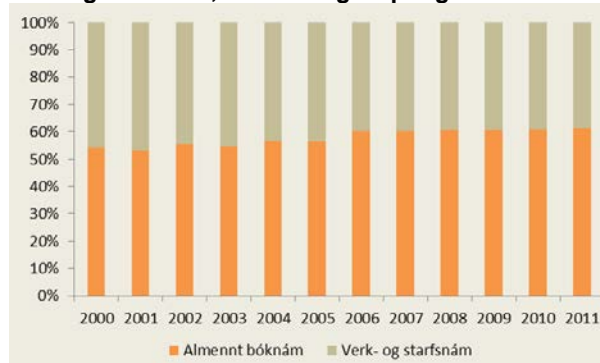

Tafla 15. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri

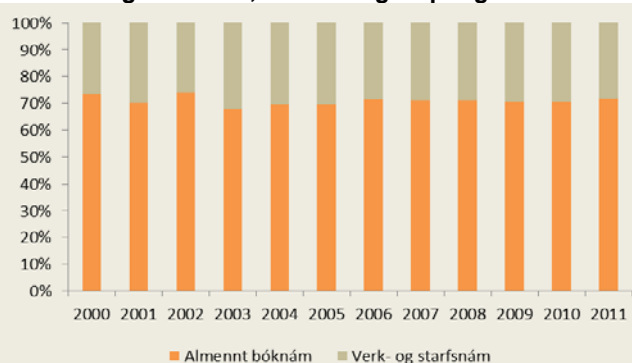
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
16-17 ára	88,8	81,2	84,0	90,6	96,2	92,3	90,4	88,2	88,2	94,0	89,6	89,1
Karlar	77,9	79,1	81,9	92,4	95,1	89,0	88,0	87,8	88,2	91,9	88,4	89,5
Konur	84,3	83,5	86,4	89,2	97,6	96,2	93,3	88,9	88,5	96,7	91,5	89,1
18-20 ára	54,7	55,9	58,4	57,9	58,3	59,9	63,4	63,7	62,7	61,7	62,2	63,6
Karlar	53,6	53,7	56,3	55,8	57,7	58,9	61,5	61,5	59,8	60,5	62,7	62,9
Konur	56,1	58,3	60,9	60,5	59,2	61,3	65,8	66,6	66,3	63,5	62,3	64,8
21-24 ára	15,2	16,9	17,7	18,2	17,9	17,4	17,0	16,4	16,2	17,2	16,4	18,9
Karlar	16,4	18,1	19,7	19,8	19,4	18,7	17,4	16,5	16,9	17,7	17,5	20,2
Konur	14,3	15,9	16,2	16,8	16,8	16,5	17,0	16,7	15,7	17,1	15,8	17,9
25 ára og eldri	1,9	2,0	2,0	2,2	2,3	2,5	2,7	2,7	2,6	2,5	2,1	2,4
Karlar	1,6	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	2,1	1,9	2,0	1,8	2,0
Konur	2,2	2,4	2,5	2,6	2,8	3,1	3,5	3,4	3,3	3,0	2,5	2,7

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 36. Karlkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms, hlutfallsleg skipting

Mynd 37. Kvenkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms, hlutfallsleg skipting

4.4 Brautskráning á framhaldsskólastigi

Upplýsingar um brautskráningar á framhaldsskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Brautskráningar

Brautskráðir nemendur eru taldir fyrir hverja útskrift úr námi. Tölur um brautskráningar eru að jafnaði hærrí en tölur yfir brautskráða nemendur, þar sem sumir nemendur útskrifast af fleiri en einni námsbraut á ári. Þannig útskrifast t.d. margir iðnnemar bæði með burtfararpróf og með sveinspróf á sama árinu. Stúdentar ljúka sumir námi af styttri námsbraut jafnhliða stúdentsprófi, eða ljúka stúdentsprófi af fleiri en einni námsbraut, og teljast því með tvær brautskráningar.

Útskriftarár

Tölur um útskrifaða nemendur eru gefnar upp miðað við útskriftarár, sem nær yfir útskrifaða nemendur frá 1. nóvember til 31. október ár hvert.

Í töflu 16 er sýndur fjöldi brautskráninga eftir kyni, aldri og tegund náms, þ.e. stúdentspróf eða starfsnám árin 2005-2012. Eitthvað er um tvítalningar í fjölda brautskráðra þar sem nemandi getur útskrifast á sama tíma af tveimur brautum eða úr tveimur skólum s.s. með stúdentspróf og eftir starfsnám.

Mynd 38 sýnir brautskráða stúdenta í hlutfalli af öllum tvítugum á sama aldri skv. mannfjölda frá 1. desember ár hvert árin 2000-2011. Hver brautskráður nemandi er eingöngu talinn einu sinni.

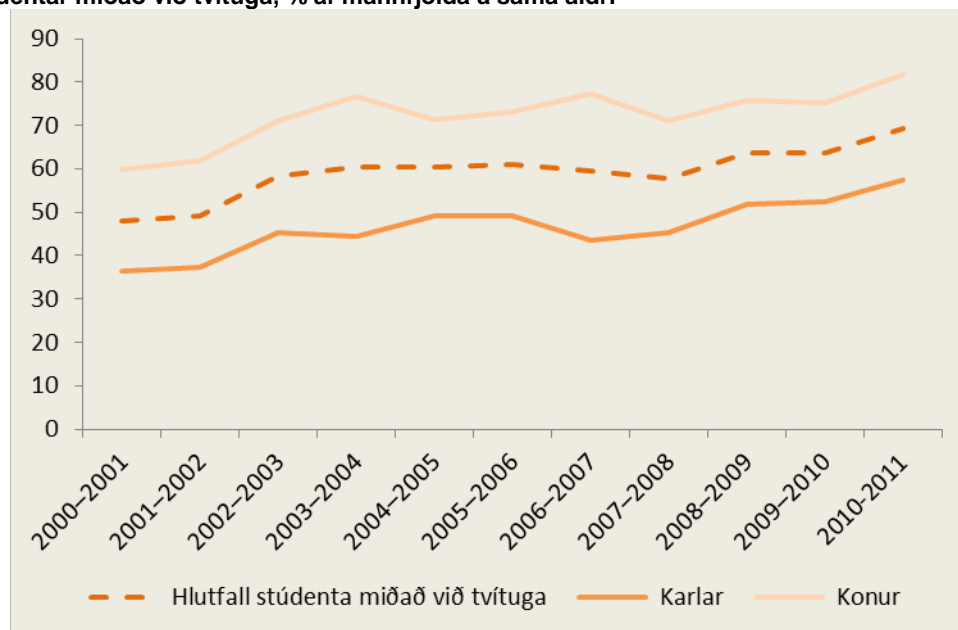
4.4 Brautskráningar á framhaldsskólastigi

Tafla 16. Brautskráningar á framhaldsskólastigi eftir próftegund, kyni og aldri

	2005–2006	2006–2007	2007–2008	2008–2009	2009–2010	2010–2011
Stúdentspróf	2.468	2.577	2.824	3.038	3.184	3.261
21 árs og yngri	1.781	1.832	2.085	2.162	2.315	2.355
Karlar	719	694	858	885	933	966
Konur	1.078	1.155	1.241	1.301	1.397	1.389
22-29 ára	525	543	503	594	630	647
Karlar	251	251	225	272	318	337
Konur	274	292	278	322	312	310
30 ára og eldri	146	185	222	258	224	259
Karlar	35	49	56	86	81	90
Konur	111	136	166	172	143	169
Önnur próf	2.829	3.024	3.330	3.362	3.331	2957
21 árs og yngri	912	1.050	1.194	1.207	1.279	1036
Karlar	525	592	723	694	713	547
Konur	387	458	471	513	566	489
22-29 ára	1.138	1.177	1.219	1.238	1.198	1091
Karlar	714	761	767	839	717	626
Konur	424	416	452	399	481	465
30 ára og eldri	779	797	917	917	854	830
Karlar	380	329	394	432	426	435
Konur	399	468	523	485	428	395

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 38. Stúdentar miðað við tvítuga, % af mannfjölda á sama aldri

4.5 Skólasókn á háskólastigi

Upplýsingar um skólasókn á háskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Skóli á háskólastigi

Litið er á skóla sem sjálfstæða einingu þar sem nám fer fram. Skóli þarf ekki að vera bundinn húsnæði eða stað. Skóli getur t.d. verið land eða stofnun og/eða embætti sem tekur að sér menntun. Tölurnar sem hér eru notaðar taka mið af öllum nemendum á háskólastigi.

Nemendur

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá viðurkenndum skólum og stofnunum um nemendur. Gögnum er safnað á kennitölu um nemendur á hausti ár hvert með 15. október ár hvert sem viðmiðunardag.

Skólasókn

Skilgreiningin á skólasókn er fólk sem er skráð í námi innanlands frá og með fyrsta ári háskólastigs með lögheimili á Íslandi. Í tölunum er hver nemandi aðeins skráður einu sinni, þannig að sé nemandi skráður í fleiri en einum skóla, í fleiri en einu námi eða með fleiri en eitt kennsluform þá er hann aðeins talinn einu sinni, þ.e. þar sem hann stundar aðallega nám.

Á mynd 39 er sýnd hlutfall nemenda eftir aldri sem sóttu nám á háskólastigi árin 2005-2011 með lögheimili á Íslandi af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert.

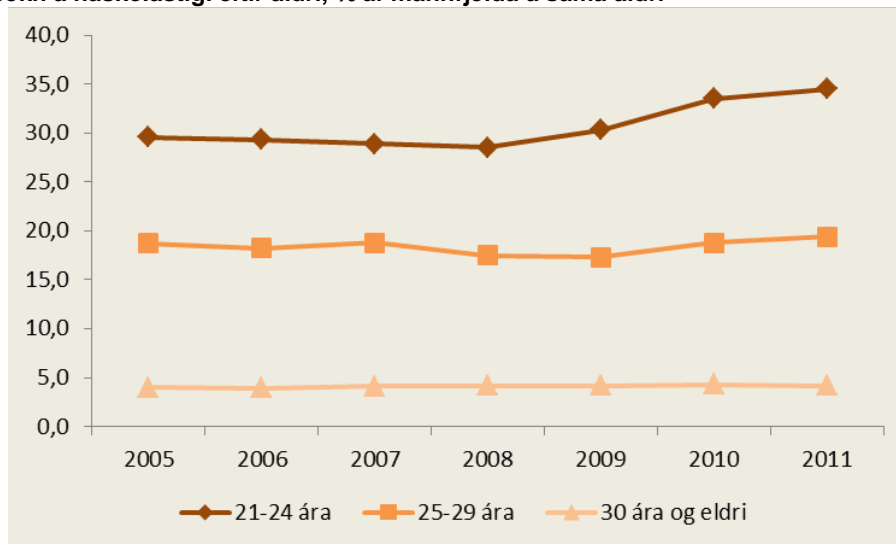
Tafla 17 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri og kyni af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert sem sóttu nám á háskólastigi árin 2005-2011.

Mynd 40 sýnir hversu margir karlkyns nemendur stunduðu nám árin 2005-2011, hlutfallslega og hversu margir hlutfallslega stunduðu nám á tilteknum námsbrautum.

Mynd 41 sýnir hversu margir kvenkyns nemendur stunduðu nám árin 2005-2011, hlutfallslega og hversu margir hlutfallslega stunduðu nám á tilteknum námsbrautum.

4.5 Skólasókn á háskólastigi

Mynd 39. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri

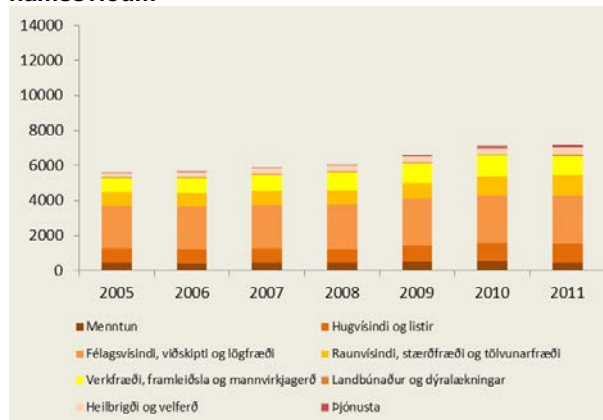

Tafla 17. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri, % af mannfjölda á sama aldri

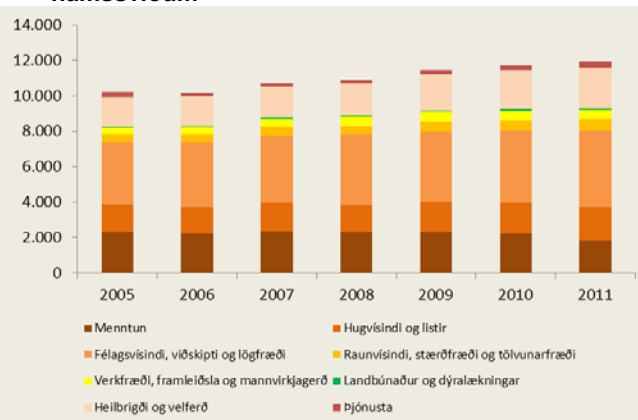
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
21-24 ára	29,6	29,3	28,9	28,5	30,3	33,5	34,5
Karlar	23,5	22,5	22,7	22,8	24,2	27,7	28,6
Konur	35,9	36,5	35,3	34,5	36,7	39,4	40,6
25-29 ára	18,7	18,2	18,8	17,5	17,3	18,8	19,4
Karlar	14,6	14,7	15,1	13,9	13,8	15,7	15,6
Konur	22,7	21,7	22,7	21,6	21,1	22,1	23,4
30 ára og eldri	4,0	3,9	4,1	4,2	4,2	4,3	4,2
Karlar	2,6	2,6	2,7	2,6	2,8	2,9	2,9
Konur	5,3	5,2	5,6	5,7	5,6	5,6	5,5

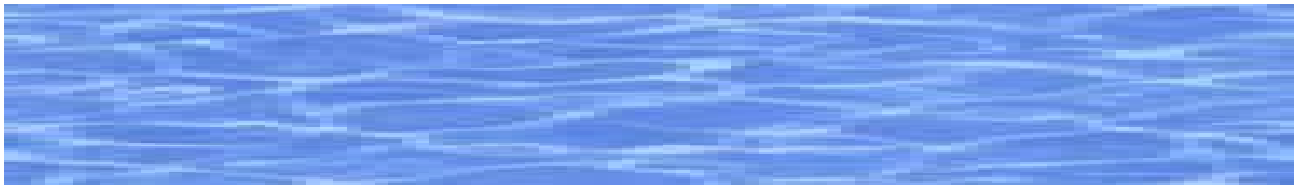
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 40. Karlkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum

Mynd 41. Kvenkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum

4.6 Brautskráningar á háskólastigi

Upplýsingar um brautskráningu á háskólastigi eru sóttar hjá Hagstofu Íslands.

Brautskráningar

Tölur um brautskráningar eru að jafnaði hærrí en tölur yfir brautskráða nemendur, þar sem sumir nemendur útskrifast af fleiri en einu námsviði eða einni námsbraut á ári.

Útskriftarár

Tölur um útskrifaða nemendur eru gefnar upp miðað við útskriftarár, sem nær yfir útskrifaða nemendur frá 1. nóvember til 31. október ár hvert.

Tafla 18 sýnir fjölda nemenda sem útskrifaðist frá háskólum landsins árin 2005-2011 eftir kyni, aldri og námsviðum. Eitthvað er um tvítalningar í fjölda brautskráninga þar sem nemandi getur útskrifast á sama tíma af tveimur brautum eða úr tveimur skólum.

4.6 Brautskráningar á háskólastigi

Tafla 18. Brautskráningar á háskólastigi eftir aldri, kyni og námssviðum. Fjöldi nemnda.

	2005– 2006	2006– 2007	2007– 2008	2008– 2009	2009– 2010	2010– 2011
Fjöldi	3.406	3.560	3.713	3.458	4.109	4.322
19–24 ára	535	547	561	515	612	668
Karlar	233	228	220	190	239	269
Konur	302	319	341	325	373	399
25–29 ára	1.182	1.292	1.367	1.273	1.453	1471
Karlar	455	489	500	497	526	547
Konur	727	803	867	776	927	924
30–39 ára	972	953	985	938	1.191	1304
Karlar	267	268	327	312	371	461
Konur	705	685	658	626	820	843
40 ára og eldri	717	768	800	732	853	879
Karlar	169	172	214	182	230	235
Konur	548	596	586	550	623	644
Námssvið fjöldi						
Menntun	901	828	829	709	838	1026
Karlar	145	129	132	118	145	221
Konur	756	699	697	591	693	805
Hugvísindi og listir	378	384	384	385	426	506
Karlar	133	122	133	136	131	150
Konur	245	262	251	249	295	356
Félagsvísindi, viðskipti og lögfræði	1.163	1.370	1.440	1.378	1.520	1512
Karlar	476	541	597	529	628	578
Konur	687	829	843	849	892	934
Raunvísindi, stærðfræði og tölvunarfræði	251	245	236	223	269	257
Karlar	156	158	143	138	140	171
Konur	95	87	93	85	129	86
Verkfræði, framleiðsla og mannvirkjagerð	225	214	254	277	373	455
Karlar	143	144	175	180	222	304
Konur	82	70	79	97	151	151
Landbúnaður og dýralækningar	25	28	14	16	18	10
Karlar	17	13	8	11	7	2
Konur	8	15	6	5	11	8
Heilbrigði og velferð	404	434	492	418	617	503
Karlar	40	41	59	61	76	72
Konur	364	393	433	357	541	431
Þjónusta	59	57	64	52	48	53
Karlar	14	9	14	8	17	14
Konur	45	48	50	44	31	39

Heimild: Hagstofa Íslands

4.7 Starfandi á vinnumarkaði

Upplýsingar um starfandi á vinnumarkaði eru sóttar úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn hagstofu Evrópusambandsins, *Eurostat*, og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Rannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá.

Vinnuafli

Vinnuafli samanstendur af starfandi og atvinnulausu fólki á aldrinum 16 til 74 ára.

Atvinnuþátttaka

Atvinnuþátttaka er hlutfall vinnuaflsins af heildar mannfjöldanum.

Starfandi

Fólk telst vera starfandi (hafa atvinnu) ef það hefur unnið eina klukkustund eða lengur í viðmiðunarvikunni eða verið fjarverandi frá starfi sem það gegnir að öllu jöfnu. Einstaklingar í barneignaleyfi teljast vera fjarverandi frá vinnu hafi þeir farið í leyfi úr launuðu starfi jafnvel þótt þeir hafi ekki hug á að hverfa aftur til sama starfs.

Starfandi í fullu starfi

Svarandi úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands telst vera í fullu starfi ef hann vinnur að jafnaði 35 klukkustundir eða meira á viku.

Vinnutími

Heildarvinnutími í fullu starfi skv. svörum þátttakenda í vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands í aðal- og aukastarfi í viðmiðunarvikunni.

Öryrkjar á vinnumarkaði

Allir þeir sem hafa varanlega og tímabundna örorku fyrir utan endurhæfingarlífeyris og gefa upp atvinnutekjur. Öryrkjar á vinnumarkaði mega hafa 109.600 kr. í laun áður en laun fara að skerða bætur. Breyting frá 1. janúar 2009.

Mynd 42 sýnir hlutfall starfsfólks sem stundaði fulla vinnu eftir kyni og aldri árin 2008 og 2012 reiknuð af vinnuafli. Að auki eru upplýsingar um hver atvinnuþátttakan var á árinu 2012.

Mynd 43 sýnir meðal vinnustundafjölda hjá starfsfólki í fullu starfi eftir kyni og aldri árin 2008 og 2012.

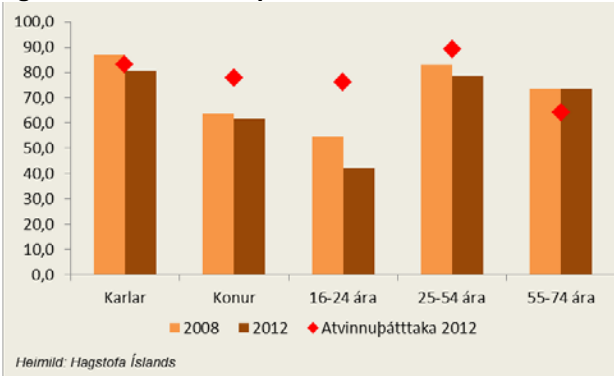
Mynd 44 sýnir menntun karla eftir menntunarstigi á vinnumarkaði árin 2003-2012.

Mynd 45 sýnir menntun kvenna eftir menntunarstigi á vinnumarkaði árin 2003-2012.

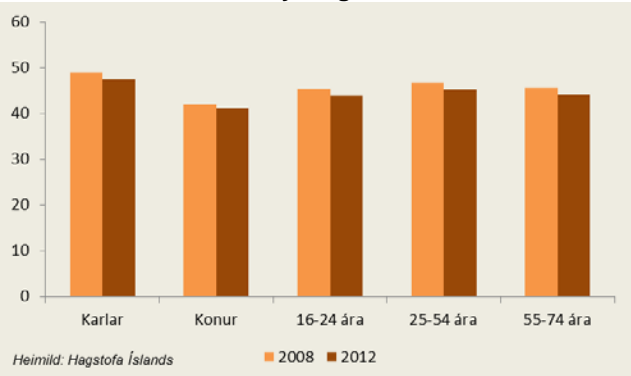
Mynd 46 sýnir hlutfall öryrkja sem gefa upp atvinnutekjur af öllu starfandi fólki á vinnumarkaði á aldrinum 16-66 ára árin 2006- 2011.

4.7 Starfandi á vinnumarkaði

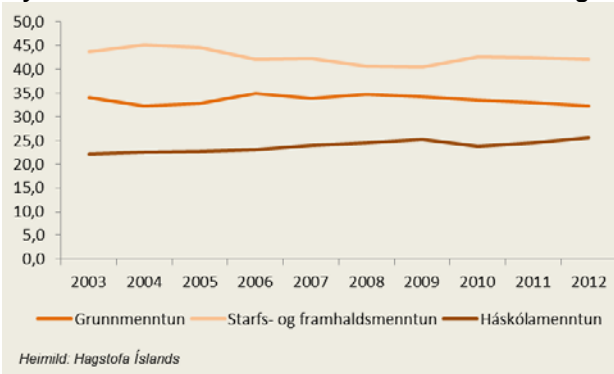
Mynd 42. Starfandi í fullu starfi, % af vinnuafli eftir kyni og aldri ásamt atvinnuþátttöku

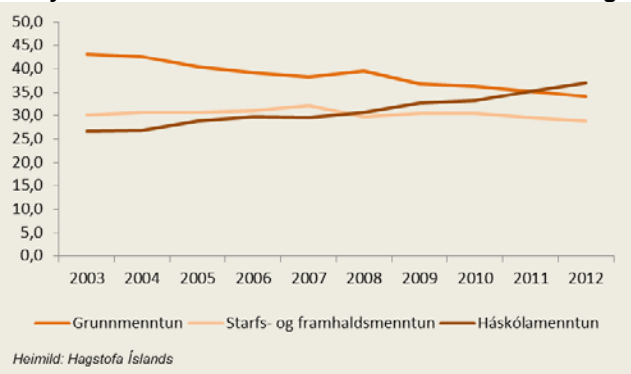
Mynd 43. Meðalvinnustundir á viku þeirra sem eru í fullu starfi, eftir kyni og aldri

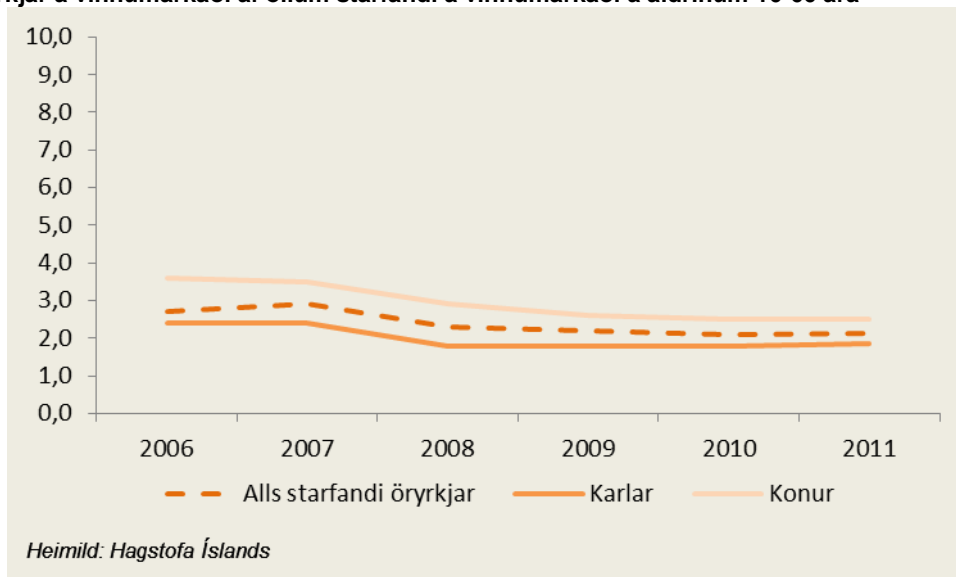
Mynd 44. Karlar á vinnumarkaði eftir menntunarstigi

Mynd 45. Konur á vinnumarkaði eftir menntunarstigi

Mynd 46. Öryrkjar á vinnumarkaði af öllum starfandi á vinnumarkaði á aldrinum 16-66 ára

4.8 Atvinnuleitendur

Upplýsingar um atvinnuleitendur eru sóttar úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn hagstofu Evrópusambandsins, *Eurostat*, og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Vinnumarkaðsrannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá. Upplýsingar um menntun atvinnuleitenda eru sóttar hjá Vinnumálastofnun sem fer með yfirstjórn vinnumiðlunar í landinu og daglega afgreiðslu Atvinnuleysistryggingasjóðs, eins og að skrá atvinnuleitendur og greiða út atvinnuleysisbætur.

Atvinnuleysi

Hlutfall atvinnulausra á aldrinum 16 til 74 ára af vinnuafli.

Vinnuafli

Vinnuafli samanstendur af starfandi og atvinnulausu fólki á aldrinum 16 til 74 ára skv. skilgreiningu Hagstofu Íslands.

Mannafli

Mannafli byggist á mannfjölda á aldrinum 16 til 74 ára frá 1. desember ár hvert með tilliti til áætlaðrar atvinnuþátttöku og árstíðarsveiflu í atvinnuþátttöku skv. skilgreiningu frá Vinnumálastofnun.

Atvinnuleitendur

Teljast þeir sem ekki voru í starfi í viðmiðunarvikunni, geta hafið störf innan tveggja vikna frá því rannsóknin er gerð og uppfylla auk þess eitthvert eftirfarandi skilyrði:

- Hafa verið virkir í atvinnuleit sl. fjórar vikur að viðmiðunarviku meðtalinni.
- Hafa fundið starf sem byrjar seinna, þó ekki síðar en innan þriggja mánaða.
- Bíða eftir að vera kallaðir til vinnu.

Skráð atvinnuleysi

Vinnumálastofnun reiknar út skráð atvinnuleysi á þann veg að fjöldi atvinnuleysisdaga er umreiknaður í meðalfjölda einstaklinga, þar sem allir dagar í hverjum mánuði eru taldir nema laugardagar og sunnudagar og útkomunni deilt í áætlaðan mannafla á vinnumarkaði í hverjum mánuði.

Atvinnuleysisbætur

Launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklingar á aldrinum 16 - 70 ára sem eru atvinnulausir eiga rétt á atvinnuleysisbótum, að því tilskyldu að hafa áunnið sér tryggingarétt og uppfylla ákveðin skilyrði.

Menntun

Menntun þeirra sem eru á atvinnuleysissskrá og fá atvinnuleysisbætur skv. skráningu Vinnumálastofnunar.

Tafla 19 sýnir fjölda atvinnuleitenda eftir kyni árin 2006-2012 og hlutfall þeirra af vinnuafli skipt eftir kyni.

Mynd 47 sýnir hlutfall þeirra sem voru í atvinnuleit í 6 til 11 mánuði af vinnuafli árin 2006-2012.

Mynd 48 sýnir hlutfall þeirra sem voru í atvinnuleit í 12 mánuði eða lengur af vinnuafli árin 2006-2012.

Mynd 49 sýnir hlutfall karla sem fengu atvinnuleysisbætur reiknað af mannafla árin 2006-2012, hlutfallsleg skipting eftir menntun þeirra.

Mynd 50 sýnir hlutfall kvenna sem fengu atvinnuleysisbætur reiknað af mannafla árin 2006-2012, hlutfallsleg skipting eftir menntun þeirra.

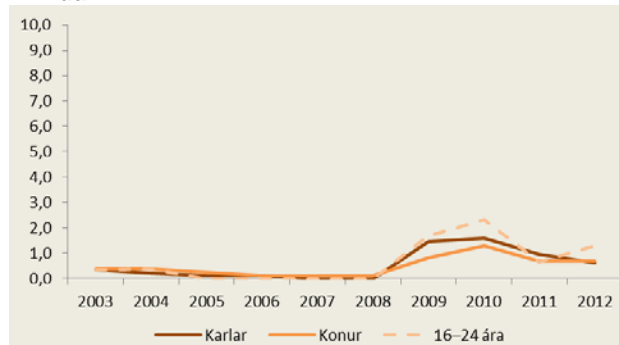
4.8 Atvinnuleitendur

Tafla 19. Atvinnuleitendur eftir kyni

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi atvinnuleitenda	5.000	4.200	5.500	13.100	13.700	12.700	10.900
Karlar	2.600	2.300	3.300	8.300	7.900	7.400	6.000
Konur	2.400	1.900	2.200	4.800	5.800	5.300	4.900
Atvinnuleitendur, hlutfall af vinnuafli	2,9	2,3	3	7,2	7,6	7,1	6
Karlar	2,7	2,3	3,3	8,6	8,3	7,8	6,4
Konur	3,1	2,3	2,6	5,7	6,7	6,2	5,7
16–24 ára	8,2	7,1	8,2	16	16,2	14,6	13,6

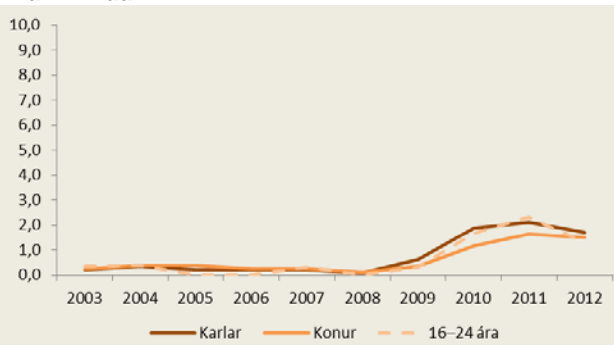
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 47. Atvinnuleitendur í 6-11 mánuði, % af vinnuafli

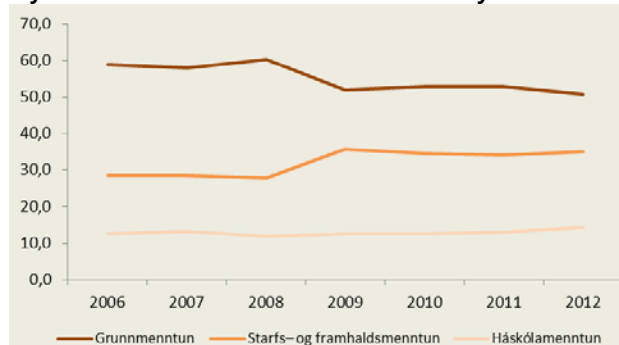
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 48. Atvinnuleitendur í 12 mánuði eða lengur, % af vinnuafli

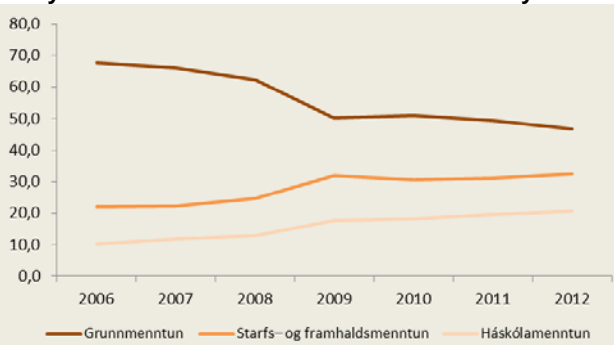
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 49. Menntun karla sem fá atvinnuleysisbætur

Heimild: Vinnuálagstofnun

Mynd 50. Menntun kvenna sem fá atvinnuleysisbætur

Heimild: Vinnuálagstofnun

4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði

Upplýsingar um atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði eru sóttar hjá Vinnumálastofnun sem fer með yfirstjórn vinnumiðlunar í landinu og daglega afgreiðslu Atvinnuleysistryggingasjóðs, eins og að skrá atvinnuleitendur og greiða út atvinnuleysisbætur.

Mannafli

Mannafli byggist á mannfjölda frá 1. desember ár hvert með tilliti til áætlaðrar atvinnupátttöku skv. skilgreiningu frá Vinnumálastofnun.

Skráð atvinnuleysi

Vinnumálastofnun reiknar út skráð atvinnuleysi á þann veg að fjöldi atvinnuleysisdaga er umreiknaður í meðalfjölda einstaklinga, þar sem allir dagar í hverjum mánuði eru taldir nema laugardagar og sunnudagar og útkomunni deilt í áætlaðan mannafla á vinnumarkaði í hverjum mánuði.

Atvinnuleysisbætur

Launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklingar á aldrinum 16 - 70 ára sem eru atvinnulausir eiga rétt á atvinnuleysisbótum, að því tilskyldu að hafa áunnið sér tryggingarétt og uppfylla ákveðin skilyrði.

Vinnumarkaðsúrræði

Markmið vinnumarkaðsúrræða er að sporna gegn atvinnuleysi, auðvelda fólki í atvinnuleit að halda virkni sinni, stuðla að tengslum þess við atvinnulífið og skapa fólki leiðir til að bæta möguleika sína til atvinnupátttöku. Allir þeir sem eru á atvinnuleysissskrá geta sótt í vinnumarkaðsúrræði á vegum Vinnumálastofnunar.

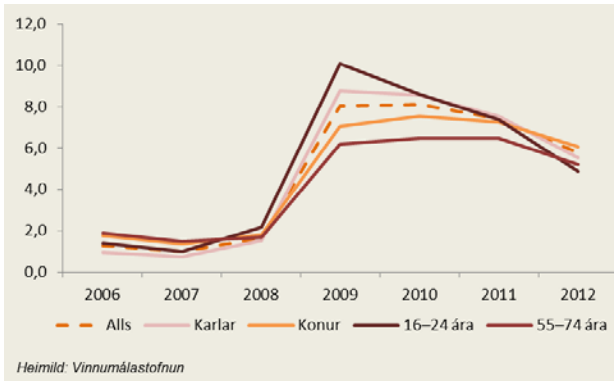
Mynd 51 sýnir hlutfall atvinnuleitenda af mannafla sem voru á atvinnuleysissskrá árin 2006-2012 og fengu atvinnuleysisbætur.

Mynd 52 sýnir hlutfall atvinnuleitenda sem tóku þátt í vinnumarkaðsúrræði á vegum Vinnumálastofnunar árin 2006-2012 af öllum þeim sem voru á atvinnuleysissskrá og fengu atvinnuleysisbætur eftir kyni og aldri.

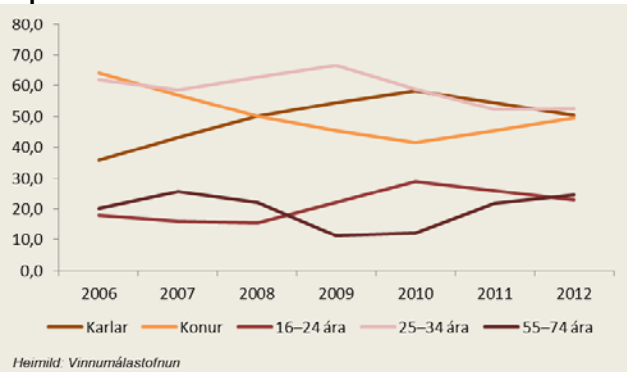
Í töflu 20 kemur fram hvernig þátttaka í vinnumarkaðsúrræðum skiptist hlutfallslega milli tegunda úrræðis og hversu margir af þeim sem þiggja atvinnuleysisbætur stunda vinnumarkaðsúrræði, skipt eftir kyni og úrræði árin 2006-2012. Athygli er vakin á því að þátttakendur geta verið í fleiri en einu úrræði og því er ekki hægt að leggja saman fjölda þátttakenda í mismunandi úrræðum eða innan hvers flokks þar sem hver flokkur sýnir sem dæmi hlutfall karla og kvenna sem fá atvinnuleysisbætur og stunda tiltekið úrræði. Hér er eingöngu verið að skoða hópa sem eru á aldrinum 34 ára eða yngri og 55 ára og eldri.

4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði

Mynd 51. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur, % af mannafla

Mynd 52. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur og taka þátt í vinnumarkaðsúrræði, % af öllum þeim sem eru skráðir atvinnulausir

Tafla 20. Þátttaka í úrræðum fyrir atvinnuleitendur eftir aldurshópum 16-24, ára, 25-34 ára og 55 ára og eldri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ráðgjöf og stuðningur við starfsleit	4,8	2,5	1,7	2,4	6,1	10,5	11,4
Karlar	33,5	40,4	50,2	52,4	57,3	52,3	49,3
Konur	66,5	59,6	49,8	47,6	42,7	47,7	50,7
16-24 ára	17,5	15,2	20,8	31,3	28,6	15,6	16,7
25-34 ára	60,5	56,7	59,6	56,7	55,1	47,7	53,0
55 ára og eldri	22,0	28,1	19,6	12,0	16,3	36,7	30,3
Smíðjur, klúbbar og sjálfsefling	2,9	0,9	1,1	3,3	8,2	6,8	2,7
Karlar	30,1	29,4	41,0	45,3	53,8	54,6	42,6
Konur	69,9	70,6	59,0	54,7	46,2	45,4	57,4
16-24 ára	23,8	41,2	13,9	25,3	28,9	29,1	32,8
25-34 ára	63,7	39,7	49,1	58,4	47,5	44,6	36,7
55 ára og eldri	12,5	19,1	37,0	16,3	13,6	26,3	30,5
Námskeið og námssamningar	4,7	5,1	3,4	10,9	22,2	25,1	18,0
Karlar	39,1	45,6	51,7	54,7	59,2	54,6	49,0
Konur	60,9	54,4	48,3	45,3	40,8	45,4	51,0
16-24 ára	9,4	6,8	10,8	18,3	27,8	27,1	21,4
25-34 ára	66,2	65,3	70,4	72,3	62,0	55,8	58,0
55 ára og eldri	24,4	27,9	18,8	9,4	10,3	17,1	20,6
Starfstengd vinnumarkaðsúrræði	1,0	0,8	0,5	3,9	6,4	5,6	11,1
Karlar	48,9	51,9	59,4	63,3	62,3	56,9	58,2
Konur	51,1	48,1	40,6	36,7	37,7	43,1	41,8
16-24 ára	43,3	48,1	33,3	24,1	19,7	28,0	25,9
25-34 ára	42,2	42,6	49,3	64,2	67,4	55,0	49,3
55 ára og eldri	14,5	9,3	17,4	11,7	12,9	17	24,8

Heimild: Vinnuálastofnun

4.10 Félagsleg aðstoð

Upplýsingarnar um félagslega aðstoð eru sóttar hjá Hagstofu Íslands sem safnar árlegum upplýsingum frá sveitarfélögum með 250 eða fleiri íbúa. Upplýsingar sem Hagstofa Íslands safnar eru úr ársreikningum sveitarfélaga og frá félagsmálayfirvöldum þeirra.

Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga (nr. 40/1991) tóku gildi í mars 1991. Í 20. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga er vikið að skyldu sveitarfélaga til aðstoðar, ef þörf er á. Í 21 gr. er fjallað um að félagsmálanefnd meti þörf og ákveði fjárhagsaðstoð til einstaklinga í samræmi við reglur sem sveitarfélagið setur sér þar um.

Félagsmálaráðuneytið hefur sett leiðbeinandi reglur um upphæðir fjárhagsaðstoðar en það er á valdi hvers sveitarfélags að ákveða upphæð aðstoðar. Sem dæmi má nefna að fjárhagsaðstoð í Reykjavík til einstaklings getur verið allt að kr. 149.000 á mánuði og kr. 223.500 á mánuði til hjóna eða fólks í sambúð. Aðstoðin er óháð barnafjölda, þar sem reiknað er með að barnabætur, meðlög og barnalífeyrir mæti kostnaði vegna barna. Vaxtabætur og húsaleigubætur mæta mismunandi kostnaði vegna húsnæðis. Einnig er heimilt að veita einstaklingum og fjölskyldum aðstoð vegna sérstakra aðstæðna.

Tafla 21 sýnir hlutfall heimila sem nutu fjárhagsaðstoðar af fjölda heimila (hverrar heimilisgerðar) í landinu árin 2004-2011 samkvæmt lífshjararannsókn Hagstofu Íslands.

Mynd 53 sýnir hlutfallslega skiptingu heimila sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð árin 2005-2011.

Tafla 22 sýnir hlutfallslega skiptingu heimila sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð árin 2005-2012.

Mynd 54 sýnir hlutfall barna, 17 ára og yngri, af öllum börnum á sama aldri árin 2000-2011 sem búa á heimilum sem fá fjárhagsaðstoð (einhvern tíma á árinu).

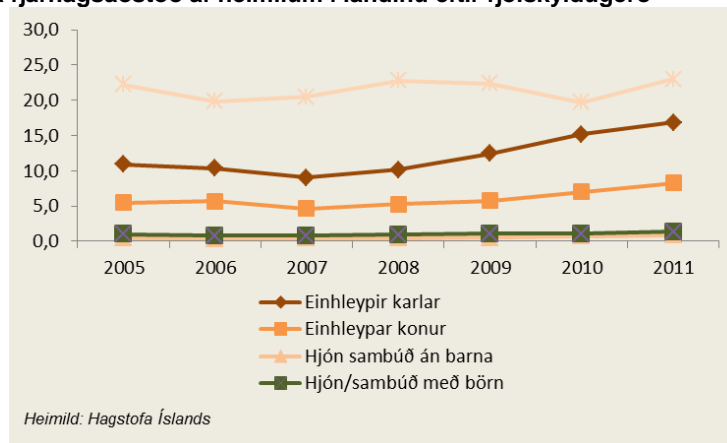
4.10 Félagsleg aðstoð

Tafla 21. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð frá sveitarfélögum

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fjöldi heimila sem fá fjárhagsaðstoð	5.613	4.825	4.579	4.280	5.029	5.994	6.910	7.715
% heimila sem fá fjárhagsaðstoð	5,0	4,3	4,0	3,6	4,1	4,8	5,5	6,3

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 53. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð af heimilum í landinu eftir fjölskyldugerð

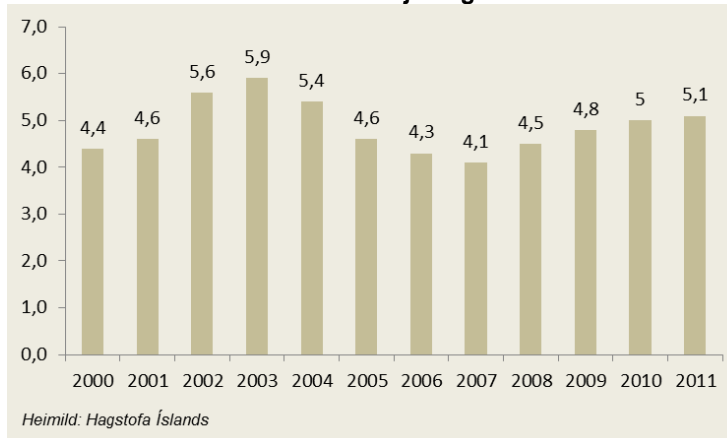
Heimild: Hagstofa Íslands

Tafla 22. Heimili sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af öllum heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Einhleypur karlar	32,9	32,4	31,6	29,7	27,3	33,3	34,6	37,5
Einhleyp konur	29,6	30,5	29,2	25,5	25,7	29,8	31,8	33,4
Einstæðir foreldrar	29,2	28,4	27,1	29,0	27,4	26,1	35,1	34,1
Hjón/sambúð með börn	14,3	14,6	17,9	17,1	16,2	15,7	18,5	19,8
Hjón/sambúð án barna	14,9	14,2	27,3	25,0	18,4	24,0	22,3	17,0

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 54. Börn undir 18 ára aldri sem búa á heimili sem fá fjárhagsaðstoð

Heimild: Hagstofa Íslands

4.11 Fólk utan vinnumarkaðar

Upplýsingar um fólk utan vinnumarkaðar eru sóttar úr Vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn hagstofu Evrópusambandsins, *Eurostat*, og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Vinnumarkaðsrannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá.

Fólk utan vinnumarkaðar

Fólk telst utan vinnumarkaðar ef það er hvorki í vinnu né fullnægir skilyrðum um að vera atvinnulaust.

Námsmaður

Sá aðili sem stundar nám og er ekki í vinnu.

Ellilífeyrisþegi

Sá aðili sem er á eftirlaun og stundar ekki vinnu.

Öryrki og fatlaðir

Sá aðili sem stundar ekki vinnu vegna veikinda sinna.

Atvinnulaus og ekki í vinnu

Sá aðili sem stundar ekki vinnu og er ekki í atvinnuleit eða er ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum biðist á næstu vikum.

Veikur

Sá aðili sem stundar ekki vinnu og er ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum biðist á næstu vikum.

Heimavinnandi

Sá aðili sem vinnur heima og þiggur ekki laun á almennum vinnumarkaði og er ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum biðst á næstu vikum.

Í fæðingarorlofi

Aðili sem er í barneignaleyfi telst vera fjarverandi frá vinnu hafi hann farið í leyfi úr launuðu starfi jafnvel þótt hann hafi ekki hug á að hverfa aftur til sama starfs.

Annað

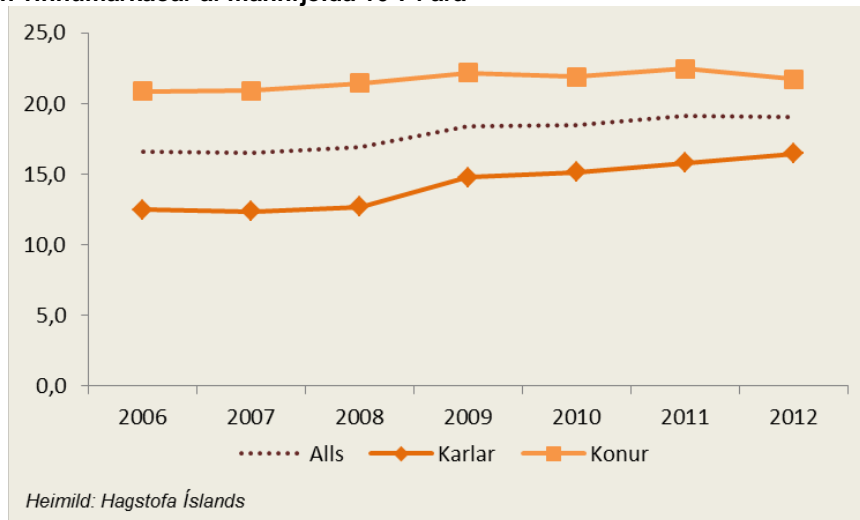
Óskilgreind ástæða.

Mynd 55 sýnir hlutfall þeirra sem voru utan vinnumarkaðar árin 2006-2012 af mannfjölda 16 til 74 ára (m.v. 1. janúar sama ár).

Í töflu 23 kemur fram hvernig þeir sem voru utan vinnumarkaðar árin 2006-2011 skiptast hlutfallslega milli kynja og eftir ástæðum þess að vera utan vinnumarkaðar.

4.11 Fólk utan vinnumarkaðar

Mynd 55. Fólk utan vinnumarkaðar af mannfjölda 16-74 ára

Tafla 23. Fólk utan vinnumarkaðar 16-74 ára

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Námsmaður	27,6	28,6	29,7	31,8	31,6	29,9
Karlur	35,2	33,1	35,9	38,8	38,1	35,7
Konur	22,9	25,7	25,7	26,9	26,9	25,8
Eftirlaun	27,0	26,9	26,5	24,9	25,8	26,3
Karlur	30,2	30,3	30,1	27,8	27,2	27,1
Konur	24,9	24,7	24,2	22,9	24,9	25,7
Öryrki eða fatlaður	18,7	19,8	19,5	17,7	19,1	21
Karlur	16,4	15,8	16,7	14,4	14,7	17,8
Konur	20,2	22,4	21,3	20,0	22,3	23,3
Atvinnulaus og ekki í atvinnuleit	3,0	3,0	3,4	2,8	2,5	2,2
Karlur	3,9	5,9	5,7	9,0	9,9	10,1
Konur	3,0	2,7	1,9	5,8	8,3	6,7
Veikur	7,7	7,5	7,0	5,5	5,4	6,2
Karlur	7,6	8,9	7,4	5,5	6,3	6,0
Konur	7,8	6,7	6,8	5,5	4,7	6,4
Heimavinnandi	7,2	6,7	8,2	7,0	4,7	4,6
Karlur	0,3	1,2	1,4	1,3	0,9	1,3
Konur	11,4	10,2	12,5	10,9	7,4	7,0
Í fæðingarorlofi	3,0	3,0	3,4	2,8	2,5	2,2
Karlur	0,3	0,3	0,2	0,3	0,0	0,3
Konur	4,7	4,7	5,3	4,5	4,3	3,5
Annað	5,5	3,6	2,4	3,2	1,9	1,6
Karlur	6,2	4,6	2,5	2,8	2,9	1,7
Konur	5,1	2,9	2,3	3,5	1,2	1,6

Heimild: Hagstofa Íslands

4.12 Lífeyrisþegar

Upplýsingar um fjölda lífeyrisþega eru sóttar til Hagstofu Íslands fyrir árin 2000-2008 en tölur fyrir árin 2009 og 2010 eru sóttar til Tryggingastofnunar ríkisins. Árið 2010 eru bráðabirgðatölur, tölur miða við fjölda lífeyrisþega í desember ár hvert.

Örorkulífeyrir

Tryggingastofnun greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 18 - 67 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat. Örorkulífeyrir getur verið tímabundinn, oftast í nokkur ár, um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Ellilífeyrir

Réttur til ellilífeyris myndast við 67 ára aldur. Sá sem náð hefur þeim aldri og hefur búið hér á landi í minnst þrjú ár á aldrinum 16-67 ára getur átt rétt á greiðslu ellilífeyris. Upphæð lífeyris fer eftir aðstæðum og tekjum hvers og eins. Ellilífeyrisþegi getur einnig átt rétt á tekjutryggingu sem er greidd út ef tekjur viðkomandi eru undir ákveðnum viðmiðunarmörkum. Þar að auki geta ellilífeyrisþegar átt rétt á uppbótum á ellilífeyri svo sem heimilisuppbót fyrir þá sem búa einir, uppbót vegna lyfjakaupa, umönnunar og vegna reksturs bifreiðar ef um líkamlega hreyfihömlun er að ræða. Þeir sem hafa ekki sótt um ellilífeyri, þ.e.a.s. fresta töku ellilífeyris, teljast ekki með í hópi ellilífeyrisþega sem fá greiðslur frá TR.

Hefja má lífeyristöku við 65 ára aldur hjá lífeyrissjóðum á almennum markaði og skv. 95 ára reglu hjá lífeyrissjóðum opinberra starfsmanna. Tæplega 1.400 einstaklingar taka ellilífeyri fyrir 67 ára aldur árið 2009, árið 1999 voru þetta tæplega 800 einstaklingar.

Sjómannalífeyrir

Almannatryggingar greiða sjómannalífeyri frá 60 ára aldri. Sjómenn geta farið á ellilífeyri á aldrinum 60-66 ára, þeir teljast til ellilífeyrisþega við 67 ára aldur með sama hætti og aðrir. Á bilinu 40 – 70 einstaklingar hafa fengið þennan lífeyri á sl. 10 árum. Þeir sem fá sjómannalífeyri teljast ekki með hér enda hafa þeir ekki náð 67 ára aldri.

Nýgengi:

Fjöldi sem ekki hefur fengið bætur áður í þeim bótaflokki sem um ræðir. Aukningin á nýgengi árið 2003 stafar meðal annars af því að þeir sem hafa tekjur umfram tekjuviðmið og fá því ekki greiddar bætur, teljast með á árinu.

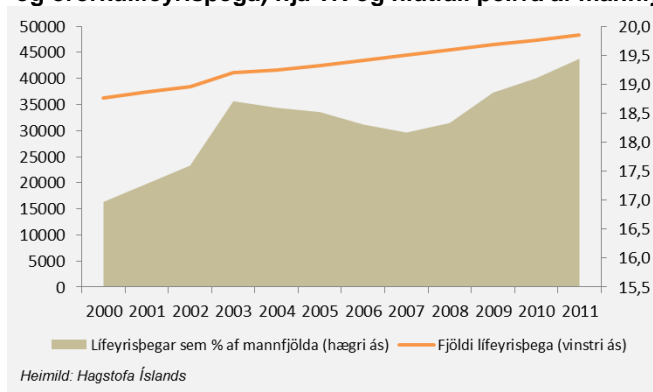
Mynd 56 sýnir fjölda lífeyrisþega sem fá tekjur úr almannatryggingakerfinu og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri árin 2000-2011.

Tafla 24 sýnir fjölda lífeyrisþega og hlutfallslega skiptingu lífeyrisþega eftir aldri og kyni árin 2002-2012.

Mynd 57 sýnir fjölda nýrra lífeyrisþega hjá TR og samtölu nýgengis árin 2000-2012.

4.12 Lífeyrispegar

Mynd 56. Lífeyrispegar (elli- og örorkulífeyrispega) hjá TR og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri

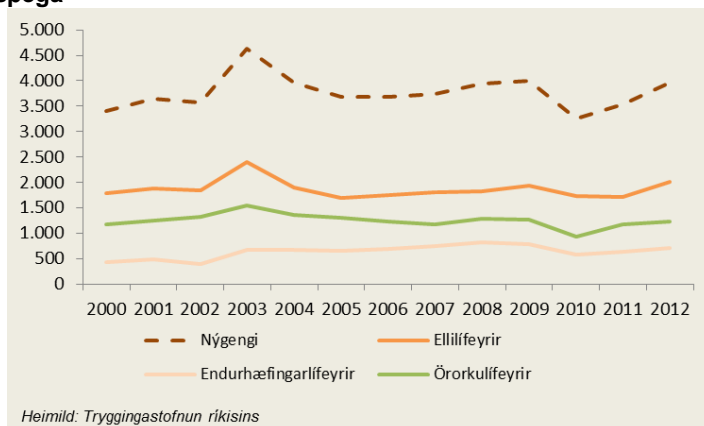

Tafla 24. Lífeyrispegar eftir kyni og aldri

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi karla	16.157	17.601	17.783	18.194	18.548	18.975	19.408	19.841	19.697	19.784	20.068
Yngri en 18 ára %	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,1	0,0	0,0
18–24 ára %	2,0	2,0	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3	2,5	2,5	2,6	2,7
25–54 ára %	17,4	18,0	18,8	18,9	18,8	19,0	19,1	19,3	19,1	19,0	19,2
55–64 ára %	8,1	8,8	9,1	9,8	10,0	10,3	10,4	10,7	10,8	11,1	11,4
65–66 ára %	2,0	1,8	1,9	2,0	2,0	2,2	2,5	2,6	2,6	2,8	2,8
67–74 ára %	35,0	35,0	34,7	33,1	31,9	30,9	30,0	29,3	28,6	27,9	27,7
75–79 ára %	18,1	17,4	17,3	17,9	18,3	18,3	17,9	17,4	17,3	17,0	17,0
80 ára og eldri %	17,1	16,7	15,6	15,9	16,4	16,8	17,4	17,8	18,9	19,7	20,6
Fjöldi kvenna	22.233	23.587	23.781	24.348	24.957	25.421	25.966	26.472	26.569	26.924	27.475
Yngri en 18 ára %	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
18–24 ára %	1,4	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,5	1,6
25–54 ára %	18,8	20,0	20,9	21,3	21,6	21,9	22,2	22,2	21,9	22,0	22,4
55–64 ára %	9,7	10,0	10,8	11,2	11,6	11,6	11,8	12,1	12,2	12,4	13,1
65–66 ára %	2,6	2,3	2,2	2,3	2,5	2,7	2,9	2,7	2,7	2,9	2,8
67–74 ára %	32,9	32,0	31,4	29,7	28,6	27,8	27,2	27,0	26,9	26,3	26,9
75–79 ára %	16,5	16,0	15,9	16,5	16,3	16,2	15,8	15,4	15,0	14,8	14,6
80 ára og eldri %	18,0	18,1	17,0	17,1	17,6	17,9	18,4	18,7	19,5	20,1	20,6

Heimild: Tryggingastofnun

Mynd 57. Nýgengi lífeyrispega

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar

Upplýsingar um fjölda og hlutfall örorkulífeyrisþega og skiptingu þeirra eftir greiðendum lífeyris eru sóttar til Hagstofu Íslands og byggjast á skráum Tryggingarstofnunar ríkisins og skattagögnum í desember mánuði hvert ár. Upplýsingar um fjölda örorkulífeyris- og endurhæfingarlífeyrisþega eru fengnar hjá Tryggingastofnun ríkisins. Árið 2006 og fyrr eru upplýsingar byggðar á upplýsingum Hagstofu Íslands úr skattagrunnskrá hvers árs. Árið 2010 eru bráðabirgðartölur.

Örorkulífeyrir

Tryggingastofnun greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 18 - 66 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat. Örorkulífeyrir getur verið tímabundinn, oftast í nokkur ár en um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Endurhæfingarlífeyrir

Einstaklingar á aldrinum 18-66 ára geta fengið endurhæfingarlífeyri í allt að 18 mánuði þegar ekki er ljóst hver starfshæfni verður til frambúðar í kjölfar sjúkdóma eða slysa. Áður en til mats á endurhæfingarlífeyri kemur þarf umsækjandi að hafa lokið áunnum rétti sínum til veikindalauna frá atvinnurekanda, sjúkradagpeningum frá sjúkrasjóði stéttarfélags og eiga ekki rétt á atvinnuleysisbótum. Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi er hægt að lengja greiðslutímabilið um aðra 18 mánuði.

Meginskilyrði fyrir veitingu endurhæfingarlífeyris er að umsækjandi taki þátt í endurhæfingu með starfshæfni að markmiði. Tryggingastofnun metur hvort endurhæfingaráætlun telst fullnægjandi og hefur eftirlit með að henni sé framfylgt og önnur skilyrði uppfyllt. Athygli er vakin á að endurhæfingaráætlun skal vera unnin af lækni/meðferðaraðila eða ráðgjafa í samvinnu við umsækjanda. Eftirfylgni, stuðningur og eftirlit með framgangi endurhæfingar getur verið í höndum læknis/meðferðaraðila eða ráðgjafa sem jafnframt heldur utan um endurhæfinguna.

Örorkulífeyrir (vegna slyss)

Grunnlífeyrir í þessum bótaflokk er ótekjutengdur, greiðslur flokkast undir slysatryggingar.

Tafla 25 sýnir hlutfall örorku- og endurhæfingarlífeyrisþega af mannfjölda 16 til 66 ára árin 2001-2012.

Mynd 58 sýnir örorkulífeyrisþega, hlutfallslega skipting milli kynja árin 2000-2012.

Mynd 59 sýnir endurhæfingarlífeyrisþega, hlutfallslega skipting milli kynja árin 2000-2012.

Mynd 60 sýnir hvaðan karlkyns örorkulífeyrisþegar fá tekjur sínar árin 2000-2011.

Mynd 61 sýnir hvaðan kvenkyns örorkulífeyrisþegar fá tekjur sínar árin 2000-2011.

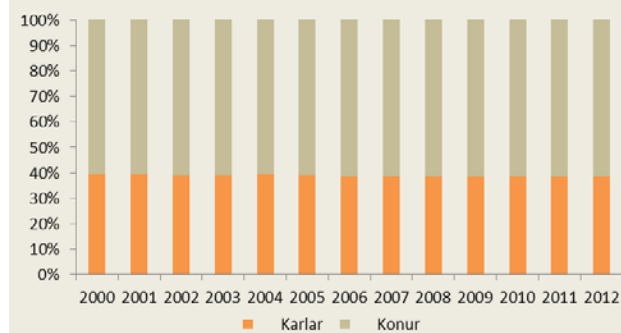
4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrir

Tafla 25. Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar, % af mannfjölda, 16 til 66 ára

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Örorkulífeyrir %	5,7	6,0	6,5	6,8	7,0	7,0	6,9	7,1	7,4	7,4	7,5	7,7
Endurhæfingarlífeyrir %	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6
Örorkulífeyrir (vegna slyss) %	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05

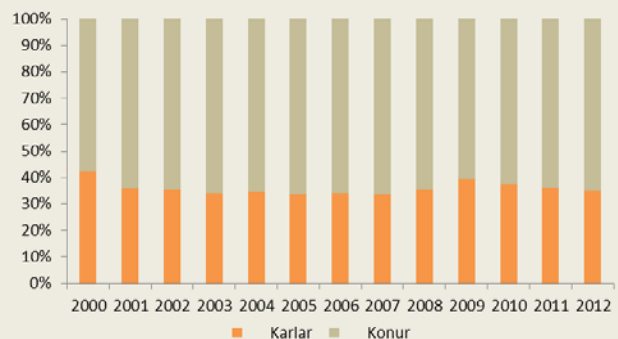
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 58. Örorkulífeyrisþegar eftir kyni

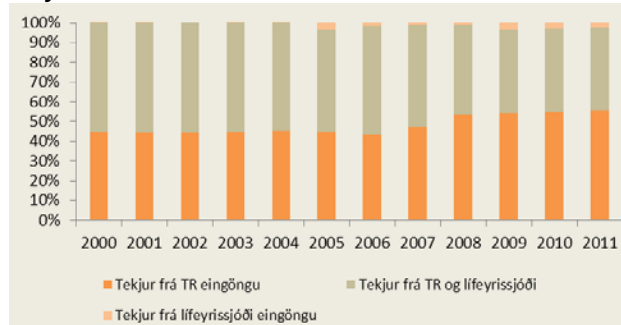
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 59. Endurhæfingarlífeyrisþegar eftir kyni

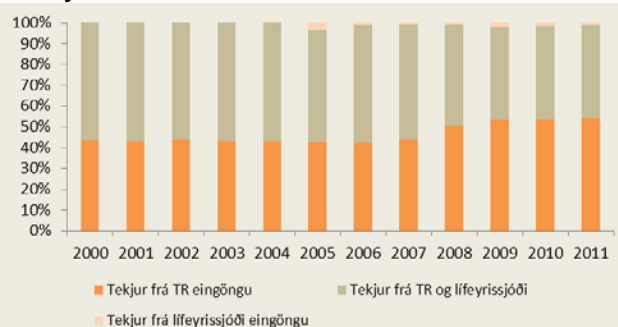
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 60. Karlar með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris

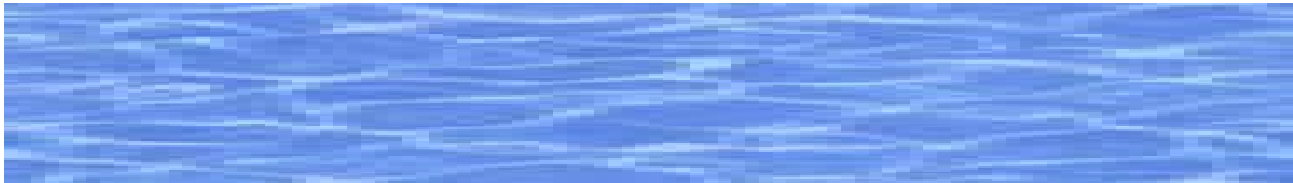

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 61. Konur með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris

Heimild: Hagstofa Íslands

4.14 Örorkumat

Upplýsingar um örorkumat eru sóttar hjá Tryggingastofnun ríkisins.

Tryggingastofnun greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 16-66 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat.

Örorkulífeyrir

Getur verið tímabundinn, oftast í nokkur ár, um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Mynd 62 sýnir hlutfall einstaklinga með 75% örorku af mannfjölda 16-66 ára, eftir kyni, árin 2000-20112.

Mynd 63 sýnir hlutfall karlkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir aldurshópum af mannfjölda á sama aldri árin 2000 og 2012.

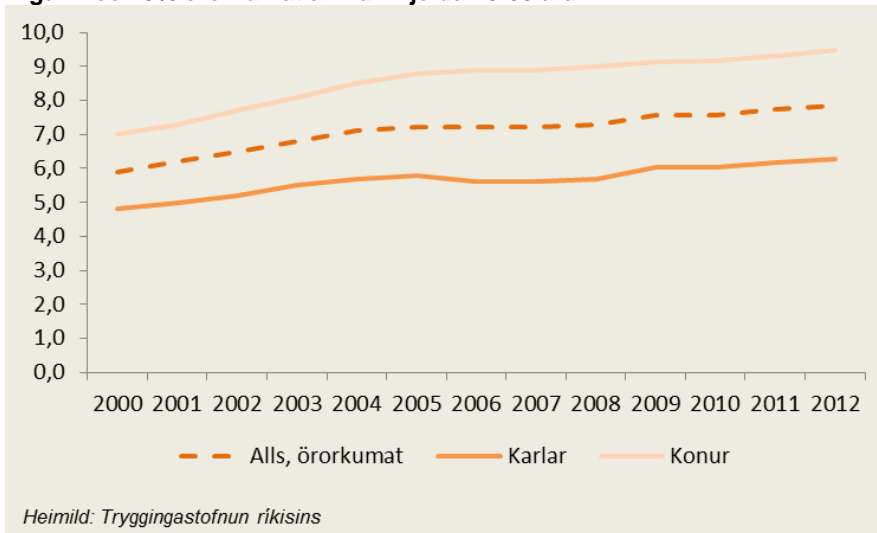
Mynd 64 sýnir hlutfall kvenkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir aldurshópum af mannfjölda á sama aldri árin 2000 og 2012.

Mynd 65 sýnir hlutfall karlkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir greiningu sem er ástæða örorkumatsins árin 2000-2012.

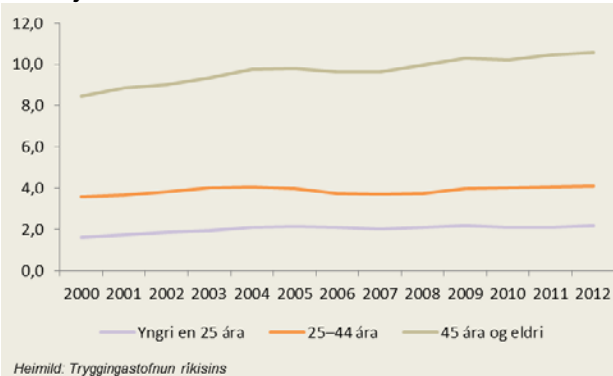
Mynd 66 sýnir hlutfall kvenkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir greiningu sem er ástæða örorkumatsins árin 2000-2012.

4.14 Örorkumat

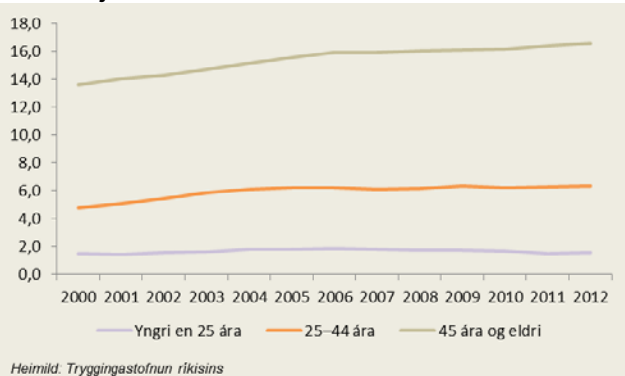
Mynd 62. Einstaklingar með 75% örorkumat af mannfjölda 16-66 ára

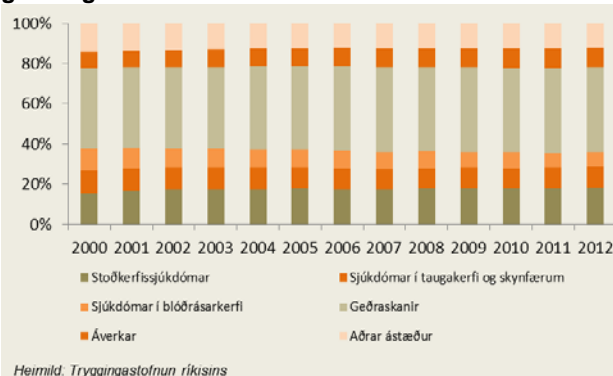
Mynd 63. Karlar með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

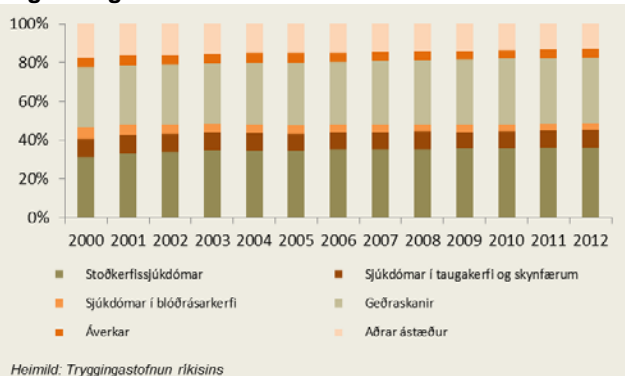
Mynd 64. Konur með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

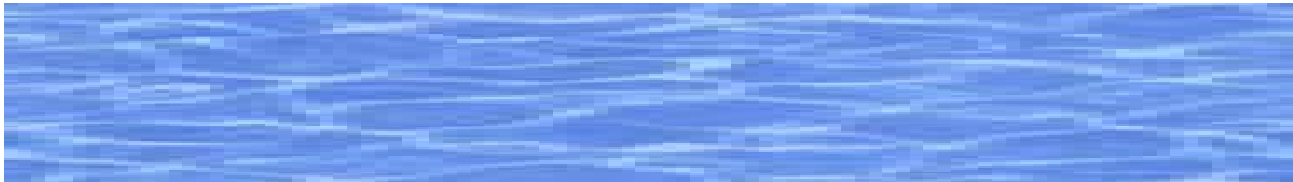

Mynd 65. Karlar með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu

Mynd 66. Konur með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu

4.15 Umönnunarmat

Upplýsingar um umönnunarmat eru sóttar hjá Tryggingastofnun ríkisins.

Tryggingastofnun ríkisins greiðir umönnunargreiðslur á grundvelli umönnunarmats. Umönnunargreiðslur er fjárhagsleg aðstoð til foreldra sem eiga börn með fötlun eða börn sem glíma við alvarleg veikindi. Þetta eru ákveðnar mánaðarlegar skattlausar greiðslur til foreldra og eru hugsaðar sem fjárhagsleg aðstoð vegna tilfinnanlegs útlags kostnaðar foreldra sem kemur til vegna meðferðar barna. Þetta getur verið kostnaður vegna þjálfunar, meðferðar, heilbrigðisþjónustu, greiðslur til sérfræðinga/félagsráðgjafa og fleira slíkt.

Greiðsla vegna umönnunar

Umönnunargreiðslur geta verið til 18 ára aldurs en í undantekningartilvikum til 20 ára aldurs. Árið 2009 var í hópi drengja sem greindist með geðraskanir um helmingur með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og 1/6 hluti þeirra með greiningu sem tengdist þroskahömlun. Árið 2009 var í hópi stúlkna sem greindist með geðraskanir um þriðjungur með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og annar þriðjungur með greiningu sem tengdist þroskahömlun.

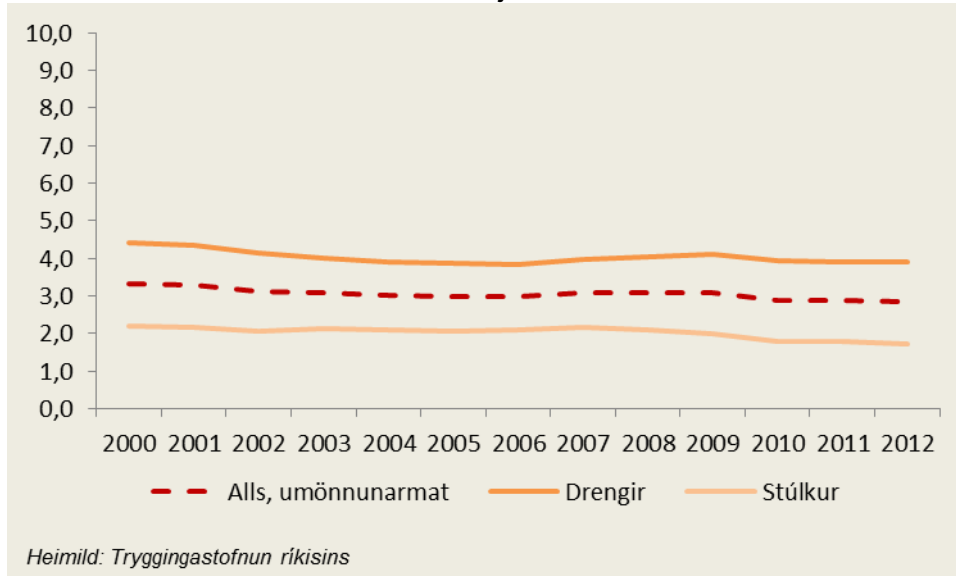
Mynd 67 sýnir fjölda barna 0-15 ára með umönnunarmat af mannfjölda á sama aldri árin 2000-2012. Fjöldi einstaklinga með umönnunarmat í desember hvert ár.

Mynd 68 sýnir hlutfallslega skiptingu stráka með umönnunarmat 0-15 ára eftir því hver staða mats er (sjúkdómsgreining) árin 2000-2010.

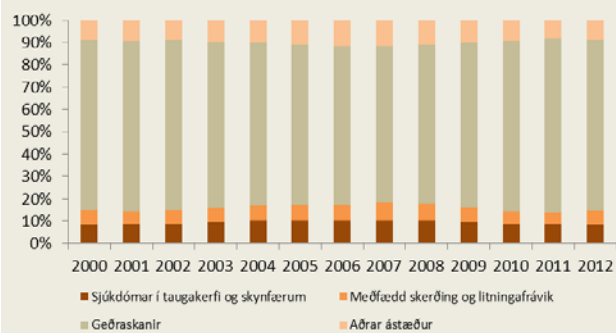
Mynd 69 sýnir hlutfallslega skiptingu stelpna með umönnunarmat 0-15 ára eftir því hver staða mats er (sjúkdómsgreining) árin 2000-2010.

4.15 Umönnunarmat

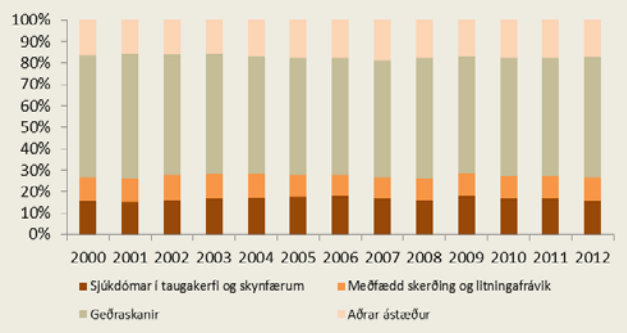
Mynd 67. Börn frá 0- 15 ára með umönnunarmöt af mannfjölda á sama aldri

Mynd 68. Drengir 0-15 ára með umönnunarmöt

Mynd 69. Stúlkur 0-15 ára með umönnunarmöt

4.16 Ellilífeyrisþegar

Upplýsingar um ellilífeyrisþega með réttindi hjá TR (Tryggingastofnun ríkisins) eru sóttar til TR og fjöldi ellilífeyrisþega og greiðendur lífeyris til Hagstofu Íslands. Tölur Hagstofunnar byggjast á skráum frá TR og skattagögnum í desember mánuði hvert ár. Árið 2006 og fyrr eru upplýsingar byggðar á úrvinnslu Hagstofu Íslands úr skattagrunnskrá hvers árs..

Fjölgun í hópi lífeyrisþega árið 2003 stafar meðal annars af því að þeir sem fá engar lífeyrisgreiðslur vegna of hárra tekna, teljast með í hópi lífeyrisþega á því ári.

Staðtölur TR, voru með greiddan lífeyri (> 0 kr.) í desember fyrir þann mánuð á sama ári.

Réttur til ellilífeyris myndast við 67 ára aldur. Sá sem náð hefur þeim aldri og hefur búið hér á landi í minnst þrjú ár á aldrinum 16-67 ára getur átt rétt á greiðslu ellilífeyris. Upphæð lífeyris fer eftir aðstæðum og tekjum hvers og eins. Ellilífeyrisþegi getur einnig átt rétt á tekjutryggingu sem er greidd út ef tekjur viðkomandi eru undir ákveðnum viðmiðunarmörkum. Þar að auki geta ellilífeyrisþegar átt rétt á uppbótum á ellilífeyri svo sem heimilisuppbót fyrir þá sem búa einir, uppbót vegna lyfjakaupa, umönnunar og vegna reksturs bifreiðar ef um líkamlega hreyfihömlun er að ræða. Tæplega 1.400 einstaklingar taka ellilífeyri fyrir 67 ára aldur árið 2009, árið 1999 voru þetta tæplega 800 einstaklingar. Hefja má lífeyristöku við 65 ára aldur hjá lífeyrissjóðum á almennum markaði og skv. 95 ára reglu hjá lífeyrissjóðum opinberra starfsmanna. Þeir sem hafa ekki sótt um ellilífeyri, þ.e.a.s fresta töku ellilífeyris, teljast ekki með í hópi ellilífeyrisþega sem fá greiðslur frá TR.

Sjómenn geta farið á ellilífeyri á aldrinum 60-66 ára. Sjómenn teljast til almennra ellilífeyrisþega við 67 ára aldur. Á bilinu 40–70 einstaklingar hafa fengið þennan lífeyri á sl. 10 árum.

Tafla 26 sýnir fjölda ellilífeyrisþega sem fá lífeyri hjá TR árin 2002-2012 og hlutfall þeirra af mannfjölda 67 ára og eldri.

Mynd 70 sýnir hlutfall ellilífeyrisþega sem fá greiddan lífeyri frá TR sem hlutfall af mannfjölda árin 2000- 2012.

Mynd 71 sýnir hlutfallslega skiptingu tekna karla sem eru ellilífeyrisþegar eftir því hvaðan tekjurnar koma árin 2000-2011.

Mynd 72 sýnir hlutfallslega skiptingu tekna kvenna sem eru ellilífeyrisþegar eftir því hvaðan tekjurnar koma árin 2000-2011.

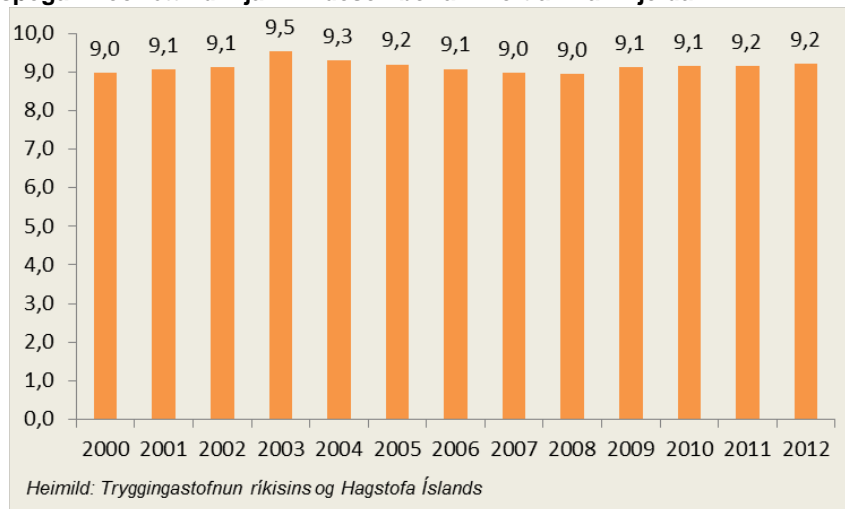
4.16 Ellilífeyrisþegar

Tafla 26. Ellilífeyrisþegar 67 ára og eldri og fjöldi þeirra sem eru með réttindi hjá TR í desember ár hvert

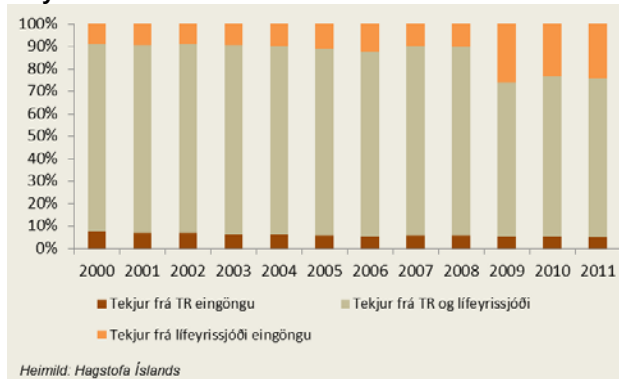
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi ellilífeyrisþega TR	26.320	27.726	27.304	27.576	27.932	28.279	28.587	29.006	29.109	29.245	29.648
Hlutfall af mannfjölda 67 ára og eldri	87,7	91,1	88,5	88,3	88,2	88,3	88,2	87,6	85,9	84,0	82,4

Heimild: Tryggingastofun

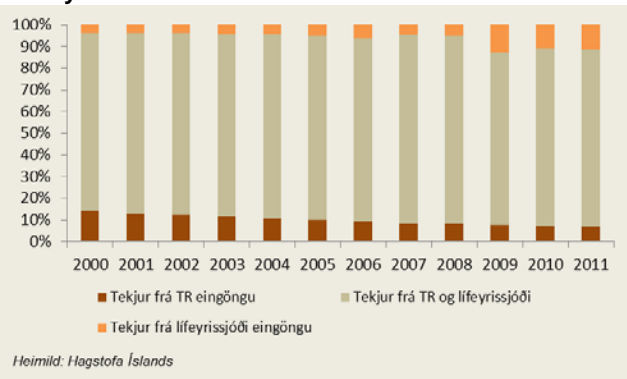
Mynd 70. Ellilífeyrisþegar með réttindi hjá TR í desember ár hvert af mannfjölda

Mynd 71. Karla með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris

Mynd 72. Konur með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris

4.17 Útgjöld

Upplýsingar um opinber útgjöld og útgjöld sveitarfélaga eru sóttar til Hagstofu Íslands. Útgjöldin eru flokkuð eftir málaflokkum með það í huga að sýna þátt hins opinbera á mismunandi málavíðum þess. Hér eru sýndar tölur um útgjöld til menntamála, atvinnuleysis, félagsaðstoðar, örorku/fötlu og öldrunar. Sömuleiðis hefur hlutfall útgjalda af landsframleiðslu verið reiknað til þess að fá mat á opinberum umsvifum í samhengi við umsvif í efnahagslífinu hvað varða ofangreinda þætti.

Útgjöldin sýna verðlag hvers árs en að auki hefur talnaefni verið sett fram með ýmsum hætti til að gefa gleggri vísbendingar um raunþróun. Þannig hafa bæði verðvísitölur samneyslunnar og verðvísitala neysluverðs verið notaðar á útgjaldaliði til að nálgast raunbreytingar. Sömuleiðis hefur hlutfall útgjalda af landsframleiðslu verið reiknað til þess að fá mat á opinberum umsvifum í samhengi við umsvif í efnahagslífinu í heild.

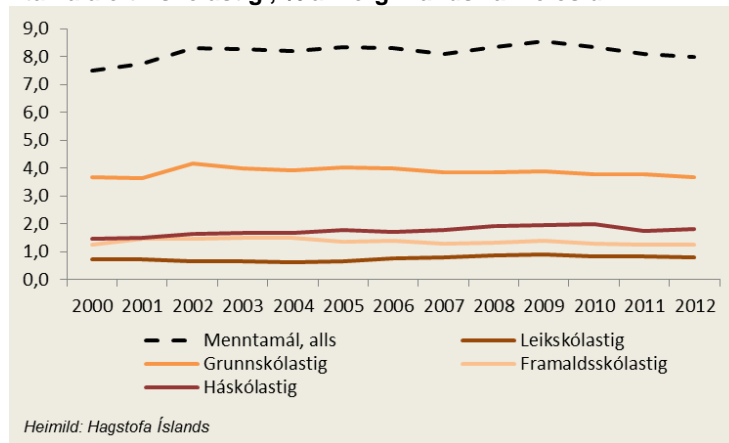
Mynd 73 sýnir útgjöld ríkisins til menntamála, skipt eftir skólastigi í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000-2012.

Mynd 74 sýnir útgjöld félagsþjónustu sveitarfélaga sem eru með 250 eða fleiri íbúa árin 2000-2012 (hægri ás) og breytinga milli ára á föstu verðlagi (vinstri ás) á sama tímabili.

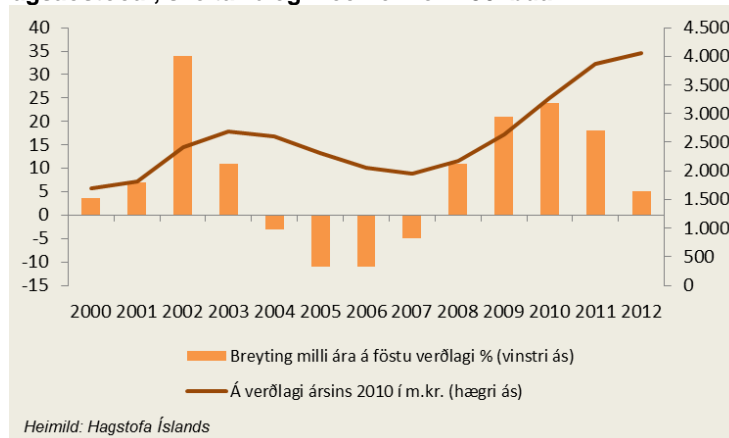
Tafla 27 sýnir útgjöld ríkisins til félagsverndar og sundurliðun eftir verkefnasviðum í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2006-2012.

4.17 Útgjöld

Mynd 73. Útgjöld til menntamála eftir skólastigi, % af vergri landsframleiðslu

Mynd 74. Útgjöld til fjárhagsaðstoðar, sveitarfélög með fleiri en 250 íbúa

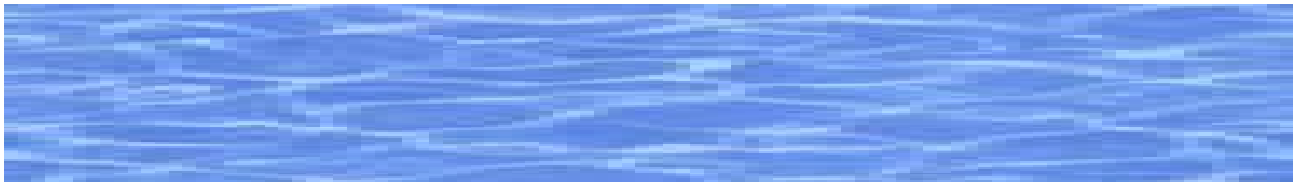

Tafla 27. Útgjöld ríkisins til félagsverndar eftir verkefnasviðum, % af vergri landsframleiðslu

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Alls	8,30	8,51	8,91	11,30	11,20	11,65	11,16
Slys og veikindi	0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05
Örorka og fötlun	2,13	2,18	2,37	2,73	2,74	2,93	2,90
Aldraðir	2,20	2,23	2,24	2,23	2,11	2,58	2,60
Eftirlifendur	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Fjölskyldur og börn	2,50	2,56	2,53	2,78	2,74	2,41	2,36
Atvinnuleysi	0,25	0,24	0,37	1,72	1,65	1,53	1,37
Húsnæðisaðstoð	0,64	0,61	0,68	0,98	1,06	1,45	1,16
Önnur félagsaðstoð	0,17	0,28	0,31	0,39	0,44	0,47	0,48
Önnur útgjöld	0,32	0,35	0,34	0,40	0,40	0,21	0,21

Heimild: Tryggingastofun

Kafli 5. Heilsa

5.1 Mat á eigin heilsu

Upplýsingar um mat fólks á eigin heilsu eru sóttar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Könnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins og hefur hún verið framkvæmd árlega hér á landi frá árinu 2004.

Áhrif heilsufars á daglegt líf.

Í könnuninni er spurt: Almennt séð finnst þér þú vera við mjög góða, góða, sæmilega, slæma eða mjög slæma heilsu? Hér er tekið mið af svörum þeirra sem eru með góða eða mjög góða heilsu eftir kyni og tekjuhópum (lægsta/hæsta fimmtungi).

Færni í daglegu lífi.

Í könnuninni er spurt: Í sex mánuði samfleytt eða lengur, hefur heilsufar þitt hamlað eða takmarkað þig á einhvern hátt í einhverju sem reikna má með að flest fólk geti gert?

Myndir þú segja að þessar takmarkanir væru alvarlegar?

Svörin eru skoðuð annars vegar eftir kyni og því hvort fólk telst til tekjuhóps í lægsta eða hæsta fimmtung.

Langvarandi veikindi

Langvarandi veikindi á við þegar veikindi eða vandamál sem hafa varað eða reiknað er með að muni vara í 6 mánuði eða lengur. Svörin eru skoðuð annars vegar eftir kyni og því hvort fólk telst til tekjuhóps í lægsta eða hæsta fimmtungi.

Fimmtungastuðull

Gefur til kynna hvað þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum höfðu miklu hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum, t.d. höfðu þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum 2010, 3,6 sinnum hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum. Fimmtungarstuðull mælir bilið milli heildarsummu þeirra ráðstöfunartekna á neyslueiningu sem 20% tekjuhæstu einstaklingarnir fá saman borið við þá 20% tekjulægstu (Tekjur ársins á undan).

Mynd 75 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu árin 2004-2012. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telur heilsu sína góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

Mynd 76 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65 til 80 ára árin 2004 til 2010 sem telur heilsu sína góða/mjög góða árin 2004-2012.

Mynd 77 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur að heilsan takmarki/ hafi takmarkað mjög daglegt líf árin 2004-2012. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telur heilsu sína góða/mjög góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

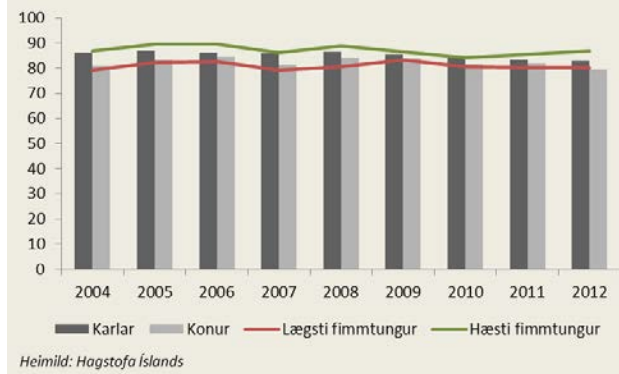
Mynd 78 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur að heilsan takmarki/ hafi takmarkað mjög daglegt líf árin 2004-2012.

Mynd 79 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi eða vandamál tengd þeim í 6 mánuði eða lengur, til samanburðar við aldurshópinn 65-80 ára árin 2004-2012. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telur sig hafa átt við varanleg veikindi að stríða eða vandamál tengd þeim á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

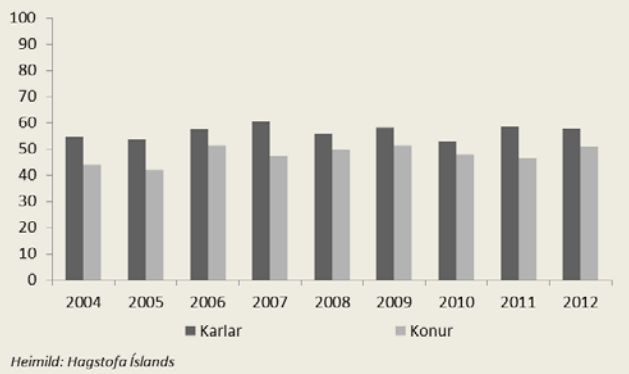
Mynd 80 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi eða vandamál tengd þeim í 6 mánuði eða lengur árin 2004-2012.

5.1 Mat á eigin heilsu

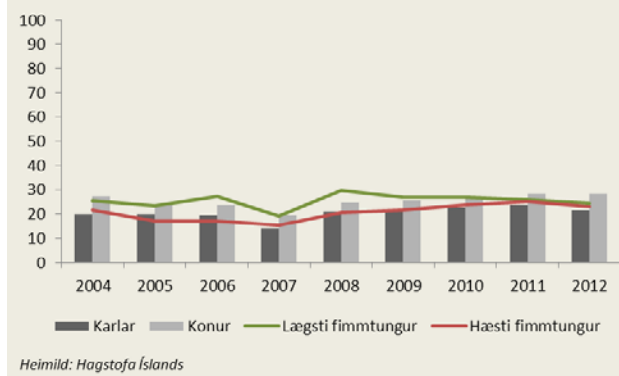
Mynd 75. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góða

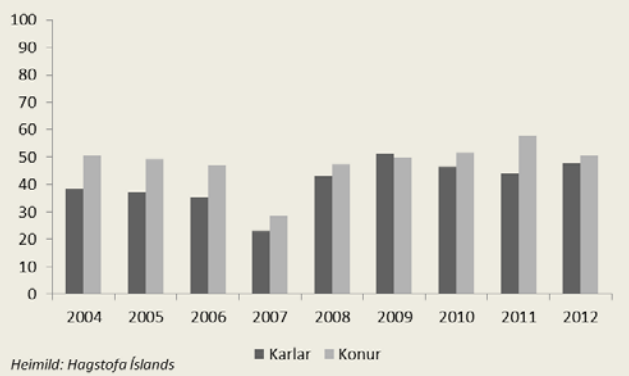
Mynd 76. % fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góða

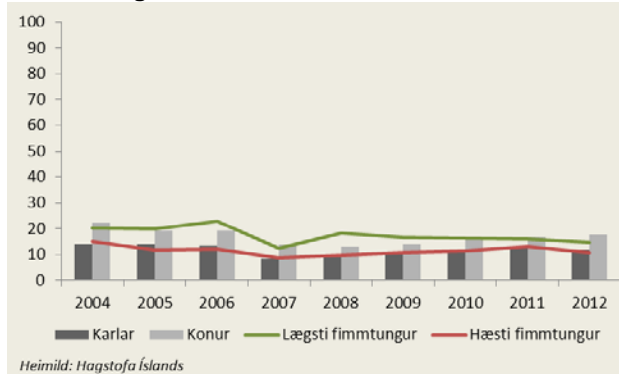
Mynd 77. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf

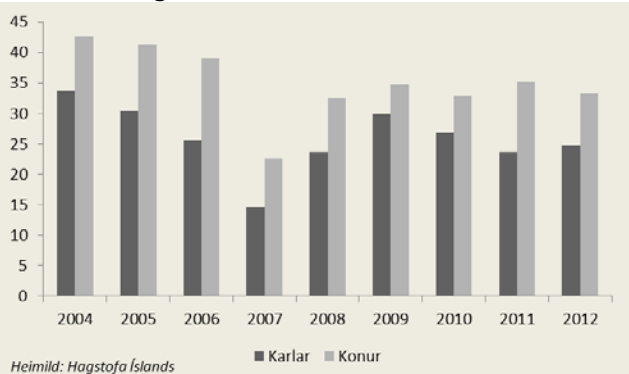
Mynd 78. % fólks á aldrinum 65-80 ára sem telur að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf

Mynd 79. % fólks á aldrinum 16-80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi

Mynd 80. % fólks á aldrinum 65-80 sem telur sig búa við langvarandi veikindi

5.2 Heilsa barna

Upplýsingar um heilsu barna eru sóttar til Hagstofu Íslands og Embætti landlæknis. Upplýsingar um ofþyngd og offitu barna eru fengnar úr könnun heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins og framkvæmdar af skólahjúkrunarfræðingum.

Burðarmálsaðuði

Samtala andvana fæddra og barna sem deyja innan viku frá fæðingu af 1.000 fæddum börnum.

Lifandi fædd börn undir 2.500 gr.

Hlutfall af lifandi fæddum börnum alls.

Börn sem fá ADHD lyf

Dagskammtar á 1000 börn á skilgreindu aldursbili.

Umönnunarmat

Fjöldi barna með umönnunarmat í desember ár hvert. Gögn frá mars/apríl 2011, mót aftur í tímann talin með. Árið 2009 voru 73% drengja með umönnunarmat með mat vegna geðraskana og 55% stúlkna. Um það bil helmingur drengja með geðröskun var með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og 1/6 hluti þeirra með greiningu sem tengdust þroskahömlun. Þriðjungur stúlkna með geðröskun var með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og annar þriðjungur með greiningu sem tengdist þroskahömlun.

Ofþyngd og Offita barna

Börn sem teljast vera of þung á árunum 2004 til 2010, eftir kyni, 11, 13 og 15 ára skv. líkamspýngdarstuðlinum BMI (Body Mass Index), reiknaður með hæð og þyngd fólks, kg/m². Mælingar á þyngd gera ekki greinarmun á vöðvamassa og fitumassa og ekki heldur greinarmun á mismunandi líkamsbyggingu.

Endurgreiðslur vegna tannlæknaþjónustu við börn

Endurgreiðsla Sjúkratrygginga Íslands af kostnaðarhluta sjúklings vegna tannlæknis.

Mynd 81 sýnir burðarmálsaðuða miðað við 1.000 fædd börn (lifandi og andvana) árin 2000-2012.

Mynd 82 sýnir hlutfall lifandi fæddra barna undir 2.500 gr. af heildarfæðingum alls árin 2000-2012.

Mynd 83 sýnir fjölda barna undir 18 ára aldri með umönnunarmat, skipt eftir kyni árin 2000-2012.

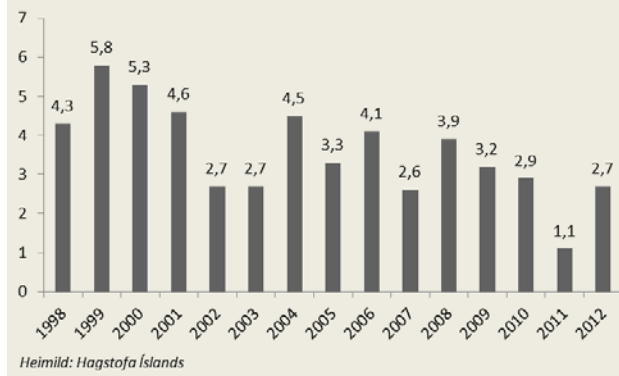
Mynd 84 sýnir dagskammta á 1.000 börn á aldrinum 5-14 ára af ADHD og tauga- og geðlyfjum eftir kyni árin 2006-2012.

Tafla 28 sýnir hlutfall barna í offitu eftir kyni á aldrinum 6 ára, 12 ára og 14 ára á árunum 2004-2012.

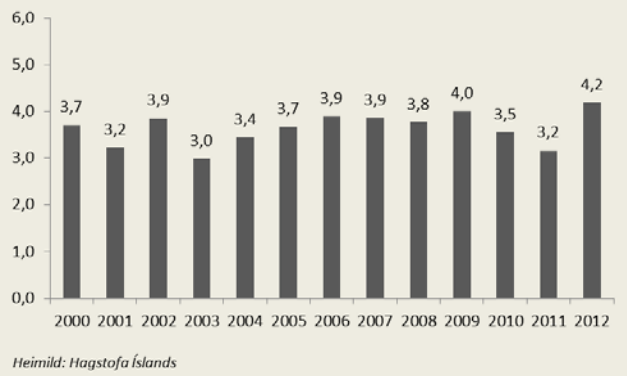
Tafla 29 sýnir endurgreiðslur vegna tannlækninga barna undir 18 ára á árunum 2000-2011.

5.2 Heilsa barna

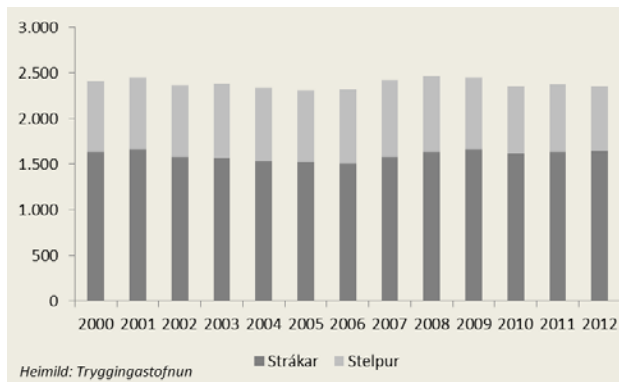
Mynd 81. Burðarmálsdauði af 1.000 fæddum börnum (lífandi og andvana)

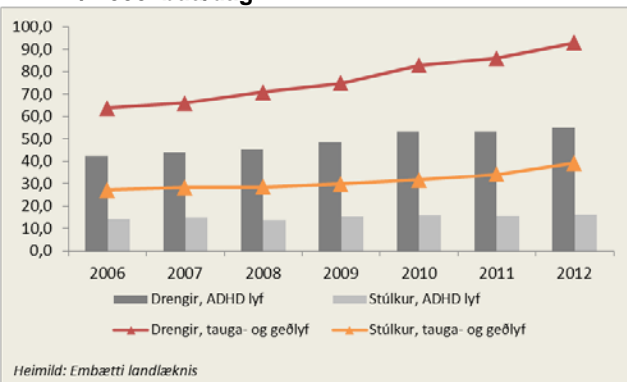
Mynd 82. Börn sem fæðast undir 2.500 gr., hlutfall af lífandi fæddum alls

Mynd 83. Börn undir 18 ára með umönnunarmat

Mynd 84. Börn á aldrinum 5-14 ára sem fá ADHD lyf, DDD/1.000 íbúa/dag

Tafla 28. Offita og ofþyngd barna á aldrinum 6 ára, 12 ára og 14 ára

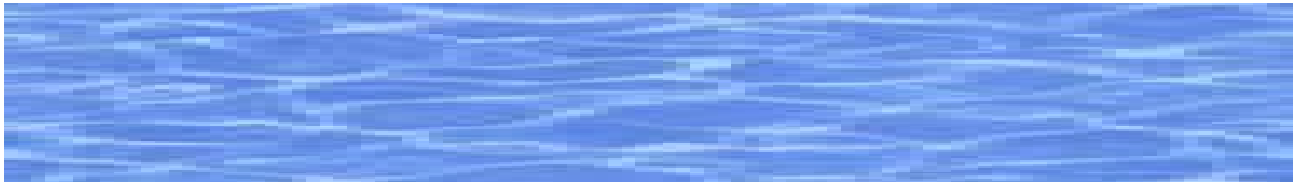
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Offita										Ofþyngd								
Stelpur																		
6 ára	5,5	5,3	4,8	3,4	4,9	4,5	3,6	4,7	4,0	14,4	18,0	16,7	13,5	13,6	14,1	12,3	14,6	13,8
12 ára	3,7	4,4	4,0	3,0	3,8	4,8	5,2	4,5	5,1	14,2	16,5	16,7	17,6	19,6	17,5	16,4	18,0	17,3
14 ára	2,7	4,0	4,6	4,1	4,4	4,3	3,9	4,9	5,2	14,3	13,8	12,8	16,3	16,2	15,7	17,5	15,9	15,8
Strákar																		
6 ára	3,0	3,8	3,3	3,6	3,6	3,9	2,8	2,8	3,2	12,2	11,5	12,1	11,2	12,2	12,8	10,7	10,5	11,0
12 ára	4,1	5,5	5,0	5,1	5,3	7,3	4,8	4,2	4,5	20,1	15,6	18,7	20,0	19,1	17,0	17,7	17,7	17,7
14 ára	5,0	4,8	6,0	6,1	6,7	6,8	6,7	7,6	6,0	15,0	17,0	17,9	16,2	20,0	18,1	16,0	16,8	17,5

Heimild: Embætti lændlæknis og heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins

Tafla 29. Endurgreiðsla vegna tannlækninga barna undir 18 ára

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fjöldi barna með endurgreiðslu	47.930	47.778	48.891	49.449	47.958	47.075	46.160	47.184	49.223	48.476	47.194	45.901
Hlutfall barna %	61,6	61,1	62,5	63,3	61,1	59,6	58,1	59,4	61,4	60,0	58,5	57,1

Heimild: Sjúkrtryggingar Íslands

5.3 Heilsugæsla

Upplýsingar um heilsugæslu eru fengnar út samskiptaskrá heilsugæslustöðva, Embætti landlæknis og þróunarstofu heilsugæslunnar, Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins.

Viðtal við lækni

Komur til lækna á öllum heilsugæslustöðvum og læknavaktinni en ekki til sjálfstætt starfandi heimilislækna.

Skólahjúkrun

Komur barna á grunnskólaaldri til skólahjúkrunarfræðinga innan heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins.

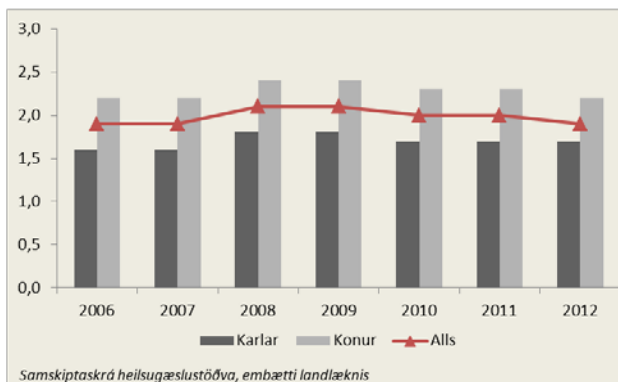
Mynd 85 sýnir fjölda viðtala við lækni í heilsugæslunni á hvern íbúa árin 2006-2012.

Mynd 86 sýnir fjölda viðtala barna á grunnskólaaldri hjá skólahjúkrunarfræðingi í heilsugæsluumdæmi höfuðborgarsvæðisins á hvern íbúa á sama aldri (6-15 ára) á svæðinu árin 2005-2013.

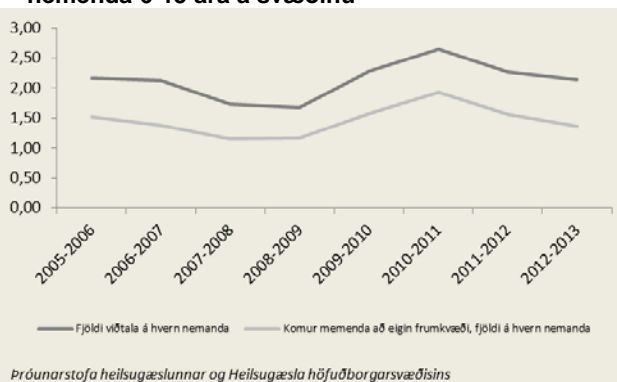
Tafla 30 sýnir fjölda viðtala við lækni á hvern íbúa, skipt eftir aldri og kyni árin 2006-2002.

5.3 Heilsugæslan

Mynd 85. Viðtöl við lækna í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa

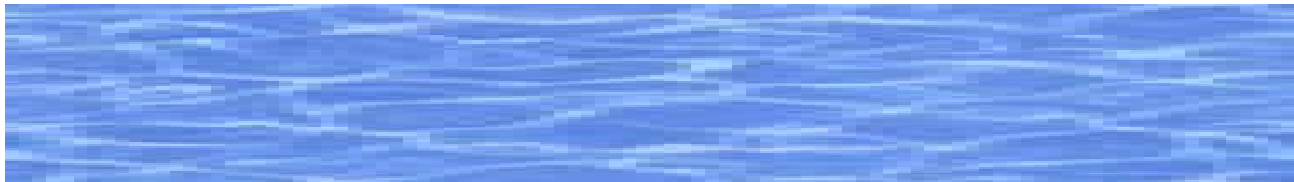
Mynd 86. Viðtöl við skólahjúkrunarfræðinga í grunnskólum á höfuðborgarsvæðinu á hvern nemanda 6-15 ára á svæðinu

Tafla 30. Viðtöl við lækni í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa eftir kyni og aldri

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Karlar	1,6	1,6	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7
Yngri en eins árs	2,6	2,9	2,8	2,8	3,2	2,9	3,2
1-4 ára	3,3	3,6	4,0	3,9	3,9	4,0	3,7
5-14 ára	1,1	1,2	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2
15-24 ára	1,3	1,3	1,4	1,5	1,3	1,3	1,3
25-44 ára	1,2	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3
45-64 ára	1,7	1,6	1,8	1,7	1,6	1,6	1,6
65-74 ára	2,7	2,6	2,6	2,6	2,3	2,3	2,2
75-84 ára	3,5	3,3	3,4	3,4	3,1	3,0	2,8
85 ára eða eldri	3,4	3,2	3,3	3,3	3,2	3,1	2,8
Konur	2,2	2,2	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2
Yngri en eins árs	2,5	2,8	2,7	2,6	3,0	2,9	2,9
0-4 ára	3,1	3,4	3,7	3,7	3,8	3,8	3,5
5-14 ára	1,2	1,3	1,6	1,6	1,4	1,4	1,3
15-24 ára	2,0	2,1	2,3	2,3	2,1	2,1	2,1
25-44 ára	1,9	2,0	2,3	2,2	2,1	2,1	2,1
45-64 ára	2,4	2,3	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2
65-74 ára	3,2	3,0	3,1	3,0	2,8	2,8	2,7
75-84 ára	3,6	3,3	3,4	3,4	3,2	3,1	3,1
85 ára eða eldri	2,6	2,5	2,6	2,5	2,2	2,4	2,3

Heimild: Samskiptaskrá Landlæknisembættisins

5.4 Lyfjanotkun

Upplýsingar um lyfjanotkun eru sóttar til Embættis Landlæknis.

Lyfjanotkun, skilgreindir dagskammtar

Skilgreindir dagskammtar (e. defined daily dose, DDD) er stöðluð mælieining sem gefin er út af WHO og byggist á Norrænni lyfjanotkun. DDD er meðalskammtur aðalábendingar lyfs og miðast við 70 kg einstakling. Það gefur því ekki raunsanna mynd þegar börn eru skoðuð. Þá tekur DDD ekki tillit til meðferðarheldni þeirra er taka lyfin. Við flokkun lyfja er notað ATC flokkunarkerfi sem er 5 þrepa flokkunarkerfi þar sem lyf eru flokkuð eftir því í hvaða líffærakerfi þeim er aðallega ætlað að hafa áhrif.

Mynd 87 sýnir skilgreinda dagskammta af hjarta- og æðasjúkdómalyfjum (ATC- flokkur C) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006-2012.

Mynd 88 sýnir skilgreinda dagskammta af tauga- og geðlyfjum (ATC-flokkur N) á hverja 1.000 íbúa á dag, skipt eftir kyni árin 2006-2012.

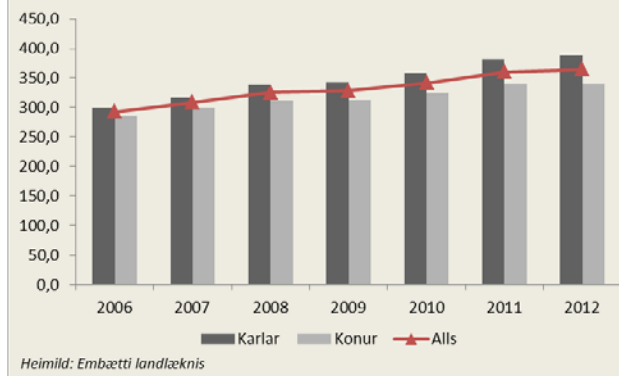
Mynd 89 sýnir skilgreinda dagskammta af svefnlyfi og róandi lyfjum (ATC- flokkur N05C) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006-2012.

Mynd 90 sýnir skilgreinda dagskammta af þunglyndislyfjum (ATC- flokkur N06A) á hverja 1.000 íbúa á dag, skipt eftir kyni árin 2006-2012.

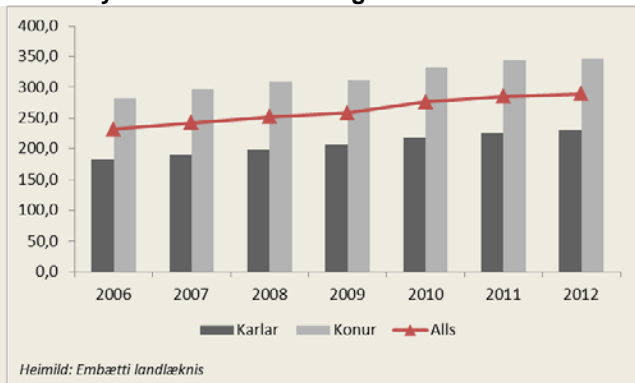
Mynd 91 sýnir skilgreinda dagskammta af methylphenidatum lyfjum sem notuð eru gegn ADHD (ATC- flokkur N06BA04) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006-2012.

5.4 Lyfjanotkun

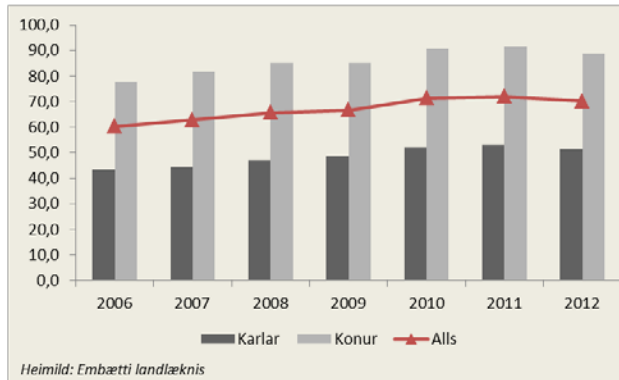
Mynd 87. Notkun hjarta- og æðasjúkdómalyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

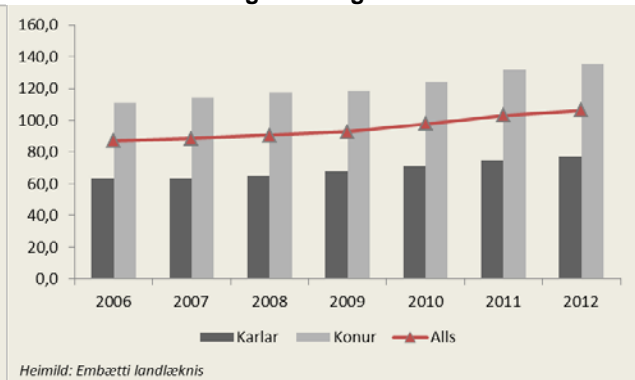
Mynd 88. Notkun tauga- og geðlyfja, eftir kyni DDD/1.000 íbúa/dag

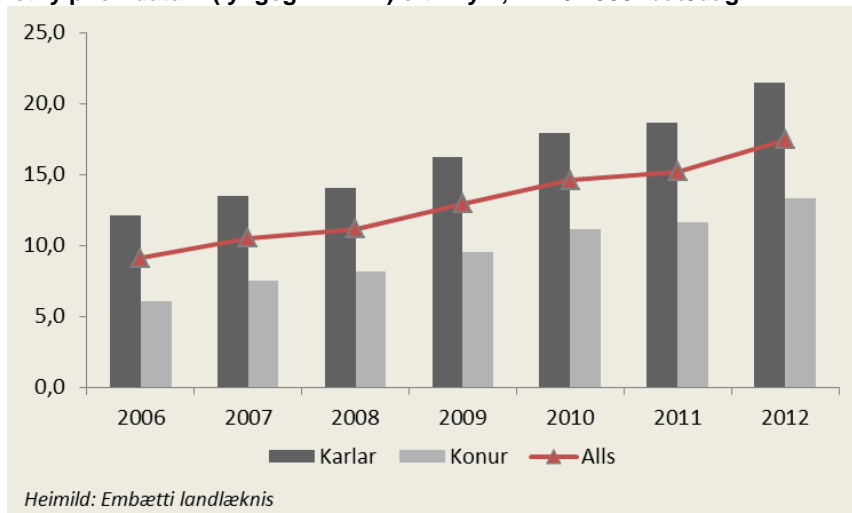
Mynd 89. Notkun svefnlyfja og róandi lyfja eftir kyni, DDD/1.000

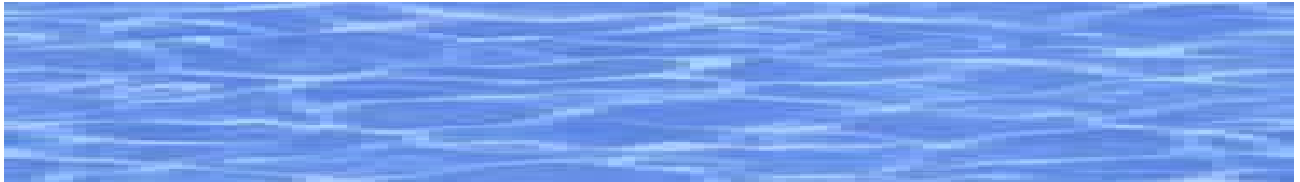

Mynd 90. Notkun þunglyndislyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

Mynd 91. Notkun methylphenidatum (lyf gegn ADHD) eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

5.5 Bráðamóttaka

Komutölur eru fengnar frá fjármálasviði Landspítalans

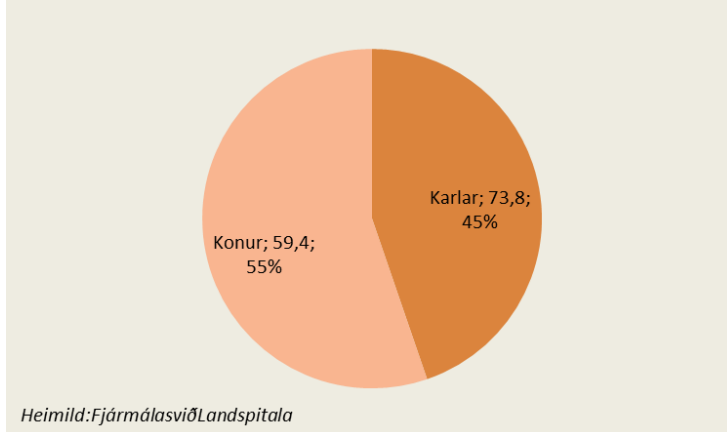
Mynd 92 sýnir komur á slysadeild (G-2), bráðavakt annars vegar og slysadeild (G2/G3) gönguvakt hins vegar eftir kyni á hverja 1.000 íbúa á árinu 2012..

Mynd 93 sýnir komur á bráðamóttöku geðlækninga annars vegar og bráðamóttöku vegna fíknis- og fjölkvilla hins vegar eftir kyni á hverja 1.000 á árinu 2012.

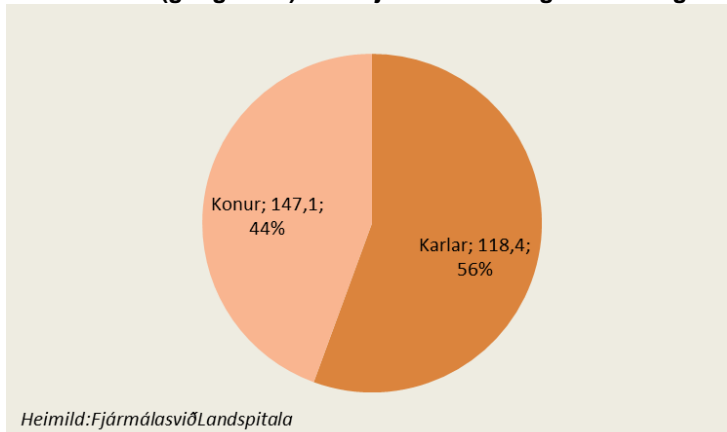
Mynd 94 sýnir fjölda koma á bráðamóttöku geðlækninga eftir kyni á árinu 2012 á hverja 1.000 íbúa..

5.5 Bráðamóttaka

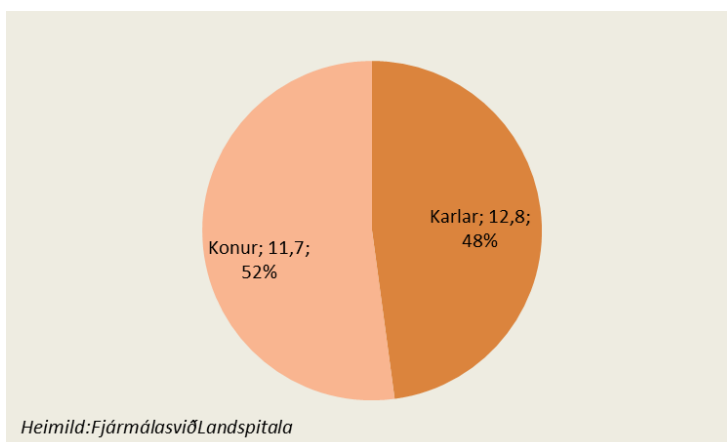
Mynd 92. Komur á slysadeild G-2 (bráðavakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

Mynd 93. Komur á slysadeild G-2/G-3 (gönguvakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

Mynd 94. Komur á bráðamóttöku geðlækninga á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda

Upplýsingar um reykingar eru sóttar til Hagstofu Íslands. Þær byggja á árlegum úrtaksathugunum sem gerðar hafa verið á vegum Lýðheilsustöðvar og nú Embætti landlæknis. Upplýsingar um sölu áfengis byggjast á sölutölum frá ÁTVR. Upplýsingar um innlagnir vegna vímuefnavanda eru sóttar til Embættis landlæknis, SÁÁ, Landspítalans og sjúkrahússins á Akureyri, FSA. Ekki var hægt að fá upplýsingar um kyn og aldur frá FSA.

Reykingar

Einstaklingar 15-79 ára sem reykja daglega.

Áfengissala

Heildaráfengissala frá vínbúðum ÁTVR. Leyfishafar annast innflutning og sölu áfengis til ÁTVR og annarra. Hér vantar áfengissölu leyfishafa til annarra en ÁTVR t.d. veitingahúsa.

Innlagnir vegna vímuefnafanda

innlagnir og innlagðir á sjúkrahús vegna vímuefnavanda.

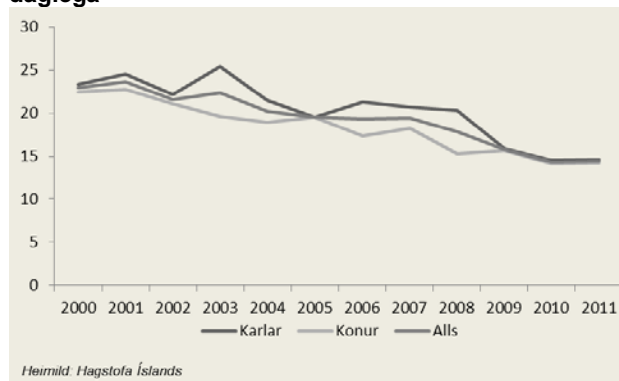
Mynd 95 sýnir hlufall einstaklinga 15-79 ára eftir kyni sem reykja daglega árin 2000 og 2011.

Mynd 96 sýnir sölu áfengis hjá ÁTVR í alkóhóllítrum á hvern íbúa árin 2001-2012.

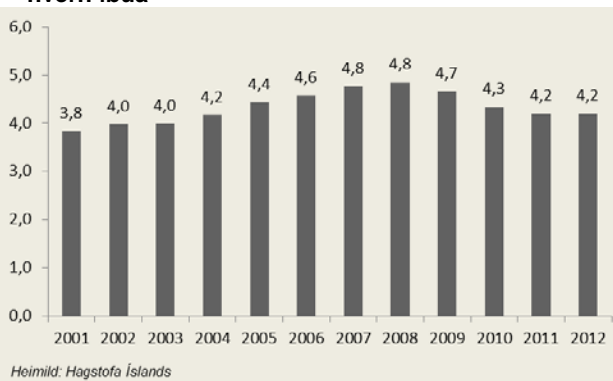
Tafla 31 sýnir fjölda einstaklinga eftir kyni og aldri og innlagna (lega) á sjúkrahúsinu Vogu, móttökudeild fíkniefnamameðferðar á Landspítalanum, barna- og unglíngageðdeild Landspítalans og í fíkniefnameðferð á FSA árin 2007-2012.

5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda

Mynd 95. Einstaklingar 15-79 ára sem reykja daglega

Mynd 96. Sala áfengis hjá ÁTVR í alkóhóllítrum á hvern íbúa

Tafla 31. Innlagnir vegna vímuefnavanda

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Fjöldi einstaklinga						Fjöldi lega					
Sjúkrahúsið Vogur, SÁÁ	1.800	1.765	1.714	1.676	1.665	1.740	2.240	2.207	2.219	2.085	2178	2246
þar af undir 18 ára	85	98	78	102	91	70	114	137	121	146	142	119
Karlar	1.235	1.265	1.208	1.116	1.142	1.211						
þar af undir 18 ára	39	63	42	63	55	38						
Konur	565	500	506	560	523	529						
þar af undir 18 ára	46	34	36	39	36	32						
Móttökugeðdeild fíkniefnameðferðar, Landspítali	341	332	351	369	360	358	1000	1291	1496	1491	1401	1189
þar af undir 18 ára	5	2	3	0	3	0	7	6	18	0	5	0
Karlar	206	232	232	224	215	207	545	832	932	843	739	679
þar af undir 18 ára	4	0	2	0	2	0	6	0	6	0	3	0
Konur	135	100	119	145	146	151	455	459	564	648	662	510
þar af undir 18 ára	1	2	1	0	1	0	1	6	12	0	2	0
Barna- og unglíngageðdeild, Landspítali	5	3	3	5	9	3	15	9	11	18	23	12
Drengir	3	0	1	1	3	2	5	0	2	3	5	9
Stúlkur	2	3	2	4	6	1	10	9	9	15	18	3
Sjúkrahúsið á Akureyri (FSA)	-	-	-	-	67	62	70	87	81	79	104	101

Heimild: Embætti landlæknis, SÁÁ, Landspítali og FSA

5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými

Upplýsingar um aldraða í hjúkrunarrými eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Hjúkrunarrými

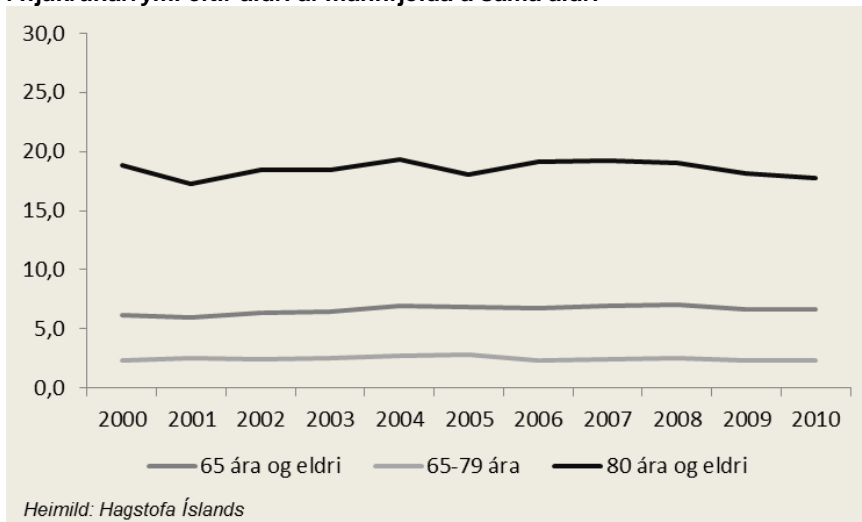
Hjúkrunarrými eru á hjúkrunarheimilum og heilbrigðisstofnunum, ætluð öldruðu fólki sem er of lasburða til að geta búið heima með þeim stuðningi sem er í boði, svo sem heimaþjónustu, heimahjúkrun, dagvist, hvíldarinnlögn eða vistun í dvalarrými. Í hjúkrunarrými skal veitt hjúkrunar- og lækniþjónusta auk endurhæfingar og annarrar þjónustu sem skilgreind er í lögum um málefni aldraðra og reglugerð um stofnanaþjónustu aldraðra. Sótt er um hjúkrunarrými hjá vistunarmatsnefnd í heilsugæsluumdæmi umsækjanda. Vistunarmatsnefnd annast mat á þörf fyrir vistun í hjúkrunarrými. Yfirumsjón með framkvæmd vistunarmats er á hendi Embættis landlæknis.

Mynd 97 sýnir aldraða í hjúkrunarrými eftir aldri sem hlutfall af mannfjölda á sama aldri árin 2000-2010. Tölurnar vísa til vistmanna í desember ár hvert samkvæmt upplýsingum rekstraraðila sem hlutfall af mannfjölda á sama aldri 31. desember hvert ár.

Tafla 32 sýnir fjölda aldraðra í hjúkrunarrými eftir kyni og aldurshópum árin 2000-2010.

5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými

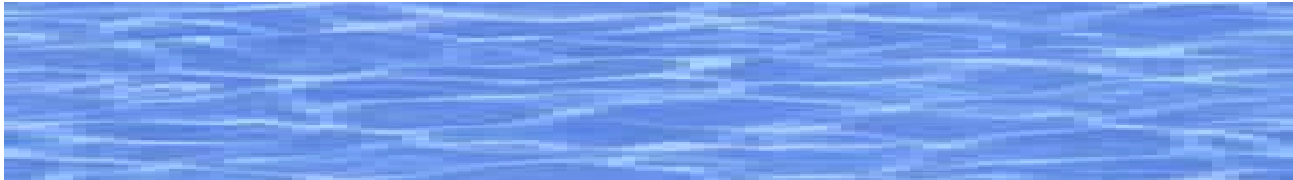
Mynd 97. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

Tafla 32. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir kyni og aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Í hjúkrunarrými, alls	1.984	1.962	2.106	2.200	2.380	2.361	2.384	2.479	2.557	2.482	2527
Karlar	657	646	687	768	807	795	813	834	858	853	842
Konur	1.327	1.315	1.419	1.432	1.572	1.566	1.571	1.645	1.699	1.628	1685
65–79 ára, fjöldi	579	626	607	646	696	733	617	624	661	620	652
Karlar	237	255	259	290	294	291	274	267	271	264	279
Konur	342	371	348	356	402	442	343	357	390	356	373
80 ára og eldri, fjöldi	1.405	1.336	1.499	1.554	1.684	1.628	1.768	1.855	1.986	1.862	1875
Karlar	420	391	428	477	514	504	539	567	588	590	563
Konur	985	945	1.071	1.076	1.170	1.124	1.228	1.288	1.308	1.273	1312

Heimild: Hagstofa Íslands

5.8 Útgjöld til heilbrigðismála

Upplýsingar um útgjöld til heilbrigðismála eru fengnar hjá Hagstofu Íslands. Heildarútgjöld til heilbrigðismála skiptast í opinber útgjöld og útgjöld einkaaðila (heimila). Heilbrigðisútgjöld eru sundurliðuð eftir meginþjónustuflokkum. Eru útgjöldin reiknuð á verðlagi hvers árs en eru einnig reiknuð á föstu verðlagi þ.e. staðvirt með verðvísitölum. Þá eru heilbrigðisútgjöld reiknuð á mann og einnig sem hlutfall af vergri landsframleiðslu.

Upplýsingar um endurgreiðslu vegna tannlæknisþjónustu eru sóttar til TR (Tryggingastofnun ríkisins).

Mynd 98 sýnir heilbrigðisútgjöld skipt niður á heilbrigðisútgjöld hins opinbera og heilbrigðisútgjöld einkaaðila (heimila) í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 1998-2012.

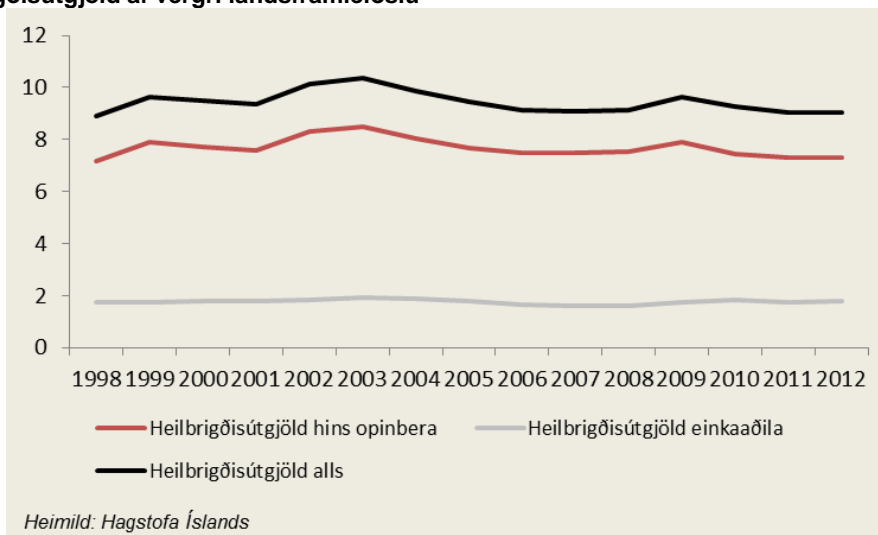
Mynd 99 sýnir heilbrigðisútgjöld til ferliþjónustu, þ.e. almenn heilsugæsla og sérfræðilæknar, tannlæknar, sjúkrapjálfun og iðjupjálfun í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000-2012.

Mynd 100 sýnir heilbrigðisútgjöld til sjúkrahúsaþjónustu, þ.e. almenna sjúkrapjónustu, sérhæfða sjúkrahúsaþjónustu, öldrunar og hjúkrunar- og endurhæfingarstofnana í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000-2012.

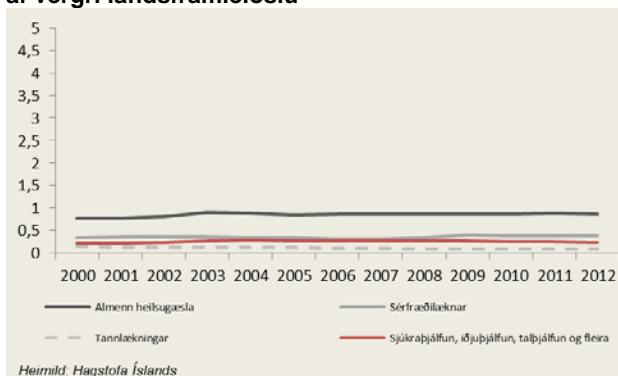
Tafla 33 sýnir fjölda barna undir 18 ára aldri sem liggja að baki endurgreiðslu vegna tannlæknisþjónustu og meðalupphæð endurgreiðslu á hvert barn á verðlagi 2009 árin 2000-2012.

5.8 Útgjöld til heilbrigðismála

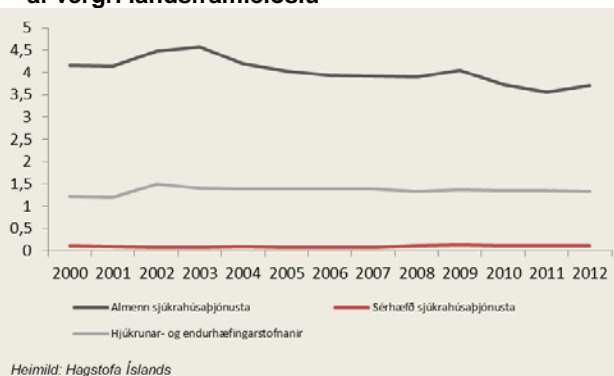
Mynd 98. Heilbrigðisútgjöld af vergri landsframleiðslu

Mynd 99. Opinber útgjöld: Ferliþjónusta af vergri landsframleiðslu

Mynd 100. Opinber útgjöld: Sjúkrahúsaþjónusta af vergri landsframleiðslu

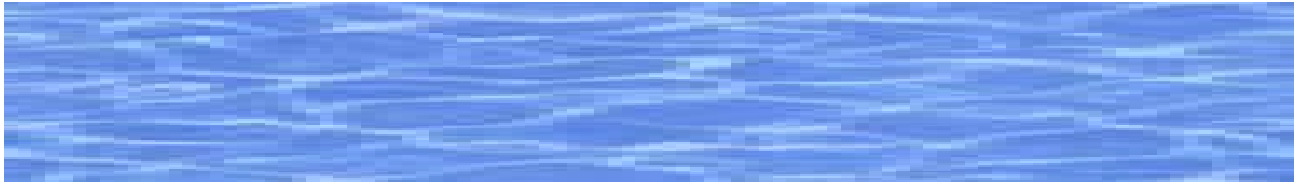

Tafla 33. Börn undir 18 ára aldri sem liggja að baki endurgreiðslu vegna tannlæknisþjónustu og meðalupphæð endurgreiðslu á hvert barn

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi barna með endurgreiðslu	47.930	47.778	48.891	49.449	47.958	47.075	46.160	47.184	49.223	48.476	47.194	45.901	46.183
Meðalupphæð endurgreiðslu barna á verðlagi árs 2009 (júlí)	21.178	19.261	18.592	19.114	19.215	18.148	16.536	16.286	15.214	13.364	12.433	11.674	12.428

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Kafli 6. Samheldni

6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins

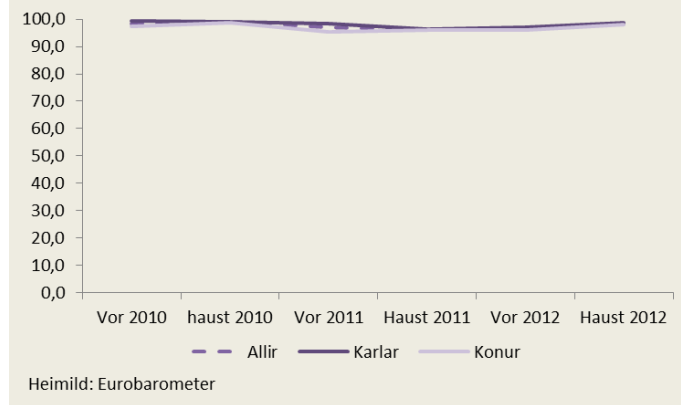
Upplýsingar um ánægju og væntingar fólks til samfélagsins eru sóttar af heimasíðu Eurobarometer sem annast kannanir fyrir framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Capacent Gallup á Íslandi annast gagnaöflun fyrir Ísland. Fjöldi svarenda í hverri könnun eru um 500 manns.

Ánægja og væntingar fólks til efnahagslífsins, atvinnulífsins, atvinnustöðu og eigin fjárhags eru mælingar á því hvernig fólk metur ástandið í samfélaginu og hjá sjálfu sér eftir ár.

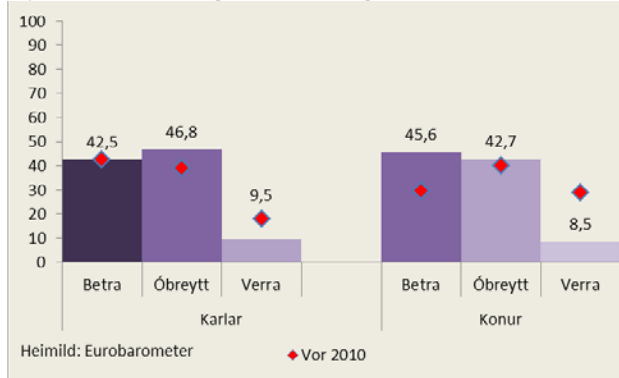
Mynd 101, 102, 103, 104, 105 sýna hlutfall og svörun einstaklinga sem tóku þátt í Eurobarometer könnun um vorið 2010 og haustið 2012.

6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins

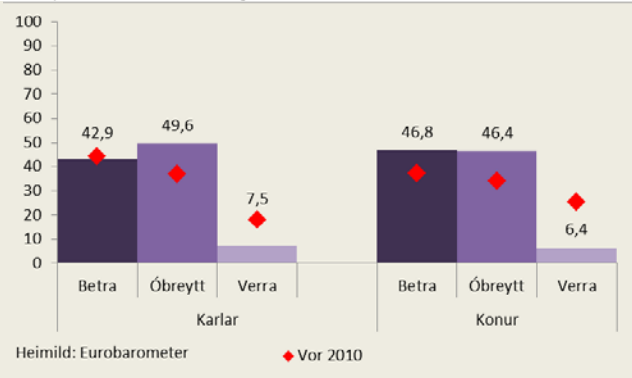
Mynd 101. Svarendur sem segjast vera mjög ánægð/frekar ánægð með lífið þessa dagana

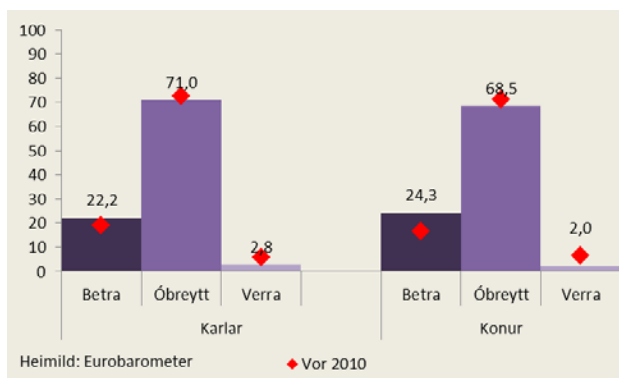
Mynd 102. Væntingar til efnahagslífsins, haust 2012

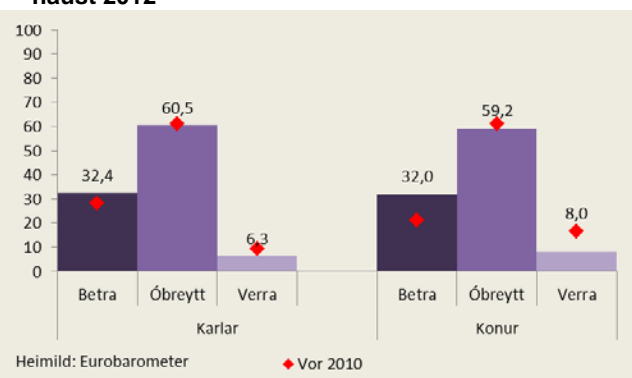
Mynd 103. Væntingar til atvinnulífsins, haust 2012

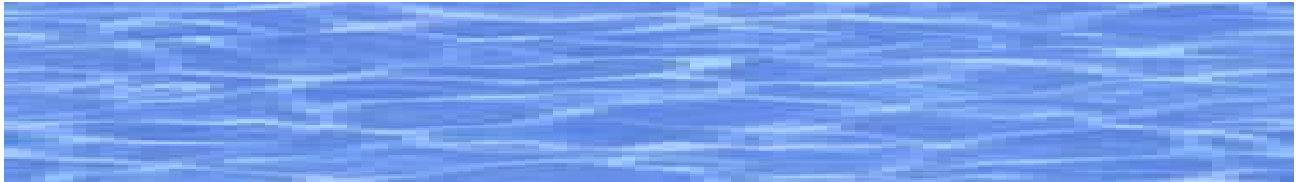

Mynd 104. Væntingar til eigin atvinnustöðu, haust 2012

Mynd 105. Væntingar til fjárhagsstöðu heimilisins, haust 2012

6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmálaflokka

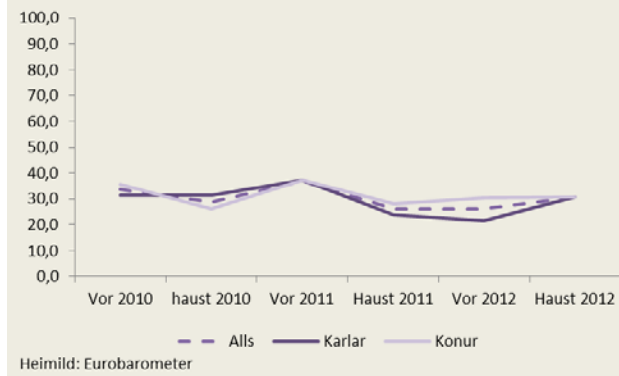
Upplýsingar um traust fólks til stjórnvalda og stjórnmálaflokka eru sóttar af heimasíðu Eurobarometer sem annast kannanir fyrir framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Capacent Gallup á Íslandi annast gagnaöflun fyrir Ísland. Fjöldi svarenda í hverri könnun er um 500 manns.

Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmálaflokka eru mælingar á viðhorfi fólks til æðstu stjórnvalda og stjórnmálaflokka.

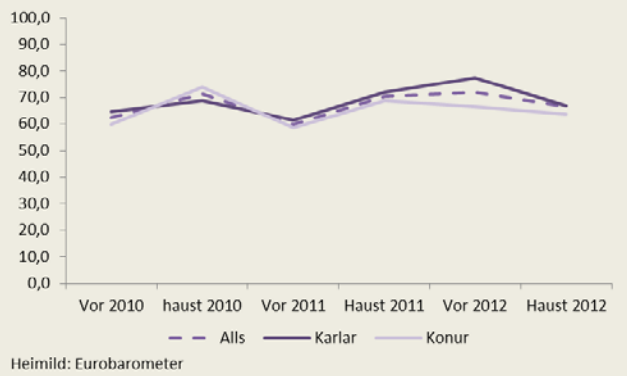
Mynd 106, 107, 108, 109, 110, 111, sýna hlutfall og svörun einstaklinga sem tóku þátt í Eurobarometer könnun um vorið 2010 og haustið 2012.

6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmálaflokka

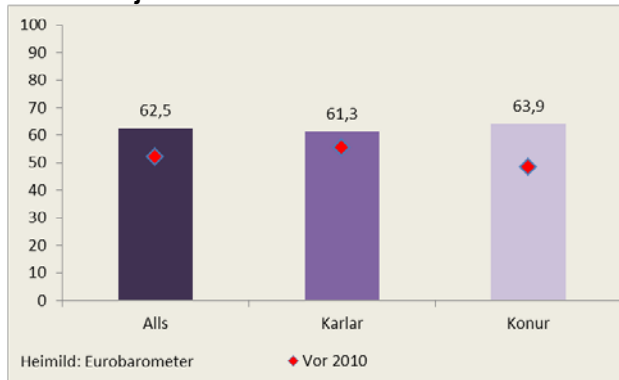
Mynd 106. Svarendur sem segjast treysta ríkisstjórninni

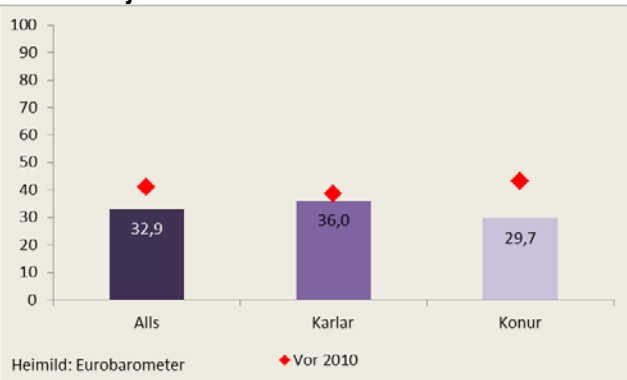
Mynd 107. Svarendur sem segjast ekki treysta ríkisstjórninni

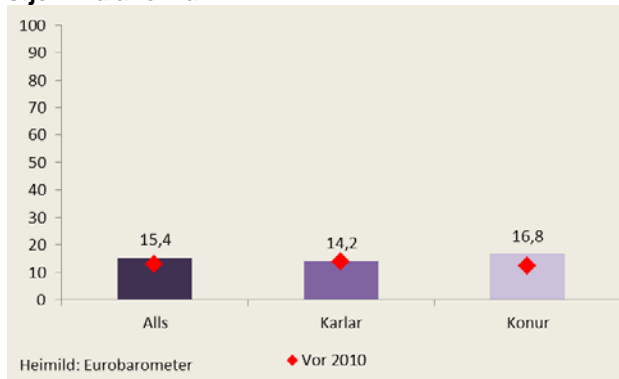
Mynd 108. Svarendur sem segjast bera traust til sveitarstjórnar

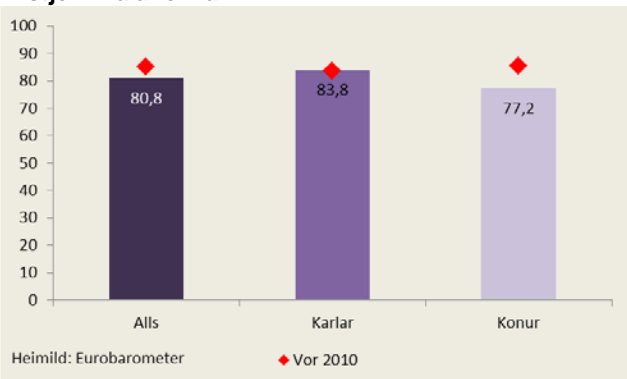
Mynd 108. Svarendur sem segjast ekki bera traust til sveitarstjórnar

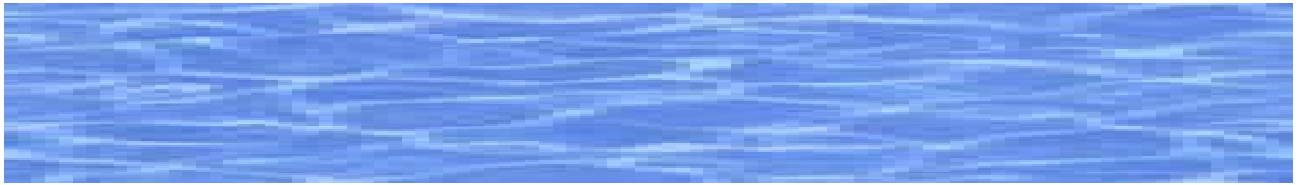

Mynd 110. Svarendur sem segjast bera traust til stjórnmálaflokka

Mynd 111. Svarendur sem segjast ekki bera traust til stjórnmálaflokka

6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum

Upplýsingar um samveru barna við foreldra og þátttöku þeirra í íþróttum eru sóttar til Rannsóknna & greiningar sem framkvæmir regulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir mennta- og menningar-málaráðuneytið.

Rannsóknir um Ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningarnar eru lagðar fyrir nemendur milli tímabila. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjar-árganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum grunnskólanema á aldrinum 14-15 ára. Könnunin var lögð fyrir nemendurna í febrúar.

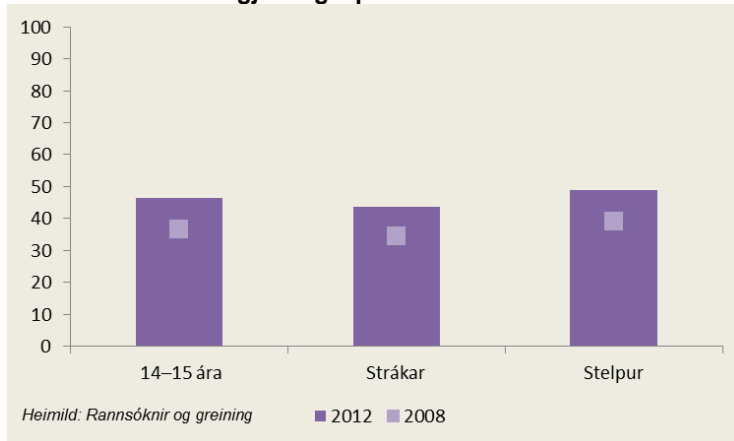
Mynd 112 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14-15 ára um tengsl þeirra við foreldra árin 2008 og 2012.

Mynd 113 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14-15 ára um tíma sem þau eyddu með foreldrum sínum árin 2008 og 2012.

Mynd 114 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14-15 ára um þátttöku þeirra í íþróttum árin 2008 og 2012.

6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum

Mynd 112. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segja tengsl þeirra við foreldra séu oft/nær alltaf utan skóla, virka daga

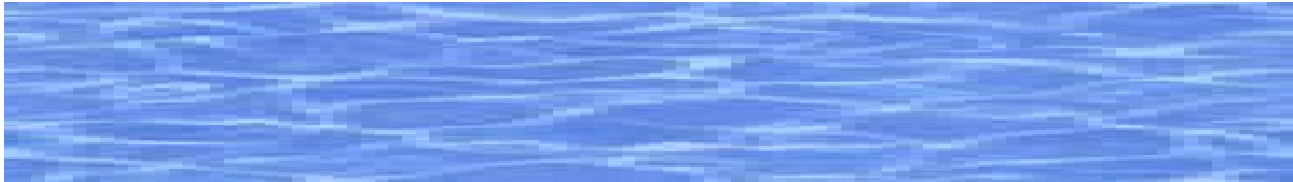

Mynd 113. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segjast eyða oft/nær alltaf tíma með foreldrum um helgar

Mynd 114. Börn á aldrinum 14-15 ára sem segjast stunda íþróttir fjórum sinnum í viku eða oftar

6.4 Áhættu hegðun barna

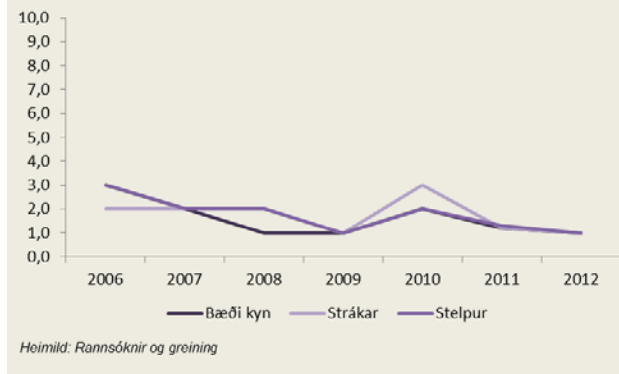
Upplýsingar um áhættu hegðun barna eru sóttar til Rannsóknna & greiningar sem framkvæmir regulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir menntamálaráðuneytið.

Rannsóknir um Ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningar eru lagðar fyrir nemendur milli tímabila. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjar-árganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum grunnskólanema á aldrinum 13 ára og 15 ára. Könnunin var lögð fyrir nemendurna í febrúar.

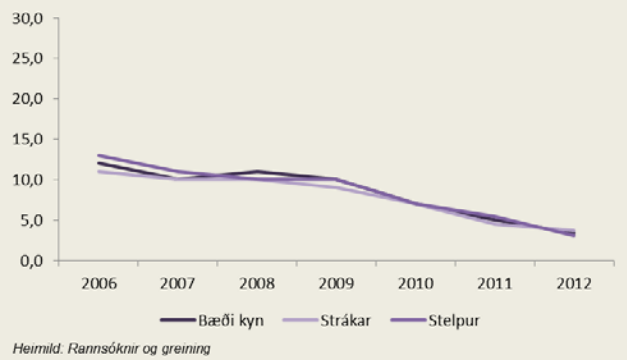
Mynd 115, 116, 117, 118, 119 og 120 sýna hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 13 ára og 15 ára sem segjast hafa reykt sígarettur, neytt áfengis og notað hass árin 2006 til 2012.

6.4 Áhættu hegðun barna

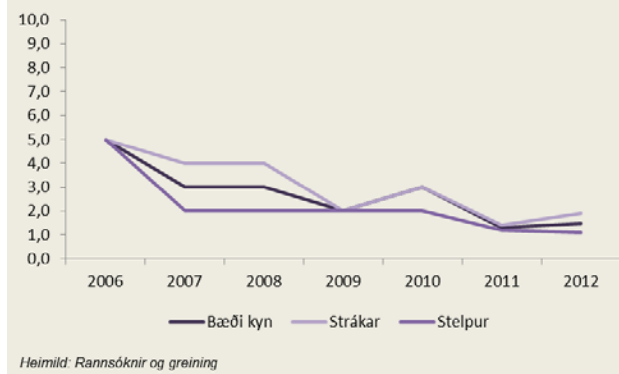
Mynd 115. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri

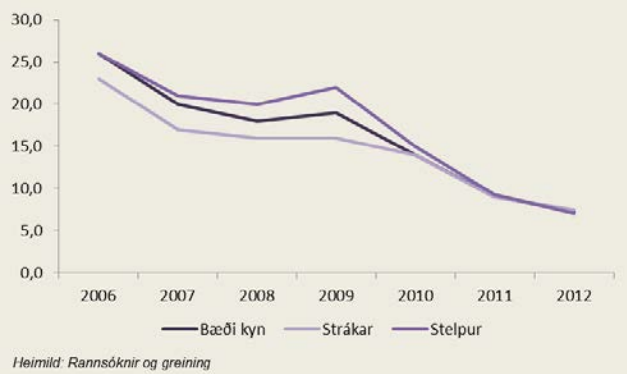
Mynd 116. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri

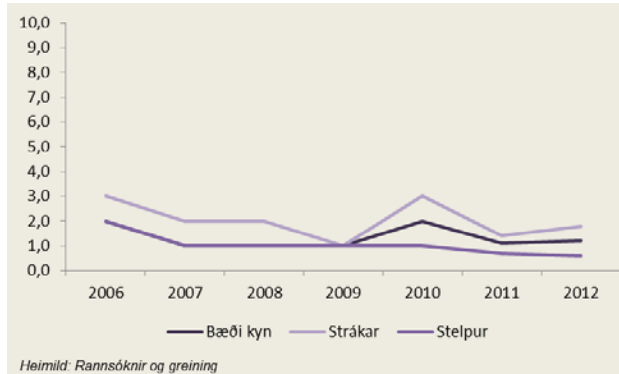
Mynd 117. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga

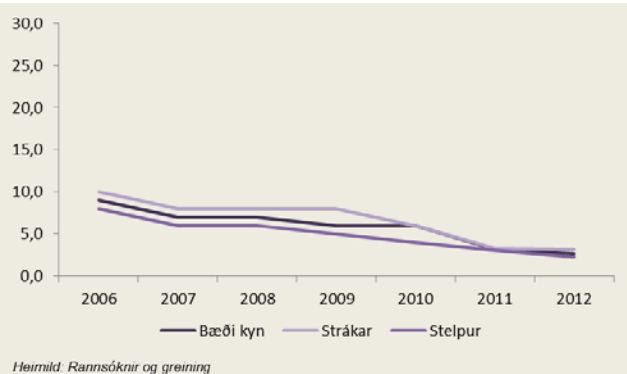
Mynd 118. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga

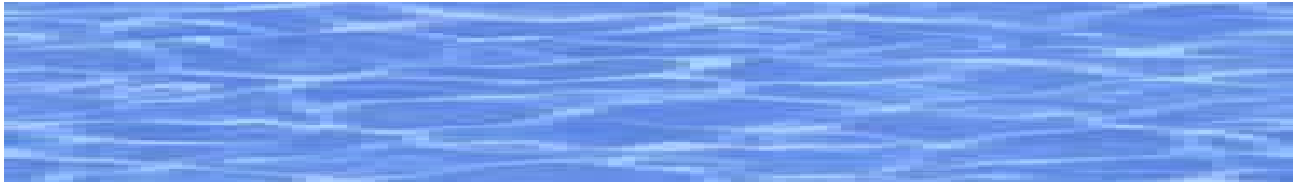

Mynd 119. Börn á aldrinum 13 ára sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oft um ævina

Mynd 120. Börn á aldrinum 15 ára sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oft um ævina

6.5 Tilkynningar til barnaverndar

Upplýsingar um tilkynningar til barnaverndar eru sóttar til Barnaverndarstofu sem annast gagnaöflun hjá barnaverndarnefndum á landsvísi. Við skráningu er aðeins merkt við eina aðalástæðu fyrir hverja tilkynningu. Hins vegar má merkja við fleiri undirástæður. Samanlagður fjöldi aðalflokkanna fjögurra stemmir því við fjölda tilkynninga en fjöldi innan hvers aðalflokks þarf ekki að stemma við heildartöluna.

Á árinu 2009 var byrjað að flokka sérstaklega tilkynningar vegna áfengis- og fíkniefnavanda foreldra og heimilisofbeldis. Tölur fyrir þessa tvo liði eru þar af leiðandi ekki til fyrir þann tíma. Þá voru börn eftir kyni ekki flokkuð sérstaklega fyrr en á árinu 2010 en kynjaskipting eftir undirástæðu tilkynninga verða aðgengilegar fyrir tilkynningar á árinu 2012.

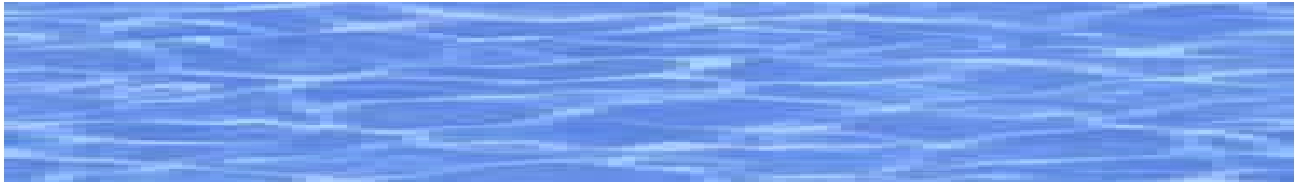
Í töflu 34 kemur fram hversu margar tilkynningar bárust til barnavernda árin 2004-2012 miðað við 1.000 íbúa. Barnaverndarstofa hóf að greina fjölda tilkynninga eftir kyni á árinu 2010 og eru tölur birtar fyrir það ár og svo framvegis. Í töflunni er sýnt hlutfall tilkynninga eftir eðli þeirra af heildartilkynningum.

6.5 Tilkynningar til barnaverndar

Tafla 34. Tilkynningar til barnaverndarnefnda og ástæður tilkynninga

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fjöldi tilkynninga til barnaverndarnefnda á hverja 1.000 íbúa	19,1	20,3	23,0	27,3	26,1	29,3	29,1	27,2	24,7
Strákar, fjöldi							2901	2726	2568
Stelpur, fjöldi							2353	2146	2061
Ástæða tilkynningar									
Vanræksla %	34,4	30,2	29,1	29,6	29,0	34,7	30,7	31,5	35,1
Líkamleg vanræksla %	2,6	1,2	1,4	1,2	1,3	1,7	1,6	1,8	1,9
Vanræksla varðandi umsjón og eftirlit %	27,2	25,5	25,0	25,8	24,0	28,5	26,1	27,0	30,4
<i>par af foreldrar í áfengis-og fíkniefnaneyslu %</i>						8,7	7,5	7,8	8,3
Vanræksla varðandi nám %	1,6	1,2	0,6	0,5	1,2	1,2	1,0	1,3	1,5
Tilfinningaleg vanræksla %	2,9	2,9	2,7	2,7	3,2	4,1	2,8	2,2	2,9
Ofbeldi %	14,5	15,5	16,3	18,9	18,5	18,5	21,6	23,3	22,7
Tilfinningalegt/sálrænt ofbeldi %	4,4	4,2	5,4	8,3	6,9	8,2	11,6	12,7	12,3
<i>par af heimilisofbeldi %</i>						2,9	4,1	5,1	5,4
Líkamlegt ofbeldi %	5,6	5,6	6,0	5,8	5,8	5,7	5,6	5,3	5,4
Kynferðislegt ofbeldi %	4,5	5,8	4,9	5,2	5,8	4,8	4,8	5,4	5,5
Áhættuhegðun %	50,9	54,2	54,0	51,2	51,9	46,3	47,1	44,4	41,4
Neysla barns á vímuefnum %	10,2	9,7	11,5	9,7	7,3	7,3	9,0	8,5	7,0
Barn stefnir eigin heilsu og þroska í hættu %	12,8	15,8	15,2	13,3	12,6	11,4	9,8	10,9	14,0
Afbrot barns %	22,7	22,9	21,7	22,6	24,8	21,2	21,0	18,4	14,9
Barn beitir ofbeldi %	2,8	3,5	3,5	4,4	4,5	4,3	5,6	5,1	3,9
Erfiðleikar barns í skóla/skólasókn áfátt %	2,4	3,0	3,4	2,6	2,9	2,7	2,2	2,2	2,4
Heilsa eða líf ófædds barns í hættu %	0,3	0,2	0,5	0,4	0,6	0,4	0,6	0,9	0,7

Heimild: Barnaverndarstofa

6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu

Tölur um afbrot eru sóttar til Ríkislögreglustjóra og sýna fjölda skráðra afbrota á landsvísu. Athygli er vakin á því að einn og sami einstaklingur getur verið skráður fyrir fleiri en einu brot. Ekki er mögulegt að kyngreina skráð afbrot þar sem um er að ræða talningu brota. Til að mynda geta tveir aðilar, karl og kona, verið kærð fyrir eitt og sama brotið. Þá er ekki alltaf vitað hver er ábyrgur fyrir brotinu.

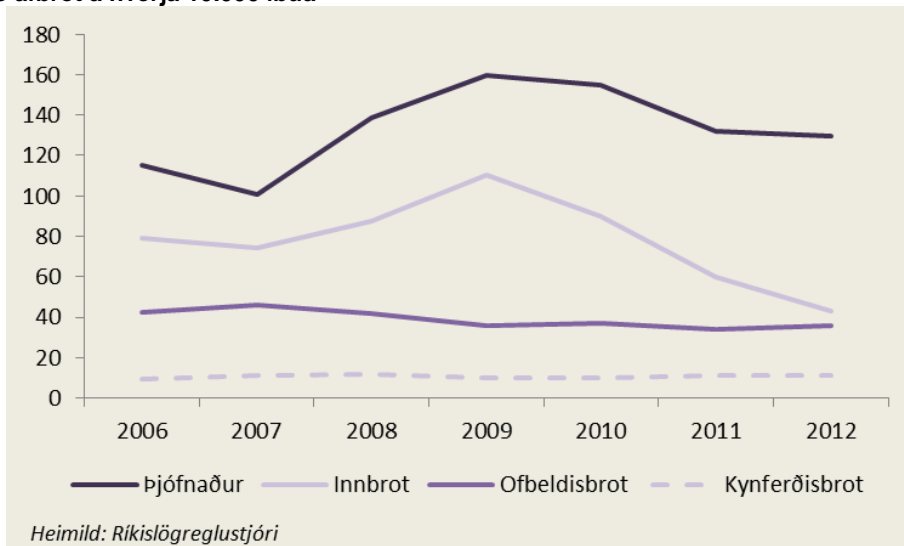
Tölur um öryggi í samfélaginu eru sóttar til Ríkislögreglustjóra og lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu. Tölurnar byggjast á könnun um reynslu landsmanna af afbrotum. Kannanir voru lagðar fyrir landsmenn á árunum 2007 til 2008 hjá Ríkislögreglustjóra og birtar á árunum 2008 og 2009. Fyrir árið 2010 er stuðst við könnun lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu sem lögð var fyrir íbúa á höfuðborgarsvæðinu á árinu 2009 þar sem ekki var framkvæmd könnun á vegum Ríkislögreglustjóra.

Mynd 121 sýnir fjölda skráðra afbrota eftir eðli brots á hverja 10.000 íbúa árin 2006-2012. Undir ofbeldisbrot heyra líka tilraun til manndráps og manndráp.

Tafla 35 sýnir hlutfall svarenda sem segjast vera frekar/mjög örugg(ur) í hverfinu sínu þegar myrkur er skolið á annars vegar og í miðborg Reykjavíkur vegar. Könnunin var gerð árin 2007-2009 en birting niðurstaðna fór fram árin 2008-2010.

6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu

Mynd 121. Skráð afbrot á hverja 10.000 íbúa

Tafla 35. Svarendur sem segjast vera mjög/frekar öruggir í samfélaginu

	2008	2009	2010
Örugg(ur) í eigin hverfi þegar myrkur er skolið á (Mjög/frekar) %:	91,5	91,6	92,4
Karlar	97,2	97,9	97,2
Konur	86,1	85,4	87,4
Örugg(ur) í miðborg Rvk. þegar myrkur er skolið á eða eftir miðnætti um helgar (Mjög/frekar) %:	32,4	32,6	35,6
Karlar	47,2	48,7	49,5
Konur	18,3	17,3	17,3

Heimild: Ríkislögreglustjóri fyrir árið 2008 – 2009 og lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu fyrir árið 2010

6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld

Tölur um þolendur afbrota eru sóttar til Ríkislögreglustjóra og lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu. Tölurnar byggjast á könnun um reynslu landsmanna af afbrotum. Kannanir voru lagðar fyrir landsmenn á árunum 2007 til 2008 hjá Ríkislögreglustjóra og birtar á árunum 2008 og 2009. Fyrir árið 2010 er stuðst við könnun lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu sem lögð var fyrir íbúa á höfuðborgarsvæðinu á árinu 2009 þar sem ekki var framkvæmd könnun á vegum Ríkislögreglustjóra.

Tölur um fjölda lögreglumanna á hverja 10.000 íbúa eru sóttar til Ríkislögreglustjóra.

Útgjöld til lögreglumála eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Mynd 122 sýnir hlutfall svarenda sem segjast hafa orðið fyrir innbroti/þjófnað, ofbeldi eða kynferðisbroti. Kannanirnar fóru fram á árunum 2007-2009 en niðurstöður birtar fyrir árin 2008-2010.

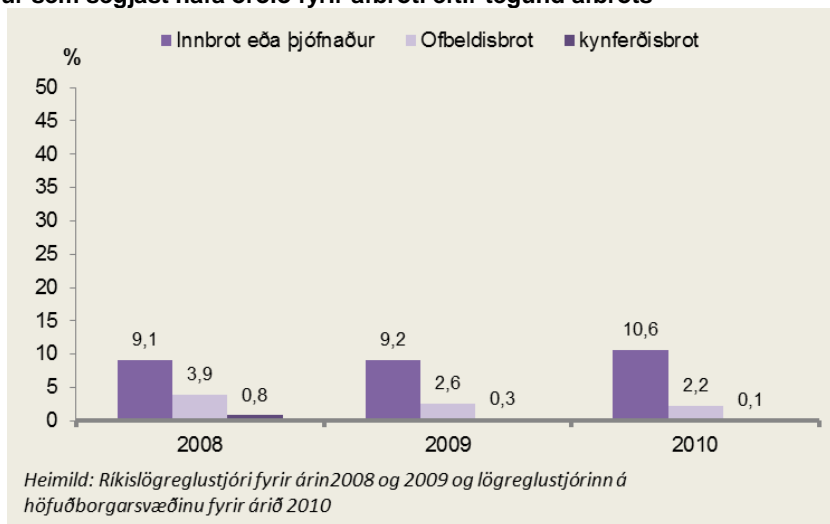
Tafla 36 sýnir hlutfall svarenda sem segjast hafa tilkynnt afbrot af þeim sem sögðust hafa orðið fyrir tilteknu afbroti árin 2007-2009. Niðurstöðurnar voru ekki kyngreindar hjá rannsóknaraðilum en það verður gert í fram-tíðinni. Kannanirnar fóru fram árin 2007-2009 en niðurstöður birtar fyrir árin 2008-2010.

Mynd 123 sýnir hversu margir lögreglumenn voru starfandi á hvern 10.000 íbúa árin 2006-2012.

Mynd 124 sýnir útgjöld til löggæslu í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2006-2012.

6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld

Mynd 122. Svarendur sem segjast hafa orðið fyrir afbroti eftir tegund afbrots

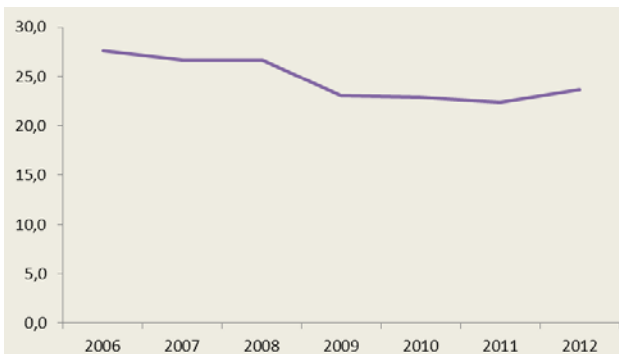

Tafla 36. Svarendur sem segjast hafa tilkynnt afbrot eftir tegund afbrots, % af þeim sem höfðu orðið fyrir afbroti

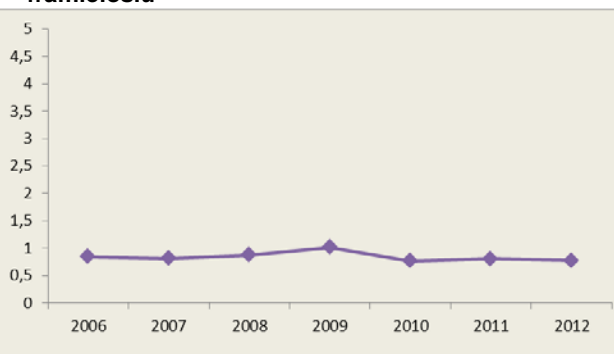
	2008	2009	2010
Innbot eða þjófnaður %	59,6	72,3	69,1
Karlar %	64,1	69,8	66,7
Konur %	56,0	74,0	72,2
Ofbeldisbrot %	38,5	42,2	45,9
Karlar %	34,5	36,0	52,2
Konur %	42,4	66,7	35,7
Kynferðisbrot %	38,9	28,6	0,0
Karlar %	40,0	0,0	0,0
Konur %	28,6	66,7	0,0

Heimild: Ríkislögreglustjóri fyrir árið 2008 og 2009 og lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu fyrir árið 2010.

Mynd 123. Lögreglumenn á hverja 10.000 íbúa

Mynd 124. Útgjöld til löggæslu, % af vergri landsframleiðslu

Velferðarráðuneyti: Félagsvísar.
Október 2013
Útgefandi: Velferðarráðuneyti
Hafnarhúsinu við Tryggvagötu
150 Reykjavík
Sími: 545 8100
Bréfasími: 551 9165
Netfang: postur@vel.is
Veffang: velferðarraduneyti.is

© 2013 Velferðarráðuneyti
ISBN

